



ŽEMAIČIŲ

žemė

2026 / 1 (156)

Žėimuos pasaka.
Vengalė Bonifaca portėgrapėjė



Žėimuos pasaka. Vengalė Bonifaca portėgrapėjės

ISTORIJA
MUZIEJAI
PAVELDAS
KULTŪRA
RENGINIAI
LITERATŪRA

ŽEMAIČIŲ

žemė

2026 / 1 (156)

Ž E M A I T I U Ž E M Ė



17–21



53–58



7–16



2–6

- 2–6 Donata KAZLAUSKIENĖ. „Telšių miesto Garbės piliečio vardas suteiktas dailininkui ir poetui Petruui Gintalui“
- 7–16 DANUTĖ MUKIENĖ. „Architektas, dailininkas, pedagogas Adomas Skiežgelas – menininkais tapusių žemaičių žemdirbių sūnus“
- 17–21 LINAS RAGAINIS. „Palangos istorija XX a. karo topografijoje“
- 23 MINDAUGAS SURBLYS. „Portale www.limis.lt – virtuali paroda „Namų aidai už horizonto: Šliūpų šeimos 1944-ųjų kelionė“
- 24–35 DANUTĖ MUKIENĖ. „Simono Daukanto sesuo Ona Daukantaitė-Prušinskienė ir jos palikuoniai – kuplus, naujas šakas, šakeles vis leidžiantis giminės medis“
- 36 EGIDIJUS ŪKSAS. „Išleistas penktasis Kelmės krašto kultūros ir istorijos žurnalo „Sietuvos“ numeris“
- 37 „Ketvirtasis etnokultūros metraštis „Palangos langai“
- 38–50 JUOZAS VYŠNIAUSKAS. „Mažeikių žiemos namų ūkio mokykla (1932–1944), jos auklėtinės ir jų likimai“
- 51 KAZIMIERAS PRUŠINSKIS. „Ūkininkų švietimas tarpukario Lietuvoje“
- 52 DANGUOLĖ ŽELVYTĖ. „Lietuviškai ir žemaitiškai rašęs Edvardas Rudys“
- 53–58 RUDIS EDVARDS. „Jolītės gyvenėms pas Gorskius Džiuginienūs“
- 59–61 BLIŪDŽIUVIENĖ REGINA. „Burburioks i Eligioks“, „Kāp buobotis žuodžius gani“
- 62 Netektys: Irena Marija Daujotaitė (1931.12.08–2025.12.11)

REGĖJUONU KULTŪRĖNIŲ INICETĪVŲ CĖNTRŲ.
LEIDĖNI SODARĖ, MAKETAVA REDAKTUORĖ
Mukienė Danutė.
ŽORNALA REDAKCĖNĖ TARĪBA: Butrėms Aduoms,
Daujuotītė Vėktuorėjė, Skurdauskienė Jolanta,
Sungailienė Loreta, Mukienė Danutė

ISSN 2783-6436
Regėjuonu kultūrėnių inicetīvų cėntrŲ,
GERBUTAVIČIAUS G. 10-213. Tel. + 370 687 47 550
El. p. zemaiciu@gmail.com
<http://www.zemaitiuzeme.lt>

Telšių miesto Garbės piliečio vardas suteiktas dailininkui ir poetui Petru Gintalui

Donata KAZLAUSKIENĖ

2025 m. gruodžio mėnesį Žemaičių muziejuje „Alka“ dailininkui, Vilniaus dailės akademijos (VDA) Telšių fakulteto profesoriui Petru Gintalui suteiktas Telšių miesto Garbės piliečio vardas. Šis įvertinimas – žmogui, kurio gyvenimas ir kūryba neatskiriamai yra susiję su Telšių miesto istorija. Pripažinimas P. Gintalui skirtas už jo ryškų indėlį į Telšių kultūrinį gyvenimą, miesto meninio identiteto formavimą bei ilgametį kūrybinį ir pedagoginį darbą. Iškilmingo renginio metu atidaryta jo autorinių darbų paroda „Petras Gintalas: tarp meno ir poezijos“, kuri veiks iki 2026 m. rugpjūčio 9 dienos.

Aukštoji dailės mokykla Telšiuose – išsipildžiusi ilgametė P. Gintalo svajonė

P. Gintalas – 1944 m. Telšiuose gimęs ir didžiąją gyvenimo dalį čia kuriantis menininkas (skulptorius, medalininkas) ir ilgametis VDA Telšių fakulteto dėstytojas, išauginęs ne vieną menininką kartą. Jis yra sukūręs daugybę medalių, plakečių, skulptūrinių kompozicijų ir proginių monetų, skirtų Lietuvos istorijai, literatūrai, kultūros ir mokslo asmenybėms bei reikšmingiems valstybės įvykiams įamžinti.



Iš kairės: Petrą Gintalą sveikina Žemaičių muziejaus „Alka“ direktoriaus pavaduotoja Ingrida Vaitiekienė, muziejaus direktorė Eva Stonkevičiūtė ir VDA Telšių fakulteto dekanas prof. Ramūnas Banys



Telšių rajono meras Tomas Katkus įteikia Telšių Garbės piliečio liudijimo raštą Petru Gintalui



Petras Gintalas pasirašo Telšių Garbės piliečių knygoje

Vaikystę P. Gintalas praleido Telšiuose, mokėsi Žemaitės vidurinėje mokykloje, tačiau 1952 m., iškilus grėsmei, kad Gintalų šeima gali būti ištremta į Sibirą, jis kartu su kitais šeimos nariais iš Telšių persikėlė gyventi į Palangą, kur Petras baigė vidurinę mokyklą. Jaunystėje atlikta gamybinė praktika, kurios metu susipažinta su gintaro apdirbimu, tapo pirmąja





P. Gintalas (antras iš dešinės) su savo artimaisiais: anūku Džiugu Gintalu, sūnumi Martynu Gintalu ir marčia Egle Čėjauškaitė-Gintale



Renginį veda poetė Indrė Valantinaitė



Scena iš Telšių Žemaitės dramos teatro Vaikų ir jaunimo studijos SAVI (vadovė Laimutė Pocevičienė) atliekamos meninės programos

kūrybine patirtimi, jam atvėrusi galimybių kurti iš natūralių medžiagų, pasaulį.

„Kas tos P. G.? – klausiau savęs ne kartą. Gal tai Petro Gintalo monograma, o gal pozicija – pilnas gyvenimo, pilnas gerumo... o gal gi pilnas girtumo?“ – mąsliai nusišypsojo sveikinimo kalbą savo dėstytojui ir artimam kolegai sakydamas dailininkas, poetas bei medalininkas Gvidas Latakas. – „Nuo ko?“, – mintį tęsė G. Latakas ir perfrazavo Charles Baudelaire citatą, pritaikydamas ją P. Gintalui ir pasakydamas, kad reikia svaigintis gyvenimu, vynu, poezija, dorybe. Kiekvienam savaip. Tik svarbu svaigintis, svaigintis be paliovos, kad nebūtume laiko vergai ir kankiniai, nes P. G. ne vien inicialai, tai reiškia žmogų, kuris moka svaiginti kitus savo buvimu, darbais ir gerumu.

1969-aisiais baigęs tuometinį Lietuvos dailės institutą (dabar – Vilniaus dailės akademija) ir įgijęs dailininko-konstruktoriaus specialybę, P. Gintalas sugrįžo į gimtuosius Telšius, į miestą, kuriame jis svajojo,



Kolegą P. Gintalą sveikina dailininkas, poetas, medalių kūrėjas Gvidas Latakas

kad atsirastų aukštoji taikomosios dailės mokykla.

Praėjus trims dešimtmečiams, 1998-aisiais, svajonė galop išsipildė: Telšiuose duris atvėrė kūrybos ir meistrystės židiny – VDA Telšių taikomosios dailės skyrius. Jau kitais metais P. Gintalas, tarsi natūraliai vedinas savo paties sukurtu kelio, buvo paskirtas šio skyriaus direktoriumi, o 2003 m., skyriui išaugus iki VDA Telšių dailės fakulteto, P. Gintalas tapo jo de-

(Nukelta į 4 p.)



Nuotraukose (viršuje ir dešinėje): P. Gintalo kolegos, draugai, bičiuliai, artimieji, atėję jo pagerbti Telšių Garbės piliečio vardo suteikimo proga



P. Gintalas su savo kolegomis, bičiuliais, artimaisiais parodoje „Petras Gintalas: tarp meno ir poezijos“

kanu, 2010 m. jam suteiktas Vilniaus dailės akademijos profesoriaus vardas.

„P. Gintalo pedagoginis indėlis, ugdant jaunuosius menininkus, be galo reikšmingas. Profesorius dėstė piešimą, trimatę kompoziciją, vizualiąją raišką, projektavimą, skulptūrą, vadovavo bakalauro baigiamiesiems darbams, juos recenzavo. Studentai mėgsta profesorių, iki šiol renka jo dėstomą medalio meno dalyką. P. Gintalo iniciatyvos dėka Telšiuose atsirado universitetinės bakalauro studijos“, – apie prof. P. Gintalo pedagoginę veiklą kalba VDA Telšių fakulteto dekanas prof. Ramūnas Banys.

Medalio žmogus

P. Gintalas visą gyvenimą kuria medalius. Jis – vienas pagrindinių Lietuvos medalio meno puoselėtojų, savo mažosios skulptūros darbuose

jau įamžinęs daugelį Lietuvos iškilių žmonių, kraštui svarbių įvykių. Prieš keletą metų išleista puikiai jo darbų nuotraukomis iliustruota knyga „Petras Gintalas – medalio žmogus“. Jo kūriniai puošia Telšių viešąsias erdves ir yra tapę miesto kultūrinio peizažo dalimi, reprezentuoja Lietuvos medalio meną tarptautinėse parodose, Baltijos šalių medalio bienalėse, FIDEM (Tarptautinė medalio meno federacija) kongresuose. Jie skleidžia žinią apie stiprią medalio ir mažosios skulptūros tradiciją, kurios neatsiejamai dalimi yra ir Telšių mieste vykstančios bei Tarptautinės medalio meno ir mažosios



Koncertuoja aktoriai, autorinių dainų atlikėjai Olegas Dikovskis ir Saulius Bareikis



Jaunimo dėmesys – Telšių Garbės piliečiui Petrui Gintalui

skulptūros kūrėjų stovyklos. Jis – vienas iš Telšiuose vykstančių medalio meno kūrėjų stovyklų, kurios augina ne tik talentus, bet ir platesnę medalio meno kultūrą šalyje, iniciatorių bei organizatorių. Jo pastangos nemažai lėmė tai, kad medalio menas Telšiuose išaugo į reikšmingą kūrybinį reiškinį, žinomą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Ši stovykla nuo 1984 m. kiekvieną vasarą vyksta Telšiuose ir čia suburia Lietuvos bei kitų pasaulio šalių medalių kūrėjus (studentus ir profesionalus), tapdama kūrybine laboratorija, kurioje keičiamasi idėjomis, eksperimentuojama, diskutuojama apie medalio meno tapatybę bei jo ateitį. Tai tradicija, kuri, kaip sako pats P. Gintalas, „tikiuosi, nežada užgesti“.

„Žemaičių muziejus „Alka“ dėliausi, kad Telšių miesto Garbės piliečio regalijos šiemet atitenka Petrui Gintalui, glaudžiai susijusiam su mūsų muziejumi, saugančiu ir pristatančiu visuomenei gausiausią Lietuvoje šiuolaikinio medalio meno kolekciją, kurios vertinga dalimi yra 46 Petro Gintalo kūrybos darbai. Juos pristatome parodoje. Mums, muziejaus



P. Gintalą šoku pagerbia jaunosios Telšių Žemaitės dramos teatro Šokio studijos (vadovė Ina Levickienė) narės

žmonėms, garbė kurti Telšių miesto kultūrinio gyvenimo fragmentus greta Jūsų ir su Jumis“, – sveikindama profesorių pasakė Žemaičių muziejaus „Alka“ direktoriaus pavaduotoja muziejinei veiklai bei ilgametė Tarptautinės Medalio meno ir mažosios skulptūros kūrėjų stovyklos projekto vadovė Ingrida Vaitiekienė ir kartu su muziejaus direktore Eva Stonkevičiene menininkui įteikė įspūdingą amarilio žiedų puokštę.

Muziejuje renginio metu jo dalyviai ir kiti muziejaus lankytojai turėjo galimybę apžiūrėti parodą „Petras Gintalas: tarp meno ir poezijos“ (kuratorė Dominyka Gulbinaitė). Joje pateikta keletą dešimčių apimanti menininko kūrybos retrospektyva. Paroda veiks iki 2026 m. rugpjūčio 9 dienos.

P. Gintalo darbai, kuriuose metalas tampa idėjos, jausmo ir atminties medžiaga, atskleidžia savitą menininko poetinį mąstymą: kiekvienas kūrinys – tarytum miniatiūrinė poema, kurioje faktūra įgauna emocijos atspindį, o reljefas – autoriaus minties ritmą.

Pagarba – už nuopelnus Telšiams

Magdeburgo teisių Telšių miestui suteikimo 234-ųjų metinių proga P. Gintalas pasirašė Telšių
(Nukelta į 6 p.)



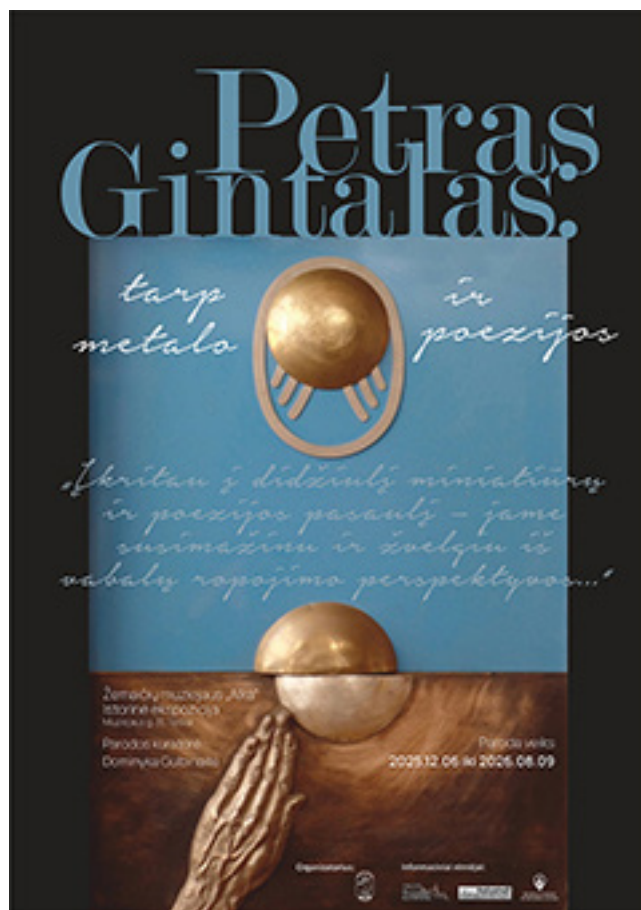
Parodos „Petras Gintalas: tarp meno ir poezijos“ fragmentas

miesto Garbės piliečių knygoje, Telšių rajono savivaldybės meras Tomas Katkus profesoriui įteikė specialų Garbės piliečio ženklą-medalį (asmeninis autorinio darbo medalis) su užrašu „Kon darā, veiziek gala“, miniatiūrą ir Garbės piliečio liudijimą, kurį pasirašė meras.

„Džiaugiuosi ir sveikinu, kad šiandien turime dar vieną Telšių miesto Garbės pilietį – Petrą Gintalą, Lietuvos menininką, skulptorių, medalių kūrėją ir poetą. Gerbiamas profesoriau, dėkoju, kad esate tvirtai įaugęs į Žemaitijos dirvą savo gyvenimu ir kūryba. Didžiujusi, kad savo talentu garsinate mūsų miestą Telšius ir Žemaitiją Lietuvoje ir pasaulyje“, – kalbėdamas iškilmių metu pasakė rajono meras Tomas Katkus.

Iškilmių metu profesorius sveikino gausus būrys kolegų, mokinių, bičiulių: poetas Gvidas Latakas, VDA Telšių fakulteto dekanas profesorius Ramūnas Banys, prelatas Juozas Šiurys, Žemaičių muziejaus „Alka“ direktorė Eva Stonkevičienė ir direktorės pavaduotoja Ingrida Vaitiekienė, profesoriai Romualdas ir Zita Inčirauskai, Žemaičių kultūros draugijos prezidentas Algirdas Žebrauskas, menininko artimieji – marti Eglė Čėjauskaitė-Gintalė, sūnus Martynas ir anūkas Džiugas Gintalai.

„Ačiū, kad esi, kad Tu turi tokį savo jautrų pasaulį ir iš to jautrumo ir subtilumo gebi ir išdinti poeziją. Bet už tos poezijos yra daug didesnis gylis. Ačiū Tau už tai. Tu mums visada sakai: „Vakulelė, aš jumis labia miilu“. Ir mes Tave labai mylimė“, –



Iki 2026 m. rugpjūčio 9 d. Žemaičių muziejuje „Alka“ veikiančios parodos „Petras Gintalas: tarp meno ir poezijos“ reklaminis plakatas

žemaitiška šnekta jautriai kalbėjo P. Gintalo marti E. Čėjauskaitė-Gintalė. Šeimos nariai Telšių miesto Garbės piliečiui padovanojo jo naujausios poezijos knygos bandomąjį egzempliorių.

Nuoširdžiais žodžiais profesorius pasidalijo ir pats: *„Mes visi esame žmonės ir suprantame, kaip yra svarbu, kai tu esi pagerbtas, kad turi vardą, esi reikšmingas. Tai yra pirmas momentas, kurį turi suvokti, kad tavo garbė išliktų ekologiška. [...]“*

Ceremoniją muzikiniais kūriniais praturtino aktoriai, autorinių dainų atlikėjai Olegas Ditkovskis ir Saulius Bareikis. Renginį vedė poetė Indrė Valantinaitė, o teatrališkas P. Gintalo gyvenimo ir kūrybos vingius atskleidė Telšių Žemaitės dramos teatro vaikų ir jaunimo studija SAVI (rež. Laimutė Pocevičienė) bei šokio studijos mergaitės (vad. Ina Levickienė). Renginio režisierė ir scenarijaus autorė – Laimutė Pocevičienė.

Nuotraukų autoriai: Loreta Norvaišienė ir Albinas Vaišius

Architektas, dailininkas, pedagogas ADOMAS SKIEZGELAS – menininkais tapusių žemaičių žemdirbių sūnus

Danutė MUKIENĖ

2025 m. Regionų kultūrinių iniciatyvų centras parengė spaudai knygą „Simono Daukanto žemės žmonės“ (ją planuojama išleisti šių metų sausio mėnesį). Knygoje pasakojama apie iškilus dabartinės Skuodo rajono Lenkimų seniunijos teritorijoje gimusius, gyvenusius, savo darbais ir kūryba šį kraštą garsinusius ir garsinančius žmones. Vienas jų – iš buvusio Lenkimų seniunijos Plaušinių kaimo kilęs, jau daugelį metų Klaipėdoje dirbantis architektas, dailininkas, pedagogas Adomas Skiezgėlas. Pažinti su juo siūlome ir žurnalo skaitytojams.

Adomas Skiezgėlas – Lietuvos architektų ir dailininkų bei esperantininkų sąjungų narys, Simono Daukanto paminklo Lenkimuose (Skuodo r.) vienas iš autorių. Jo tėvai – tautodailininkai Alfonsas Skiesgilas (1919–2009), plačiai žinomas savo sukurtomis naiviojo meno rūšiai priskiriamomis unikaliomis, dažytomis medžio skulptūrėlėmis, ir talentinga audėja Adolfina Budrikytė-Skiesgilienė (1924–2018). Abu jie kilę iš Lenkimų seniūnijoje buvusio Plaušinių kaimo. Adomo seneliai – tremtį 1949 m. patyrę to paties kaimo ūkininkai Anastasija ir Ipolitas Skiesgilai, išauginę 7 vaikus, vienas jų – Adomo Skiezgėlo tėvas.

Adomas rašo: „*aš gimiau Plaušinių kaime, prie Simono Daukanto tėviškės ir Večių kaimo. Tėviškė ir bočių ūkiai buvo čia pat. Mažas būdamas, perbridęs upelį, kuriame gaudydavau vėžius, dar laipiojau ant S. Daukanto tėviškės sodyboje stovėjusio tvarto šiaudinio stogo.*“¹

Menininkais tapę Alfonso ir Adolfinos Skiesgily sūnūs (Alfonsas ir Adomas) gimė tame pačiame



Adomas Skiezgėlas

Plaušinių kaime: Alfonsas – 1943 m., o Adomas – 1948 m. rugpjūčio 20 dieną. Beje, Adomo pavardė kiek skiriasi nuo tėvų ir brolio (tėvai, seneliai buvo Skiesgilai, brolis Alfonsas – Skiesgilas, o Adomas – Skiezgėlas). Taip jau atsitinka, kad užrašant pavardes dokumentuose kartais ir apsirinkama...

Adomas, prisimindamas pirmuosius savo vaikystės įspūdžius, 2023 m. savo draugui Remigijui Petrauskui yra pasakojęs:

„*Pirmieji prisiminimai?.. Aš buvau labai mažas... Gal trijų metų ar dar mažesnis.*

Buvau bažnyčioje. O ta bažnyčia labai graži – Lenkimų šv. Onos bažnyčia. Ir tėvai labai gražūs. Mama labai graži, tokia jauna. Tėtis, turiu nuotrauką, – su dalgiu ant peties arba dalgį galandą. Tada jis man atrodė toks tvirtas, viską galintis. Ir mama buvo labai darbšti, visus darbus mokanti. Abu mokėjo visus darbus nudirbti – tiek mama, tiek tėtis. Net galvijams kailį nudirti, jį išrauginti, išdirbti mokėjo. Vėžimus šieno krauti, šieną suvežti, sukrauti. Viską mokėjo. Darbininkai su mama labai norėdavo dirbti ūkio darbus, nes ji buvo greita, viską mokėjo, gerai dirbdavo – tiesiog darbas per rankas jai slydo.

(Nukelta į 8 p.)



Adomo Skiezglė tėvai Adolfina ir Alfonsas Skiesgilai

Brolis buvo penkiais metais vyresnis, išeidamas į mokyklą man užduodavo pamokas. Aš buvau gal mažiau nei penkerių metų amžiaus, kai pajutau, jog jau moku skaityti: „LA-PĖ, MA-MA“.

Dėlioju raides iš elementoriaus, ir jau – SKAITAU! Taip skaitinėju vis geriau, tada brolis Alfonsas pradėjo man užduoti namų darbus: „Tu perskaičysi tiek puslapių, tiek puslapių prirašysi, suskaičiuosi tiek ir tiek“. Ir aš labai daug išmokau brolio dėka. Jis buvo mano pirmasis Mokytojas. [...]

Brolis pabaigė devynias klases ir išvažiavo. Jis labiausiai įtakoją mane visame kame, moksluose taip pat. Tik jam pačiam gal ne taip gerai sekdavosi mokslai, kaip kad man. Labiausiai jam sekėsi piešti. Labai gražiai piešė. O aš irgi noriu. Tai jis ir mane pamokino. Aš pasižiūriu – ir piešiu, nes reikia ir tėčiui parodyti, kad ir aš galiu piešti. Tėvas diplomatiškai pagirdavo – sakydavo: „Gražiai yr, jei dar labiau pasistengsi, padarysi dar geriau už vyresnėlį.“ Tai man būdavo dar didesnis ūpas, kai pagiria. Brolis mokino ir piešti, ir visokių kitokių meninių paslapčių. Iš tėvo taip pat mokiausi, ir dabar dar pasižiūriu, kaip jis mokėjo dirbti su medžiu – staliaus, drožėjo darbus.“²

Iš to vaikystės laikotarpio Adomo atmintyje išliko ir įvairių vaikėžiškų nutikimų, išdaigų, istorijų:

„Turėjom ir šunį, ir katiną. Ateidavo kartais ir svetima katė. Kažkaip su broliu sugalvojom ir apkirpom ją – kaip pudelį. Pririšom ir apkirpom, o paskui paleidom.

Šunelį ir paršiukus – gerai užlaikydavau, laiku pašerdavau, kad man netrukdytų skaityti. Prinešu virtų bulvių, prišeriu – vis tiek žviegia, dar daugiau norėtų. Tada plakdavau rykšte, bet žviegdavo dar labiau.

Reikdavo man ir karvę pamelžti.



Adolfina Skiesgilienė ir jos mama Stanislava Budrikienė

Arklių mes neturėjome. Bet kolūkyje buvo. Kai buvau pusbernio amžiaus, teko ir su arklio tempia grėbarka pasivažinėti po laukus. Labai dideliu greičiu. Po to net naktimis sapnuodavau, kaip greit pasileidžiu per laukus. Man sakydavo: „Durnas. Taip tik nukankinsi darbinį arklį“. Arklį norėdavau šuoliais paleisti, nes aš greičio norėjau.“³

Iš pradžių Adomas mokėsi Večių pradinėje mokykloje (jį ten iš karto į antrą klasę norėjo priimti, nes namuose jau buvo išmokęs skaityti, rašyti ir skaičiuoti), vėliau – Lenkimų vidurinėje. Menu pradėjo domėtis anksti, nes, kaip jau minėta, traukė brolio pavyzdys. Mėgo piešti, lipdyti iš molio įvairias gyvūnų skulptūreles, perpiešdavo iš knygų jo dėmesį patraukusius kunigaikščių portretus, žavėdavosi vyresniojo brolio Alfonso piešiniais, dažnai net tapyti mokydavosi iš brolio parsivežtų dailės technikum mokomųjų darbų.

1964 m. Adomas, tada daugelio Audriumi vadintas, įstojo į Telšių taikomosios dailės technikumą, kurį tuo metu pribainė jo brolis. Čia Adomui didelę įtaką padarė technikum direkto-



Iš kairės: Adomo Skiezgelo diplominio darbo „Stogastulpis“, sukurto mokantis Telšių taikomosios dailės technikumė, statymo akimirka; Lenkimų vidurinės mokyklos 8 klasės mokiniai ir jų auklėtoja Emilija Liebienė. Adomas Skiezgelas – antroje eilėje pirmas iš kairės

rius Vytautas Monkevičius, piešimą, tapybą, dailės istoriją dėstęs Petras Liukpetris, Medžio skyriaus praktikos ir technologijos pagrindų bei braižybos mokytojas Aleksandras Korsakas, lietuvių kalbos ir istorijos mokytoja Birutė Rupšytė, skulptorius Donatas Lukoševičius, skulptūros dėstytoja Rūta Bielskienė, kuri, pasak Adomo, jam davė konstruktyvius skulptūros pagrindus, kuriais ir dabar dar kurdamas dažnai remiasi, taip pat ir fizinio lavinimo mokytojas Algimantas Lauraitis, technikumė direktoriaus pavaduotojas Alfonsas Gudzevičius bei daugelis kitų.

Telšiuose mokėsi 4 metus pagal technikumė įvestą sutrumpintą mokymosi programą. Diplominiam darbui pasirinko iš ąžuolo sukurti koplytstulpį, pavadinęs jį „Stogastulpiu“. Darbui vadovavo jaunas dėstytojas Romas Zabulėnas. Buvo sovietmetis, menininkų kūryba to laikotarpio ideologų varžoma. Adomas, per darbo gynimą savo kūrinį įvardijęs liaudies meno tradicijų tęsimo ir balansų gadinės laikus primenančiu reliktu, užsitraukė A. Gudzevičiaus nemalonę, bet darbą apgynė, 1968 m. mokslą baigė, įsigydamas medžio apdirbimo specialybę, tačiau... Dėl to savo diplominio darbo temos iš technikumė rekomendacijos stoti į tuometinį Vilniaus valstybinį dailės institutą (dabar Vilniaus dailės akademija) negavo, o kitą dieną po išleistuvių dar buvo ir saugumiečių apkaltintas, kad Telšiuose išplatino atsišaukimus, nukreiptus prieš

sovietų valdžią, nors to jis ir nebuvo padaręs. Tas įvykis jam dar labiau duris į Dailės institutą užtrenkė. Tada technikumė vadovybė nukreipė jį į Darbėnų vidurinę mokyklą dirbti piešimo ir darbų mokytoju. Čia Adomas vaikus mokė dvejus mokslo metus (1968–1970), o 1970–1972 m. jis dirbo Vilniaus eksperimentiniame meninio konstravimo biure konstruktoriumi (dailininku-suvenyrų etalonų kūrėju). Tada pagal šio biuro dailininkų sukurtus darbų pavyzdžius (etalonus) „Dovanos“ susivienijimas ir kai kurios kitos Lietuvos meno gaminių įmonės serijiniu būdu gamindavo suvenyrus. Adomui čia buvo patikėta pagal individualius projektus daryti daug kūrybinio darbo reikalavusias ir kartu tobulėti skatinusias originalias reprezentacines dovanas.

Dirbdamas pasiruošė ir 1971 m. įstojo į Lietuvos valstybinį dailės institutą. Čia jis 1971–1976 m. Interjero ir įrengimų katedroje įsigijo dekoratyvinės dailės dailininko-architekto specialybę.

A. Skiezglą yra kalbinusi, informatyvų ir, kaip tai jai buvo būdinga, iš širdies parengtą interviu su juo 2010 m. liepos 16 d. „Vakarų eksprese“ paskelbusi iškili Klaipėdos žurnalistė Ivona Žiemytė (1961–2015). Kalbėdamas apie save Adomas tąsyk sakė: *„Aš norėjau būti skulptorius. Netapau. Stojau net du kartus, nes gerai lipdydavau. Neįstojau dėl to,*

(Nukelta į 10 p.)



Broliai (iš kairės): Alfonsas Skiesgilas ir Adomas Skiežgelas *kad seneliai buvo išvežti į Sibirą, nors tėvas buvo ką tik sukūręs šeimą ir iš jo nebuvo ko atimti. [...]*⁴.

Viena iš priežasčių, kodėl Adomas netapo Skulptūros katedros studentu, buvo dar ir ta, jog tada į šią specialybę priimdavo labai mažai studentų. Teko pasirinkti architektūrą. Studijuodamas Adomas ją pamėgo, ypač už galimybę architektūriniame kūrybiniame procese dirbti kartu su skulptūra ir skulptoriais.

Rengdamas diplominį darbą suprojektavo sporto reikmėms skirtus poilsio namus ant vandens Trakuose (darbo vadovas – architektas Algimantas Mačiulis (1931–2024)).

Baigęs studijas, 1976 m. gavo paskyrimą į tada veikusią Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakulteto Dailės katedrą (įkurta 1974 m.).

I. Žiemytei jis yra pasakojęs: „*Po studijų nenorėjau važiuoti į Klaipėdą. Prieš mokslų pabaigą „pirkliai“ ir komisija pasakė, kad man pritiktų dėstytojo profesija. Aš norėjau Kaune su skulptoriais Stasiu Žirguliu ir kitais draugais užsiimti skulptūra. Ėjau į ministeriją, kad atleistų, melavau, kad „ženijuos“; pagaliau susikroviau didelį „čemodaną“ su mediniais apkaustais ir parvažiavau pas tėvus į Kretingą. Prisistačiau Algiui Kliševičiui į tuometės Klaipėdos konservatorijos Dailės sekciją. Paskui ji išaugo į Vaizdinės agitacijos sekciją, prisijungė prie Vilniaus dailės instituto kaip Klaipėdos vizualinio dizaino katedra.*“⁵

1976–1978 m. A. Skiežgelas buvo Vilniaus valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakulteto Dailės skyriaus dėstytojas, nuo 1978 iki 2012 metų Klaipėdoje dirbo Vilniaus dailės akademijos Vizualinio dizaino katedros lektoriumi, čia jam buvo suteiktas docento vardas, čia jis sutiko ir sau artimą sielą – tada buvusią pirmo kurso studentę, kuriai pats dėstė, dailininkę, pedagogę Birutę Andriekū-



Adomas Skiežgelas studentas

tę, vedė ją. Uostamiestyje gimė du jų vaikai – sūnus Andrius, kaip ir tėtis pasirinkęs architekto profesiją, ir dukra Ieva, kuri tris metus studijavo keramiką Vilniaus dailės akademijoje, o 2014 m. pabaigė studijas Vilniaus dailės akademijos Klaipėdos fakulteto Vizualinio dizaino katedroje, įsigydama dailės bakalauro laipsnį. Visą šeimą gyvena uostamiestyje.

Jau pirmaisiais darbo Klaipėdoje metais Adomas pagarsėjo kaip geras dėstytojas ir ne mažiau kaip talentingas kūrėjas. Tai pastebėjo ir įvertino 1975–1987 m. Klaipėdos fakulteto prorektoriumi dirbęs Vytautas Jakelaitis (1928–2015). Jis Adomą rekomendavo tuometiniam miesto vadovui Alfonsui Žaliui (1929–2006), kad šis jį priimtų dirbti miesto vyriausioju dailininku. Rekomendacija su-



Iš kairės: Klaipėdos miesto vyr. architektas Ričardas Valatka ir miesto vyr. dailininkas Adomas Skiežgelas apie 1980 m.



Iš kairės: Adomo Skiezgelo suprojektuotas ir Kretingos centrinėje aikštėje pastatytas paminklas Kretingos miesto įkūrėjui, Vilniaus vaivada, LDK kariuomenės vadui, Livonijos gubernatoriui Jonui Karoliui Chodkevičiui; to paties autoriaus suprojektuotas gyvenamasis namas Klaipėdos Veterinarijos gatvėje



veikė ir A. Skiezgelas 1980 m. buvo paskirtas į šias pareigas, pakeisdamas jose anksčiau buvusį architektą Petrą Šadauską.

Adomas vyriausiuoju miesto dailininku dirbo 12 metų – iki pat 1992-ųjų. Darbo buvo daug, pareigos atsakingos, atlyginimas mažas, tad tuo laikotarpiu jis, norėdamas išlaikyti šeimą, turėjo dar papildomai ir kitur dirbti – ėmė kurti individualių namų ir įvairius kitus projektus.

Prisimindamas savo darbą Klaipėdos miesto savivaldybėje, viename iš interviu jis yra sakęs: „Vykdomojo komiteto pirmininkas Vytautas Žalys buvo negailestingas ir reiklus, ir tada mieste buvo vertybių. Sukūrėme Skulptūrų parką, parūpindavau skulptoriams technikos, įrankių. Visiems fasadams mano buvo parinkti dažai, senamiestis išdažytas mano nurodymu. Nuo miesto nukrapštėm daug „voratinklių“ – bjaurių tūrinių reklamų, jas pakeitėme meniškėmis išsikišusiomis skulptūromis. [...] Griežtai pasakiau: jokių neonų. Laimei, aš jau neradau fontanų su gulgėmis ir ruoniais.

Tai buvo trylika judraus gyvenimo metų lakstant tarp partijos ir Vykdomojo komiteto. Kūrėme vaizdinę agitaciją, turėjau žinoti, kaip išsidėstys žygiuotojų kolona per Spalio revoliucijos parodą, kiek gėlių, kokie plakatai fasadus papuoš.“⁶

Na o uostamiesčio vyr. dailininko pareigas perdavęs kitiems, dirbdamas Klaipėdos „Komprojekte“ Adomas 1992–1997 m. kūrė Šv. Kazimiero bažnyčios projektą, vėliau užsiėmė individualia menine kūryba ir architektūrine veikla, nuo 2004 m. iki šiol yra viešosios įstaigos „Ars Tektonika“ vadovas.

Prisimindamas savo pirmuosius architektūri-

nus darbus, pokalbyje su jau minėta žurnalistė Ivona Žiemyte jis yra atviravęs:

„Pirmąjį namą nusipelnusiam statybininkui suprojektavau be kamino. Pats stebėjau, kad Varnių gatvėje galima atsekti, jog iš plytų jį tikras meistras statė. O paskui prasidėjo individualių namelių projektai, kad prie algos prisidurčiau. Dalyvaudavau konkursuose, pelniau I vietą suprojektavęs šviečiantį Tautų draugystės monumentą. Su Regimantu Midvikiu pastatėme paminklą kapitonui Liudvikui Stulpinui, už Šv. Kazimiero bažnyčios projektą pirmąją premiją nusigvelbėm su Ričardu Kristopavičiumi. Gaila, kad jai bokštų ažūrinių nepadarė... Pernai (2009 m. – red. p.) Kretingoje pastatytas paminklas miesto įkūrėjui, Vilniaus vaivada, LDK kariuomenės vadui, Livonijos gubernatoriui Jonui Karoliui Chodkevičiui. Aušros vartų Dievo motinos koplyčios Lėbartų kapinėse statybą inicijavo Palangos stačiatikių Dievo Motinos Marijos Iverijos ikonos garbės parapijiečiai. [...]

„Mandrą“ Šv. Brunono bažnyčią Debreceno gatvėje projektavau su vienuolynu: įdomus, kad iš vieno elemento – rombo, pasidarė ir stogas, ir viskas erdvės kompleksas. Viduje altorius, vargonus įkomponavau. Kurti studijoje pasilikdavau, kol saulė pradėdavo kilti: jauties, tarsi angelas šalia sėdėtų.

Man svarbu organiška architektūra, kai visos formos suauga su žeme be jokių mandrybių, darnoje su aplinka.“⁷

1980 m. Adomas, paprašytas savo gimtosios Lenkimų apylinkės vadovo parengti Lenkimuose palaidotų Antrojo pasaulinio karo karių kapinių sutvarkymo projektą, šio darbo neatsisakė. Taip mies-

(Nukelta į 12 p.)



telyje atsirado pagal jo sukurtą projektą realizuotas anuo metu gana modernus, tačiau neišsukiantis, pagarbus, šalia esančios bažnyčios šventoriaus sienelės neuždengiantis, moderniai sutvarkytas kapinių kompleksas, kurio centre – nedidelis paminklas (akmens kubas – monolitas su „nuskilusiu“ kampu). Šį jo sukurtą ansamblį gerai įvertino tada tarp menininkų didelį autoritetą turėjęs skulptorius Gediminas Jokūbonis (1927–2006).

1980-aisiais metais A. Skiežgelas tapo Lietuvos architektų sąjungos nariu.

1982 m. jis suprojektavo paminklą fašizmo aukoms atminti, kuris buvo pastatytas tuometinėje Skuodo Alfredo Kiupio gatvėje (anksčiau vadinosi ir dabar vadinasi Šaulių gatve, šis pavadinimas jai sugrąžintas Lietuvai atkūrus nepriklausomybę).

Gyvendamas Klaipėdoje A. Skiežgelas tuo laikotarpiu suprojektavo ir daug antkapinių paminklų, atminimo lentų, skirtų iškiliems Klaipėdos ir Žemaitijos krašto žmonėms, sukūrė nemažai architektūrinių statinių projektų, dalyvavo įvairiuose plastinio meno konkursuose ir juose pelnė aukštų apdovanojimų. Savo darbus eksponuodavo Lietuvoje rengiamose mažosios plastikos kūrinių parodose. Jos yra veikusios Vilniuje ir Klaipėdoje. Tuo pat metu Adomas toliau dirbo su studentais, buvo daugelio jų diplominių darbų vadovas ir recenzentas.



Iš kairės: Adomo Skiežgelo suprojektuota Lėbartų kapinių koplyčia (Klaipėdos r.). Mozaikos dailininkė Angelė Banytė; to paties autoriaus sukurtas Antrojo pasaulinio karo pabaigoje žuvusių karių kapinių paminklas Lenkimuose

Žurnale „Rambynas“ (nr. 1(19) Petras Šmitas, kurio tekstuose pateikta informacija naudota ir rengiant šią publikaciją, rašo, kad „1983 m. A. Skiežgelas sukūrė lakoniškų formų antkapį – atverstą knygą su „nukirsta“ kita knygos puse. Toje atverstos knygos pusėje jis išrašė rašytojo, valstybės ir visuomenės veikėjo Jono Žiliaus Jonylos (1870–1932) vardą, pavardę, gimimo ir mirimo datas.

Kartu su skulptoriumi R. Midvikiu (1947–2015) sukūrė monumentalių, stilizuotų apibendrintų formų antkapį – jūrinį simbolį – inkarą iš granito (1990 m.) jūrų kapitonui, lietuviškosios jūreivystės pradininkui Liudui Stulpinui (1871–1934). Abu kapai: J. Žiliui Jonylai ir L. Stulpinui, yra šalia vienas kito Klaipėdos Smiltynės kapinėse.

Tose pačiose Smiltynės kapinėse iš juodo granito jis sukūrė stilizuoto krikšto formos antkapį istorikui, Jūrų muziejaus įkūrėjui, pirmajam jo direktoriui Aloyzui Každailiui (1943–2018).

1992–1993 m. Adomas suprojektavo antkapinius paminklus Lėbartų kapinėse A. Blažiui ir A. Leksusytei, 1989–1991 m. prie Dangės upės krantinės – keturis įdomius bronzinius knechtus jachtoms „Lietuva“, „Audra“, „Daile“, kuriomis buriuotojai nuplaukė į Ameriką ir sėkmingai grįžo (jachta „Lietuva“ apiplaukė visą pasaulį), bei burlaiviui „ANA AF SAND“, kuris prekiavo silkėmis.“⁸

2008 m. Adomas tapo Mažosios Lietuvos reikalingų tarybos Klaipėdos krašto skyriaus nariu, 2013 m. įstojo į Lietuvos dailininkų sąjungą.

Tarp plačiausiai žinomų A. Skiežgelo darbų yra ir 1985 m. jo kartu su jau minėtu skulptoriumi Regimantu Midvikiu sukurtas Lenkimų miestelio



Nuotraukose (iš kairės): Adomo Skiezgelo suprojektuotos antkapinis paminklas Aloyzui Každailiui Smiltynės (Klaipėdos m.) kapinėse ir A. Skiezgelo sukurtos atminimo lentos, skirtos Viliui Gai-galaičiui, Jonui Polovinskiui Budriui ir Erdmonui Simonaičiui Klaipėdoje

centre, šalia Kultūros namų ir Šv. Onos bažnyčios, pastatytas paminklas iš Lenkimų seniūnijos Kalvių kaimo kilusiam istorikui, rašytojui, švietėjui, tautinio atgimimo ideologui, žemaičių rašybos normintojui Simonui Daukantui (1793–1864).

Kitas reikšmingas A. Skiezgelo sukurtas projektas – jau minėtas paminklas Kretingos miesto ir vienuolyno įkūrėjui, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės etmonui, Vilniaus vaivada Jonui Karoliui Chodkevičiui (1560–1621) Kretingoje. Šio paminklo bronzinį J. K. Chodkevičiaus durų bareljefą sukūrė skulptorius Rimantas Eidėjus iš Mosėdžio (Skuodo r.), su kuriuo A. Skiezgelas bendradarbiavo įgyvendindamas ir daug kitų projektų. Akmeninė J. K. Chodkevičiaus paminklo dalis buvo padaryta Darbėnuose (Kretingos r.) – Justino Petrausko akmens dirbtuvėse. Paminklo pagrindas yra grįstas pjautomis plokštėmis iš lietuviško granito, o kiti paminklo granito luitai atgabenti iš Suomijos. Bareljefas išlietas Rimanto Keturkos dirbtuvėse Vilniuje. Paminklas atidengtas 2009 m. minint Kretingos miesto 400 metų įkūrimo jubiliejų.

Kitas svarbus Adomo sukurtas paminklo erdvinis projektas yra realizuotas Skuode, prie rajono savivaldybės pastato Vilniaus gatvėje. Tai pamin-



klas Jonui Jeronimui Chodkevičiui (1537–1579), išrūpinusiam Skuodo miestui Magdeburgo teises. Skulptorius – Marius Grušas.

A. Skiezgelo kaip architekto talentas labiausiai atsiskleidė kuriant Klaipėdos Mažojo kaime-lio mikrorajono Šv. Kazimiero bažnyčios projektą (bendraautoris – Ričardas Krištapavičius, konstruktorius – Tautvydas Tubis). Bažnyčia 1992 m. pastatyta buvusiam Karaliaus parke.

Adomas yra ir 2007–2008 m. Lėbartų kapinėse (Toleikių kaimas, Dovilų seniūnija, Klaipėdos r. jonas) iškilusios koplyčios administracinio namo, Klaipėdos Salomėjos Nėries ir Simono Daukanto gatvių kampe esančio pastato bei kelių gyvenamųjų namų-vilų Palangoje projektų autorius.

Išskirtinio dėmesio sulaukė ir pagal šio architekto projektus sukurtos atminimo lentos, skirtos žymioms Lietuvos asmenybėms, tarp jų ir Lietuvos politiniam bei visuomenės veikėjui, Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto pirmininkui, inžinieriui, Vasario 16-osios akto signatarui Steponui Kairiui (1879–1964) Utenoje, šešiams Tilžės akto (1918 m.) signatarams Klaipėdoje (kūrė kartu su skulptoriumi R. Eidėjumi): spaustuvininkui ir visuomenės veikėjui Martynui Jankui (1858–1946),

(Nukelta į 14 p.)



Adomo Skiezgelo architektūros ir skulptūros parodos, veikusios 2023 m. Klaipėdoje, fragmentas

spaudos ir lietuviybės puoselėtojai Jurgiui Arnašui (1872–1934), gydytojui, visuomenės veikėjui dr. Valteriui Didžiui (1896–1977), šauliui, visuomenės ir politikos veikėjui Jurgiui Lėbartui (1879–1944), teisininkui, diplomatu, visuomenės ir politikos veikėjui Viktorui Gailiui (1893–1956), Mažosios Lietuvos kultūros veikėjui, publicistui, Mažosios Lietuvos gelbėjimo komiteto pirmajam sekretoriui Jonui Vanagaičiui (1869–1946).

A. Skiezgelo yra sukūręs ir uostamiestyje esančią atminimo lentą, skirtą švietėjui, Vytauto Didžiojo gimnazijos statytojui ir direktoriui (1929–1939) dr. Kaziui Trukanui (1892–1957), atminimo lentes su skulptūriniais reljefais poetui, pedagogui Pauliui Dreviniui (2015 m.), rašytojui Rimantui Černiauskui (2017 m.). Yra daugybė ir kitų A. Skiezgelo sukurtų įvairaus turinio, formos, paskirties, apimties plastinių ir erdvinių kūrinių, pastatų projektų. Adomas yra ir dviejų medalių, skirtų Vilhelmo Storostos-Vydūno 150-osioms gimimo metinėms, projektų autorius.

Na o savo 75-ojo gimtadienio proga 2023 m. rugpjūčio 25 d. jis bičiulius, artimuosius, draugus, kūrybos gerbėjus pakvietė į Lietuvos architektų są-

jungos Klaipėdos apskrities organizacijos patalpose (Bažnyčių g. 6-1) atidarytą savo dviejų dalių architektūros ir skulptūros parodą. Pirmojoje dalyje buvo eksponuojami jo dar neįgyvendinti projektai, tarp jų ir Palangai adaptuotas skulptoriaus Vinco Grybo (1890–1941) skulptūros „Kęstutis ir Birutė“ projektas; Adomas yra sukūręs šiam paminklui skirtą erdvę. Beje, nedaug kas žino, jog 1941-aisiais hitlerininkų nušautas skulptorius V. Grybas, kuris yra Papilėje stovinčio S. Daukanto paminklo bei Raseinius garsinančios „Žemaičio“ skulptūros (Lietuvos nepriklausomybės paminklas, pastatytas 1934 m.) autorius, buvo sukūręs ir iš bronzos planuotą išlieti 9 metrų aukščio skulptūros „Kęstutis ir Birutė“ modelį, kuris iki šiol nėra realizuotas. Menotyrininkai aukštai vertina šią ekspresyvią kompoziciją. Pasak Adomo, *„joje piestu stojantis arklys gal nuo Birutės grožio baidosi“*...

A. Skiezgelo kūrinių parodoje buvo galimybė pamatyti ir partizano Juozo Lukšos-Daumanto atminimą įamžinančio paminklo „Už tėvynę“, Vilniaus Lukiškių aikštei skirtą projektą bei nemažai kitų darbų. Antroje parodos dalyje buvo pristatyti jau įgyvendinti projektai, jų eskizai, maketai, bei skulptūriniai darbai ir medaliai. Tarp jų – ir vienas naujausių A. Skiezgelo projektų, kurį jis tuo laikotarpiu įgyvendino kartu su skulptoriumi R. Eidėjumi (atminimo lentos, skirtos keturioms iškilioms asmenybėms: Klaipėdos krašto direktorijos prezidentui Erdmonui Simonaičiui, kunigui, pirmajam lietuviškos gimnazijos direktoriui Viliui Gaigalaičiui, Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos operacijos kariniam vadui Jonui Polovinskui-Budriui (jam A. Skiezgelo yra sukūręs ir medalių), bei spaustuvininkui, leidėjui Jokūbui Stikloriui).

2023-aisiais Adomo planuose buvo sukurti keltą meninių ženklų Klaipėdos senamiestyje esančiame Mažosios Lietuvos muziejaus kiemelyje. Ten, ant fachverkinio pastato sienos, jis buvo sumanęs įamžinti žymiausių Klaipėdos miesto menininkų (architektų Alfredo Gyčio Tiškaus, Vaidoto Guogio, Ričardo Valatkos) bei portretinėmis atminimo lentelėmis įprasinti dailininkų Algimanto Jusonio, Algio Kliševičiaus, Vido Pinkevičiaus, Regimanto Midvikio, aktorius Vytauto Kanclerio ir rašytojo Rimanto Černiausko atminimą. 10 atminimo ženklų uostamiesčio meno kūrėjams jau yra sukurti. Jie padaryti iš granito bei bronzos.

A. Skiezgelas, kalbėdamas su I. Žiemyte, akcentavo, kad „Architekto profesija yra žavi, nes aprėpia viską, kuria žmogaus gyvenamąją aplinką. Ir nieko nėra neįmanomo, tik reikia norėti, tikėti ir siekti. Žinoma, atominės elektrinės neprojektuočiau.“⁹

Na o prisiminęs darbą projektuojant į šiaurę nuo miesto centro ir Kuršių marių salajos su Baltijos jūra esantį Melnragės gyvenamąjį kvartalą, jis ištaria: „Aš galiu kurti ir modernius namus, bet tas pajūrio miestelis, projektuoti pradėtas prieš 30 metų, turi pajūrio kvapą, kuris neiškart man buvo artimas.“¹⁰

A. Skiezgelas iki šiol gyvena, kuria Klaipėdoje. Myli jis šį miestą. Jau minėtame interviu 2010 m. žurnalistės I. Žiemytės paklaustas, ką pasiūlytų Klaipėdai, kad būtų išsaugotas jo identitetas, pasakė: „Yra daug kas daroma, bet projektai smulkesnėse paskėsta, dokumentų rengime. Turėtume išryškinti lietuviškam charakteriui būdingus dalykus: švarą, tvarką, griežtumą. Aš žaviuosi kolegos Ramūno Kraniausko Santuokų rūmais, „Žemaitija“, kurią iš kiemo pusės pradėjo niokoti – tai gražu ir santūru, neobrutalizmo stilius. Ta kryptis buvo jėga.“

Ne visur dera stiklo pastatai. Bet sankryžoje priešais Vytauto Didžiojo gimnaziją esantis mūsų su Remigijumi Petrausku pastatas iš juodo struktūrinio stiklo taip susilieja su aplinka, kad automobilis buvo įsirežęs. Jau antrą namą suprojektavome su sūnumi Andriumi; jis kietesnis architek-



Skiesgily giminė prie Simono Daukanto paminklo (skulptorius Regimantas Midvikis, architektas Adomas Skiezgelas) Lenkimoose 2000 m. vasarą

tas už mane. Amsterdame, Strasbūre mokėsi, ir jo mąstymas konceptualus. Sako: „Aš kitaip mąstau, tėvai“, o aš: „Tu turi teisę.“ Konkursuose dalyvaujam kartu. Mudu varinį namą prie Jūrininkų mokyklos suprojektavome: stogas, sienos dengtos variu. Pripažinau sūnaus idėją, aš brėžinius, detales dirbau iki varžto įsukimo. Neseniai mane susirado moteris iš mano kaimo, jai sukursiu namą, kuris bus kaip tylus kiro skrydis...“¹¹

Na o kas dabar, kas ateity?

2010 m. jis sakė: „Praėjusios Architektų dienos proga pareiškiu, kad nebenorėčiau projektuoti – kaip mano tėvas, norėčiau pereiti nuo arklo prie skulptūros. Per visą gyvenimą visko pabandžiau, sukūriau 50 namų. Ateina momentai, kai atrandi dar įdomesnių dalykų. Mėgstu Rodeną, Burdelį, kuris sako: jeigu nori būti skulptorius, pirma turi būti architektas, o po to – tapytojas. Kai lipdžiau Vanagaičio portretą, jaučiausi kaip tapydamas; plokštumą pirštu paspaudei, ji turi lūžti. Aš gerai piešiu. Vieni atsisėdimu nupaišiau statinę, nes gali gyventi ir kaip Diogenas, gali [...]. Rodenas mokėjo pavaizduoti žmogaus kūną taip, kad, regis, jo gyslose kraujas teka, jauti pulsuojančią gyvybę, gyvenimą. Aš dar norėčiau sukurti Kretingos parkui senųjų baltų deives. Jos archeologiniuose radiniuose vaizduojamos išryškintomis genitalijomis, akcentuojant vaisingumą. Garbintos Medeinė, Žvorūna, net rupūžės. Buvau nulipdęs Mildą, bet jos stačios krūtys puritonams pasirodė per daug apetitiškos; kaip tokia priešais mokyklą stovės? Ims dar kas, susinervins.“¹²

A. Skiezgelas yra sukūręs ir mažosios plastikos darbų, tarp kurių – varstotas, gražtas, rombo plastikos kūriniai, kt. Jis iki šiol aktyviai dalyvauja kūrybiniuose konkursuose. Šie jam buvo itin svarbūs:

- Tautų draugystės monumentas Klaipėdoje (I premija). Bendraautoris – architektas Ričardas Krištopavičius.
- Paminklas LDK kunigaikščiui Gediminui Vilniuje (II premija). Skulptorius – Regimantas Midvikis.
- Paminklas karaliui Mindaugui Vilniuje. Bendraautoris – Kęstutis Mickevičius.

(Nukelta į 16 p.)



Adomas Skiežgelas ir jo tėvai: Alfonsas Skiesgilas ir Adolfina Skiesgilienė

- Paminklas Vincui Kudirkai Vilniuje (II premija). Skulptorius – Stasys Žirgulis.
- Paminklas Birutei ir Kęstučiui Palangoje (I premija).
- Baltijos kelrodžio idėjinio projekto konkursas (II premija).
- Paminklas K. J. Chodkevičiui Kretingos Rotušės aikštėje (II premija). Įgyvendintas.
- Tarptautinis dizaino elemento konkursas „Visoms kartoms“.
- Paminklas Jurgiui Zauerveinui Klaipėdoje.
- Baltijos kelrodžio idėjinio projekto konkursas (II premija).
- Skulptūros ant suoliukų Klaipėdos Martyno Mažvydo alėjoje.
- Tarptautinis dizaino elemento konkursas „Visoms kartoms“.
- Paminklas broliams Vileišiams Vilniuje. 2009 m.
- Paminklas Lietuvos tūkstantmečiui Klaipėdoje. 2007 m.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Petras Šmitas, „Adomas Skiežgelas – architektas – menininkas“, *Rambynas*, 2021, nr. 1(19), p. 23–30.
2. Ivona Žiemytė, „A-1. Adomas Skiežgelas: Kas gyvena kriauklėje“, *Vakarų ekspresas* (Klaipėda), 2010-07-16.
3. Jurga Petronytė, „Adomo Skiežgelo parodos lankytojai pirmieji pamatys atminimo lentas svarbiems Klaipėdos krašto veikėjams“, *Vakarų ekspresas* (Klaipėda), 2023-08-25: <https://inx.lv/JpijD> (žr. 2025-01-30).



Adomo Skiežgelo sukurta atminimo lenta, skirta Dionyzui Varkaliui

IŠNAŠOS:

- ¹Adomo Skiežgelo laiškas knygos autorei (2025-09-18).
- ²Remigijus Petrauskas, *Adomybės*, 2023. Mašinaraišis, A. Skiežgelo asmeninis archyvas.
- ³*Ten pat.*
- ⁴Ivona Žiemytė, „A-1. Adomas Skiežgelas: Kas gyvena kriauklėje“, *Vakarų ekspresas* (Klaipėda), 2010-07-16.
- ⁵*Ten pat.*
- ⁶*Ten pat.*
- ⁷*Ten pat.*
- ⁸Petras Šmitas, „Adomas Skiežgelas – architektas-menininkas“, *Rambynas*, 2021, nr. 1(19), p. 23–30.
- ⁹Ivona Žiemytė, „A-1. [...]“.
- ¹⁰*Ten pat.*
- ¹¹*Ten pat.*
- ¹²*Ten pat.*

Publikacijoje panaudotos nuotraukos – iš Adomo Skiežgelo albumo. Ten, kur fotografai nenurodyti, jų vardai, pavardės nežinomos

PALANGOS istorija XX a. karo topografijoje

Linās RAGAINIS

Palangos kurorto muziejų yra pasiekę keletas su Palanga susijusių topografinių žemėlapių: SSRS civilinis 1:25 000 mastelio C-49-16-B-Г (Šventoji), kariniai 1:25 000 mastelio N-34-7-A-a (ПАЛАНГА, Palanga), H-34-7-A-b (ПАЛАНГА (юж. часть), Palanga, pietinė miesto dalis) ir 1:50 000 mastelio H-34-7-A (КРЕТИНГА, Kretinga). Nors šie žemėlapiai nėra reta ar unikali vertybė, tačiau gilinant į juose pateikiamą informaciją, bandant sužinoti, kaip ir kur jie buvo kuriami, atsiskleidė daug įdomių faktų. Tai paskatino pasidomėti ir kitais topografiniais žemėlapiais bei patyrinėti Palangos miesto ir jo apylinkių istoriją, analizuojant ne tik muziejuje turimus, bet ir kituose archyvuose saugomus žemėlapius.

Šiame pradedamame skelbti straipsnių cikle nagrinėjama dabartinės (toliau – dab.) Palangos miesto savivaldybės teritorijos išplanavimas, jis lyginamas su vadinamosios senosios Palangos teritorijos (terminas „Palangos miestas“), buvusios iki susikuriant Palangos miesto savivaldybei (toliau – Palangos m. sav.), žemėlapiuose pateikta informacija.

Prie minėtųjų SSRS topografinių žemėlapių planuojame grįžti kitose publikacijose, o dabar – dėmesys pirmiesiems detaliami, karo reikmėms skirtiems Palangos topografijos pavyzdžiams.

Pirmojo pasaulinio karo periodas

Apie 1895-uosius metus Rusijos imperijos kariuomenės topografų buvo sudaryti trys dab. Palangos m. sav. teritoriją apimantys pusės varsto (1:21 000) mastelio topografiniai žemėlapiai (VIII 9-Δ – Nemirseta ir pietinė Palangos miesto dalis, VIII 9-Б – Šiaurinė Palangos miesto dalis, VII 9-3 – Šventoji). Jie originalia – 1:21 000 mastelio forma straipsnio autoriui buvo nepasiekiami, tačiau tie patys rusiški žemėlapiai 1916 m., vykstant Pirmajam pasauliniam karui, jau vokiečių kariuomenei užėmus dalį dab. Lietuvos teritorijos, buvo perspausdinti Vokietijos imperijos kartografų. Prie jų buvo pridėta ir Vokietijos imperijai



PALANGOS KURORTO MUZIEJUS

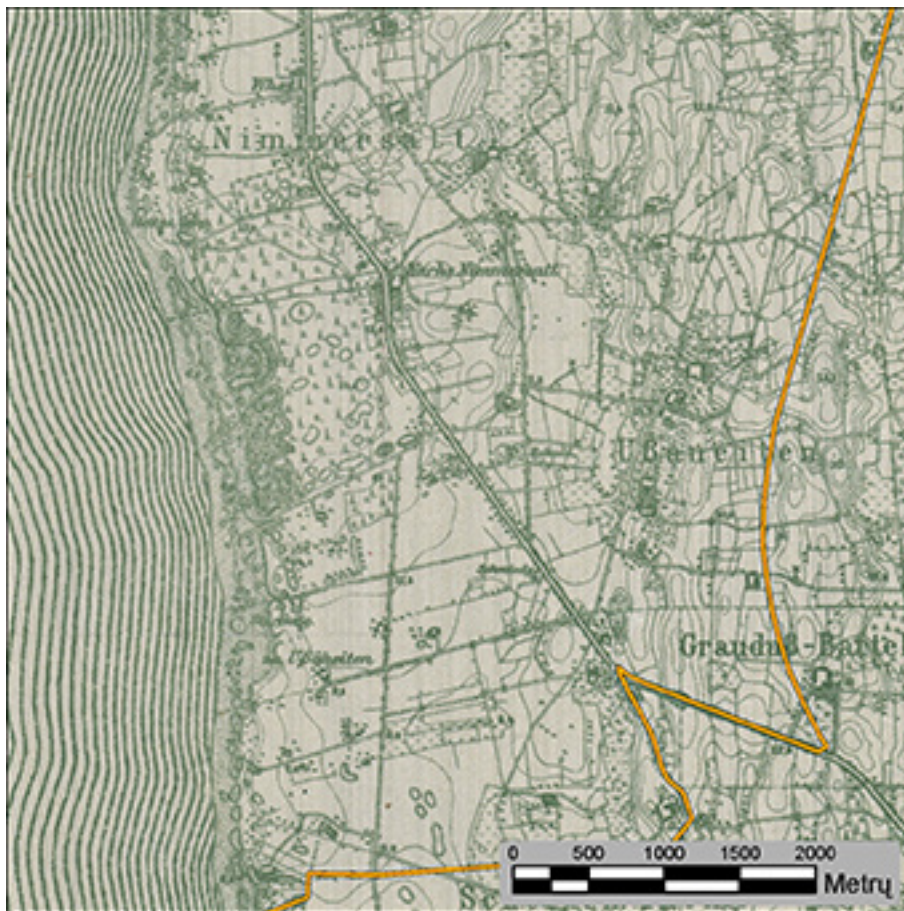
priklausiusio Klaipėdos krašto žemėlapių dalis. Šiuo atveju – Nemirseta (lapas 0192, 1912 m.). Vokietijos kartografija tuo metu buvo paremta jau šiuolaikiniais masteliais, taigi šie „perdirbti“ žemėlapiai jau buvo spausdinami 1:25 000 masteliu. Žemėlapiu VII 9-3 – Šventoji nei vokišku formatu, nei rusišku nepavyko rasti, tačiau du Palangos miestą apimantys žemėlapiai buvo pasiekiami. Taigi, ką galima iš šių žemėlapių sužinoti?

Žemėlapyje VIII 9-Δ (Nemirseta ir pietinė Palangos miesto dalis) – pietinėje dalyje galime matyti, jog dab. Klaipėdos plentas iš esmės sutampa su Palangos–Klaipėdos (tuometinio Mėmelio) keliu. Tačiau dab. atkarpos, kuri prasideda nuo sankryžos su Palangos miesto Vytauto gatve ir eina į šiaurę, pro dab. Palangos autobusų stotį link Šventosios, tuo metu nebuvo. Pakrantė – paplūdimio plotis ir vieta, kopagūbris Nemirsetos pakrantėse iš esmės nesiskyrė nuo esamos šiandien, vietomis paplūdimys buvo šiek tiek platesnis, ypač ties laivų gelbėjimo stotimi. Maždaug ties dab. Nemirsetos kopų ir smiltpievių apžvalgos aikštele yra pažymėtas audros signalų stiebas, Sturmsignal-Mast. 400 m atstumu į šiaurės vakarus nuo sankryžos į Anaičius, vakarinėje kelio pusėje pažymėta kalvė, 500 m atstumu nuo Anaičių ežero į vakarus – mokykla, abi vietos šiandien yra dab. Nemirsetos miške. Nemirsetoje pažymėtas kurhauzas, laivų gelbėjimo stotis. Klaipėdos plento vakarinėje pusėje, tarp dab. Ažuolų ir Kaštonų gatvėmis (toliau – g.), yra pažymėta buvusi užeiga-karčema, o šalia jos į šiaurės vakarus 230 m. ir 630 m atstumu – du vėjo malūnai. Karčemos ir malūnų vietoje taip pat šiuo metu auga miškas. Dabartinio Melno tako vietoje, kaip jo pa-

(Nukelta į 18 p.)

vadinimas ir nurodo, buvo vadinamoji Melno taikos siena, o 350 m į pietus nuo jo – Vokietijos imperijos muitinė.

Ties tuomete Vokietijos ir Rusijos imperijų siena baigiasi įterpto vokiško topografinio žemėlapių fragmentas. Perėjus sieną iškart prasideda miškas, o ties dab. žiemos aikšte (žiemos futbolo stadionu) ir automobilių stovėjimo aikšte pažymėta buvusi miškininko sodyba. Ties dab. namų kvartalu, kurio adresas Klaipėdos pl. 37, pažymėtas sodas. Tai galėjo būti eiguvos, bet labiau tikėtina, kad Tiškevičių dvaro atskiras sodas, nes jo plotas – apytiksliai 2,6 ha. Ties maždaug Vilimiškės kelio nr. 41 adresu pažymėtas buvęs Vilimiškės palivarkas ir aplink jį išsidėstę pastatai. Ties maždaug dabartiniais adresais Dariaus ir Girėno g. 21-24-30-32 namais nurodyta buvusi Tiškevičių plytinė. Nuo jos, iš esmės ta pačia linija kaip ir dab. Dariaus ir Girėno g., ejo siaurasis geležinkelis. Ties maždaug restoranu „Pušų paunksmėje“ ir vadinamuoju Jaunimo kalneliu geležinkelis išsišakojo į šiaurės vakarus ir į pietus – link dabartinių grafo Tiškevičiaus rūmų. Į pietus nuo išsišakojimo pažymėtos ant vadinamojo Jaunimo kalnelio buvusios žydų kapinės (juridiškai iki 2024 m. jos buvo primirštos, tais metais įtvirtintas šios kalvelės atskiras statusas Kultūros vertybių registre kaip senųjų Palangos žydų kapinių). Originalus rusiškas žemėlapis sudarytas apie 1895-uosius metus, t. y. prieš du metus iki baigiant



Žemėlapių lapas VIII 9-D, įterpta vokiško žemėlapių dalis, kurioje yra Nemirseta. Geltona linija – dab. Palangos m. sav. riba.

statyti Tiškevičių rūmus, tad visai logiška, kad rūmų statybai plytas vežė siauruoju geležinkeliu iki pat statyb vietės ir kad šis geležinkelis buvo pažymėtas žemėlapyje. Geležinkelio atšaka į šiaurės vakarus ejo iki dab. Palangos tilto, tuo metu naudoto kaip prieplauka, skirta plytomis iš plytinės eksportuoti. Geležinkelis ejo per dab. Pasakų parką, J. Simpsono g. 21A ir 21B adresu esančius sklypus, per dab. „Romeo“ ir „Džuljetos“ vilų teritoriją, o tada – per dab. Basanavičiaus g. iki tilto.

Dabartinė Vytauto g. nuo žemėlapyje pažymėtojo kelio Klaipėda–Liepoja, einančio per miestą nesiskiria visu ilgiu. Nesiskiria ir Kretingos gatvė. Aiškiai pažymėtos dab. gatvių atkarpos: Kęstučio g. – maždaug iki Civilinės metrikacijos skyriaus, L. Vaineikio g. – maždaug iki Baltijos a., Vasario 16-osios g. – iki J. Piktuižio g. ir pati J. Piktuižio g. Atskirai pažymėtas skveras prie Palangos kurhauzo – dab. Koncertų salės vietoje. Taip pat galima matyti neištiesintą Ronžės upelio vagą ir į Ronžę įtekėjusį dabar jau išnykusį upelį ar kanalą,ėjusį iš pelkėtų pievų Medvalakyje.

Žemėlapyje VIII 9-B – Šiaurinė Palangos miesto dalis galima pamatyti pylimus, buvusius aplink kai kurias vilas šalia dab. Basanavičiaus g. Geriausiai išlikusių pylimų dalis galima ir dabar pamatyti prie Palangos kurorto muziejaus – vilos „Anapilis“. Pylimus ties dab. vilų „Romeo“ ir „Džuljeta“, kaip jau minėta anksčiau, kerta siaurasis geležinkelis ir toliau Basanavičiaus g. linija pasiekia tiltą. Palangos tiltas pažymėtas labai nežymiai į šiaurę nuo dabartinio. Dabartinis tiltas yra šiek tiek ilgesnis,

forma supaprastinta – senasis buvo „užriestas“, t. y. jo galas nebuvo stačiai užlenktas.

Pagal šiuos 1895 m. topografinius žemėlapius, šiek tiek į pietus nuo dab. Roberto Baden-Povelio alėjos pakrantė neturėjo tokio žymaus kopagūbrio, koks jis čia yra dabar. Tada tik Užkanavės kaimas (toliau – k.) prasidėjo žymesniu kopagūbriu. Kopagūbrio egzistavimą galėjo lemti miškai. Grafų Tiškevičių rūmų parko vietoje yra pažymėtas miškas, taip pat ir kopagūbris. Užkanavėje taip pat – yra nurodytas miškas bei kopagūbris. Tarp grafų Tiškevičių rūmų parko ir Užkanavės yra nurodyti smėlynų arba smėlėtų pievų plotai. Didžiausia „dykuma“ – plotas į šiaurę nuo Ronžės, tarp jūros ir maždaug dab. Neringos ir Smilčių gatvių, iki pat tuometinės Užkanavės (apytiksliai dab. Kunigiškių g.). Abipus Mėmelio–Liepojos kelio jau galima matyti tankesnio užstatymo kvartalų ir kai kurių šiuolaikinių Palangos miesto gatvių pirmtakių – Motiejaus Valančiaus g., Jūratės g. iki sankryžos su Smilčių g., visa Maironio g., Žvejų g. nuo Maironio g. iki jūros, Kastyčio g. iki jūros, visa Neringos g., visa Smilčių g., dalis Ganyklų g. nuo Jūratės iki Kastyčio gatvių, Bangų g. nuo Vytauto iki Ganyklų gatvių. Verta paminėti šalia dab. Kastyčio ir Maironio gatvių sankryžos buvusį išskirtinį miestelio objektą – vėjo malūną. Žemėlapyje pavaizduota, kad



Žemėlapis lapas VIII 9-Д – pietinė Palangos dalis, Vilimiškė

jis stovi apytiksliai 100–120 m atstumu į šiaurės rytus nuo minėtosios sankryžos. Yra pažymėta ir neišlikusių miesto gatvių. Vienaip ar kitaip neišliko trys lygiagrečios gatvės, buvusios į vakarus nuo Vytauto g. – gatvelė dabartinės Palangos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios vietoje (senoji bažnyčia, panašu, buvo mažesnė ir vos vos į pietus nei dabartinė); naujoji bažnyčia pastatyta 1907 m., t. y. gerokai vėliau, nei buvo išspausdintas žemėlapis. Dar viena neišlikusi gatvelė buvo dabartinio Vytauto g. 53 adresu esančių pastatų vietoje. Viena gatvelė iš dalies išliko. Ji – tako nuo Vytauto g. iki S. Nėries g. tarp pastatų nr. 55 ir 59 formoje. Dingusios Turgaus g. vieta iš dalies sutampa su dab. Sinagogos g. ir centrinės aikštės rytiniu pakraščiu. Nebėra gatvės, kuri ėjo nuo buvusio Sinagogos pastato (nuo dab. Sinagogos g. pabaigos) iki maždaug dabartinės Palangos pradinės mokyklos.

Ties Bangų ir Vytauto gatvių sankryža, vakarinėje Mėmelio–Liepojos kelio pusėje, anksčiau prasidėdavo Senoji Palanga (Старополанген). Nuo minėtosios sankryžos iki dab. Vanagupės g. užstatymas žymimas kaip tankus, atskiros sodybos, kiemai nepažymėti. Gatvė, buvusi dab. Vanagupės g. vietoje, yra kitokia – ji eina tiesiai link jūros, iš dalies yra išlikusi tako iki jūros formoje. Dab. Ajerų g. ir su ja besiribojančių gatvių kvartale pažymėta buvusi pelkė ar šlapia pieva yra E. Adiklienės darbuose paminėta Plaušės pelkė. Šis pavadinimas išlikęs vienos iš pelkės vietoje dabar esančių

(Nukelta į 20 p.)

gatvių pavadinime. Į šiaurės vakarus nuo pelkės pažymėtas Naglio kalnas (pavadinimas neminimas) ir žydų kapinės. Į rytus nuo dab. Vanagupės ir Vytauto gatvių sankryžos, prie pat kelio nurodytas Rusijos imperijos pasieniečių punktas. Už jo – katalikų ir liuteronų kapinės, pažymėtos atskyrimo linija. Greičiausiai, šios kapinių dalys anksčiau, kaip ir dabar, fiziškai nebuvo atskirtos. Žemėlapyje kapinės užima plotą tik aplink koplyčią, maždaug trečdalį visos dabartinės pietinės Palangos kapinių komplekso dalies. Už kapinių visur yra pažymėti dirbami laukai ar pievos. 1–1,5 km atstumu nuo kapinių į rytus, miškuose už dabartinių „Palangos vandenų“ ir Palangos ligoninės teritorijų, pažymėti pelkėti plotai. Šie miškai ir dabar, panašu, yra pelkėti. Ties maždaug dabartine Palangos reabilitacijos ligonine nuo Mėmelio–Liepojos kelio į šiaurę–šiaurės vakarus atsišakojo kelias į gatvinį Kontininkų kaimą. Šio kaimo pavadinimas žemėlapyje neminimas, ši vietovė, greičiausiai, priskirta Senajai Palangai, o jos pavadinimas tuo metu nebuvo vartojamas dokumentuose. Šis kelias iš dalies jau yra išnykęs. Jis išliko tik maždaug nuo „Vanagupės“ viešbučio ir dabar vadinamas Paliepgirių keliu. Pats kaimas išnyko sovietmečiu statant „Palangos Lino“ ir „Vanagupės“ kompleksus. Tarp smėlio plotų prie jūros ir Kontininkų kaimo pažymėta pelkė. Greičiausiai, tai E. Adiklienės paminėta Rūdių pelkė.



Senoji Palanga

Šalia dab. Vytauto ir Ligoninės gatvių sankryžos (apytiksliai dab. adresu Vytauto g. 214) yra nrodyta miškininko sodyba. Miško, dabar vadina mo Palangos mišku, kvartalinis suskirstymas nuo to, kaip jis pavaizduotas žemėlapyje, yra pasikeitęs nedaug, t. y. atitinka dabartinę jo situaciją.

Toliau, apie 2–2,5 km į šiaurę nuo Kontininkų yra nurodytas Vanagupės kaimas. Pavadinimas žemėlapyje įrašytas 1916 m., vokiškai – „Wanagupe“. Galima spėti, kad 1895 m. šio kaimo pavadinimas dokumentuose dar nevartotas. Dabartiniais laikais šio kaimo teritorija tankiai užstatyta ir yra tapusi Palangos miesto sav. dalimi, vadinama Kontininkais. Tai šiek tiek keista, nes tikroji Kontininkų kaimo vieta yra šiek tiek į pietų–pietryčių pusę, taigi, pavadinimai praktiškai susikeitė vietomis.

Į rytus nuo tuometinio Vanagupės kaimo pažymėta pelkė, jau minėtų Rūdių tėsiny, tik galbūt jau turėjusi kitą pavadinimą. Į šiaurės rytus nuo šios pelkės pažymėtas gatvinis Kunigiškių kaimas. Jo pagrindinė gatvė išliko kaip dab. Paliepgirių kelias. Skaičiuojant nuo piečiausios iki šiauriausios sodybos, Kunigiškių k. tęsiasi 2,4 km. Kunigiškių k. pavadinimas į Palangos miesto dalių pavadinimus „persikėlė“ teisingai, vietos atitinka.

Žemėlapyje užrašyta Ушканавы, Užkanaviai, daugiskaita, rašoma kitaip, galbūt tuo metu kaimą žmonės taip ir vadino. Tarp Kunigiškių, Užkanavės, Paliepgirių kaimų buvusi pelkė jau tada buvo išraizgyta sausinimo kanalais, kurių pagrindinis išlikęs iki dabar nepakitusioje vietoje, vadinamas Ošupiu. Sunku pasakyti, ar šis pavadinimas yra išlikęs iš kana-

lo vietoje buvusio upelio pavadinimo, ar duotas pačiam kanalui. Užkanavės gatvinis kaimas taip pat buvo dabartinės Palangos miesto sav. dalies tuo pačiu pavadinimu vietoje. Šio kaimo pagrindinė gatvė, turėjusi būti tarp dabartinio dviračių tako ir Užkanavės g., gali būti fragmentiškai išlikusi dviračių tako vietoje.

Užkanavė, kaip gatvinis kaimas, taip pat gana ilgas – apie 2 km. Šiaurinėje Užkanavės kaimo dalyje pažymėtas pasieniečių kordonas, Paliepgirių pasienio punktas, apytiksliai dab. Kunigiškių poilsio namų vietoje (Užkanavės g. 103-1). Į šiaurę nuo Užkanavės, greta Paliepgirių, pažymėta didelė tik iš dalies kanalizuoja pelkė. Kanalų vietos dabar beveik visiškai pasikeitusios, upelis-kanalas Kaniavosius teka maždaug iš tos pačios pusės, bet jo vaga stipriai pakeista, matyt, sovietmečiu. Paliepgirių kaimas visiškai išnykęs (jis buvo Palangos oro uosto teritorijoje, šalia to paties pagal oro uostą einančio Paliepgirių kelio). Centrinė kaimo dalis buvo Palangos oro uosto vidurio vakarinėje dalyje. Kaimo pavadinimas išlikęs Palangos miesto sav. dalies pavadinime, tačiau jau šiek tiek kitoje vietoje. Beje, Paliepgiriais vadinamos dabartinės į rytus nuo oro uosto terminalo pastato esančios Palangos miesto dalies teritorija iš dalies sutampa

(Nukelta į 22 p.)

Dešinėje – Žemėlapis lapas VIII 9-B. Paliepgiriai, Paliepgirių kordonas ir Mončiškė



Žemėlapis lapas VIII 9-B. Vanagupė, Kunigiškiai ir Užkanaviai



su žemėlapyje pažymėta miškininko sodyba.

Šiaurinėje žemėlapijo lapo dalyje – Mončiškių kaimas. Tai jau ne gatvinis kaimas, o labiau vienkiamiai, padrikos sodybos. Jos išsidėsčiusios plote tarp miško ir pelkės. Ši teritorija dabar iš dalies patenka į oro uosto teritoriją. Kita dalis išnyko savaime ar vykstant melioracijos darbams. Verta dar pridėti, jog priešais buvusią pionierių stovyklą (dab. oro uosto teritorija) vietą, kitoje kelio Klaipėda–Liepoja pusėje, yra pažymėta „W.W“. Tikėtina, kad tai 1895 m. dar nebuvusios, o 1916 m. jau egzistavusios miškininko sodybos vieta. 1895 m. buvusios miškininkų sodybos originaliame žemėlapyje buvo žymimos kirilica, o „W.W.“ pridėta jau perspausdinant žemėlapius 1916 metais.

Apibendrinant galima daryti išvadą, jog nuo 1895–1916 m. žemėlapyje vaizduojamos situacijos dabartinis topografinis vaizdas labai skiriasi. Yra ir išnykusių gatvių, kelių, kaimų, kitų objektų. Dalis išliko, kai kurių objektų pavadinimai „migravo“, kai kurie buvo įamžinti gatvių pavadinimuose.

Žemėlapių nuotraukos – iš Lenkijos archyvų žemėlapių skaitmenizavimo projekto „MAPSTER“ internetinio puslapio: <http://igrek.amzp.pl/>

Straipsnio autorius – Palangos kurorto muziejaus muziejininkas Linas Ragainis

Dešinėje: žemėlapijo lapai VIII 9-D ir VIII 9-B. Juose pavaizduoti du trečdaliai dabartinės Palangos miesto savivaldybės teritorijos, nėra Šventosios gyvenvietės plano lapo



PORTALE www.limis.lt – virtuali paroda „Namų aidai už horizonto: Šliūpų šeimos 1944-ųjų kelionė“

Mindaugas SURBLYS

Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinys Palangos burmistro Jono Šliūpo muziejus kartu su Vilniaus universiteto bibliotekos Šiaulių akademijos informacijos centro Aušrininko dr. Jono Šliūpo archyvu sukūrė virtualią parodą „Namų aidai už horizonto: Šliūpų šeimos 1944-ųjų kelionė“.

Kaip anuomet, taip ir dabar žmonės kartais yra priversti palikti savo namus dėl karo ir kitų negandų. 1944-ųjų vasarą, Antrojo pasaulinio karo frontui atsiritant prie Lietuvos, artėjant antrajai sovietų okupacijai, savo tėviškes paliko tūkstančiai Lietuvos žmonių. Šiandien prieglobsčio Europos ir kitose šalyse ieško Ukrainos, Artimųjų Rytų, kitų konfliktinių zonų gyventojai. Skiriasi laikas ir šalys, bet žmogiškoji patirtis – ta pati: netektis, ilgesys ir viltis.

Gydytojo, medicinos, humanitarinių ir teisės mokslų daktaro, aušrininko, filosofo, lietuvių visuomenės, spaudos, kultūros ir politinio veikėjo, daugelio knygų autoriaus, Palangos burmistro Jono Šliūpo (1861–1944) šeimos istorija primena, kad kiekvienas pasitraukimas iš tėvynės žmonėms, siekiantiems išsaugoti savąjį „aš“, yra sunkus ne tik geografinis, bet ir dvasinis apsisprendimų kelias.

1944 m. vasarą vykusio masinės emigracijos banga – viena didžiausių lietuvių tautos XX a. dramų. Ji paženklinta ne tik ilgesingu išsiskyrimu su tėvyne, artimaisiais, bet ir dvasiniais išbandymais, savo žmogiškųjų galimybių patikrinimu, viltimi išlikti lietuviams ir išsaugoti lietuviškumą.

Dauguma pasitraukusiųjų tikėjo, kad išvyksta tik trumpam, tačiau kelionė į Vokietiją, Austriją ar kitas Europos šalis daugeliui tapo kelerius metus trukusiu gyvenimu pabėgėlių stovyklose, o vėliau – naujų namų paieškomis Amerikoje, Kanadoje, Australijoje ar Skandinavijoje.

Ši emigracija, dažnai vadinama antrąja lietuvių išeivijos banga. Ji suformavo stiprią lietuvių diaspo-



Virtualios parodos „Namų aidai už horizonto: Šliūpų šeimos 1944-ųjų kelionė“ reklaminis plakatas

lą Vakaruose. Išeiviai kūrė lietuviškas mokyklas, kultūros centrus, leido lietuvišką spaudą, saugojo savo kalbą, tradicijas ir istorinę atmintį. Nors šie žmonės gyveno toli nuo tėvynės, bet jų veikla buvo labai svarbi Lietuvos laisvės idėjos tąsa.

Paroda „Namų aidai už horizonto: Šliūpų šeimos 1944-ųjų kelionė“ atskleidžia dramatišką istorijos tarpsnį per vienos šeimos likimą.

Šliūpų šeimos patirtis – tai gyvas liudijimas apie apsisprendimo palikti tėvynę sunkumą, apie netektis, išgyvenimus kelyje ir pastangas toli nuo gimtųjų namų išsaugoti lietuvišką tapatybę. Į šią parodą įtrauktos ne tik nuotraukos, bet ir visuomenei mažiau žinomų žmonių prisiminimai, neseniai rastos Šliūpų šeimai artimųjų (Šliūpų tarnaitės Jevgenijos Marudovos-Minailo (1923–2009), advokato Aleksandro Mauragio (1909–2006), jauniausiojo Šliūpų sūnaus Vytauto Jono Šliūpo (1930–2017) išgyvenimų istorijos.

Paroda viešinama Lietuvos integralios muziejų informacinės sistemos (LIMIS) portale. Adresas: <https://inx.lv/JpGyK>.

Simono Daukanto sesuo Ona DAUKANTAITĖ- PRUŠINSKIENĖ ir jos palikuoniai – kuplus, naujas šakas leidžiantis, lapojantis giminės medis

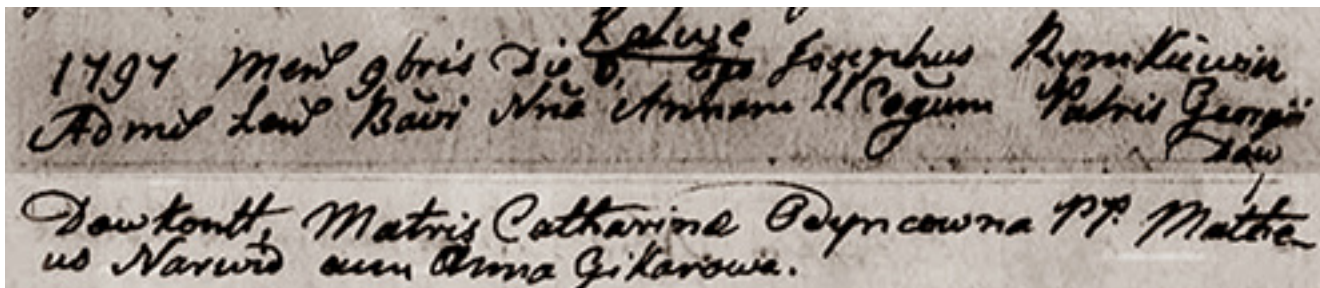
Danutė MUKIENĖ

Ona Daukantaitė-Prušinskienė (1797–1847) – Simono Daukanto sesuo, gimusi ir gyvenusi dabartinio Skuodo rajono Lenkimų seniūnijos Kalvių kaime. Lietuvos valstybės istorijos archyve esančioje Lenkimų šv. Onos bažnyčios 1797 m. metrikų knygoje nurodyta, kad 1797 m. lapkričio 6 d. Lenkimų klebonas Juozas Rimkevičius Onos vardu pakrikštijo teisėtų sutuoktinių (tėvo Jurgio Daukanto ir motinos Kotrynos Odinaitės) dukterį. Jos krikšto tėvai buvo Mateušas Narvilas ir Ona Gikarienė¹.

Lenkimų šv. Onos bažnyčios šventoriuje – Simono Daukanto mamos Kotrynos Odinaitės-Daukantienės (Jaušienės), kuri gimė 1757 m., mirė 1847 m. lapkričio 9 d., amžinojo poilsio vietoje esančios antkapinės plokštės epitafijoje² rašoma, kad Kotryna turėjo penkias dukteris ir du sūnus, tačiau jos mirties dieną gyvos buvo likusios tik dvi dukterys ir vienas sūnus. Tas sūnus – vyriausias tarp Daukantų vaikų buvęs istorikas Simonas Daukantas (1793–1864), o dukterys – Anastazija Daukantaitė-Kaunackienė (1799–1880) ir tėvų karšintoja, jų ūkio, buvusio Kalvių kaime, paveldėtoja Ona Daukantaitė-Prušinskienė. Kitos trys Kotrynos ir Jurgio Daukantų dukros jau buvo išėjusios Amžinybėn: 1799 m.

rugpjūčio 8 d. mirusi Anastazija³; 1802 m. balandžio 30 d. šį pasaulį palikusi Lenkimų vikaro Jurgio Marcinkevičiaus pakrikštyta Kotryna (jos krikšto tėvai buvo Dovydas Gikaras ir Rozalija Narvydienė iš Kalvių kaimo⁴; 1804 m. sausio mėnesį minėto vikaro palaidota 1804 m. sausio 4 d. pakrikštyta Kostancija (jos krikšto tėvai buvo Izidorius Daukantas ir Rozalija Litvinienė iš Kalvių kaimo)⁵. Visos šios trys seserys amžinam poilsui atgulė Lenkimų miestelio kapinėse. Šiandien jų, kaip ir daugelio kitų čia XVII–XX a. palaidotų Simono Daukanto giminių, kapų kauburėlių, juos ženklinusių paminklų nėra. Taip yra todėl, kad apie 96 metrus į rytus nuo Lenkimų šv. Onos bažnyčios esančios kapinės keletą amžių nebuvo plečiamos. Kai jose nebelikdavo vietos naujiems palaidojimams, būdavo organizuojamos talkos, kurių metu ant kapinių užpildavo naują sluoksnį žemių, gyventojams palikdami galimybę paženklinti po žeme likusių artimųjų kapus. Dažniausiai seniai palaidotų artimųjų vietoje laidodavo naujai mirusius giminaičius ir ant šių kapų pastatytuose antkapiniuose paminkluose nurodydavo tik naujai palaidotų žmonių duomenis, o kartais ir visai jokių užrašų ant paminklų nebūdavo, daugelis tų paminklų ir visai nestatydavo, tad būdavo tik giminių ir artimųjų prižiūrimi žemės kauburėliai, kurie keičiantis kartoms susilygindavo su žeme.

Šiandien viešojoje erdvėje, pvz., portale www.geni.lt, galima rasti informacijos, kad Kotryna ir Jurgis Daukantai turėjo ir dar vieną dukrą – Rozaliją, kuri ištekojo už Kazimiero Strėlos, tačiau aki-vaizdu, kad Simonas Daukantas, rašydamas tekstą savo motinos antkapinės plokštės epitafijai, žinojo, kiek jo tėvai turėjo vaikų, o jis pats – brolių ir seserų. Gali būti, kad Rozalija Daukantaitė-Strėlienė buvo kitaip giminystės ryšiais su Daukantais susijusi mo-



Onos Daukantaitės-Prušinskienės krikšto metrika iš Lenkimų šv. Onos bažnyčios krikšto metrikų knygos. Nuotrauka – iš J. Vyšniausko ir V. Cvetkovo knygos „Vargo pelės ainiai“ (Klaipėda, 2018 m.)

teris. Beje vienas iš atsakymų gali slypėti ir Pranciškaus Sapiegos Skuodo ir Sedos dvarų 1796 metų inventoriuje, kuriame pažymėta, kad tais metais Lenkimų vaitystės Kalvių apyrbėje (*obrab*) Jurgiui Daukantui priklausančioje sodyboje kartu su kitais 9 žmonėmis gyveno ir *kampininkė Rozalija*⁶.

Simono Daukanto gyvenimo istorija bei jo darbai daugelio mokslininkų jau yra tyrinėti, šiomis temomis daug straipsnių, knygų paskelbta, tuo tarpu apie jo seseris Anastaziją ir Oną mažai ką žinome. Abi jos, kaip ir kiti Kotrynos bei Jurgio Daukantų vaikai, gimė, augo Kalvių kaime, buvo pakrikštytos Lenkimų šv. Onos bažnyčioje. Koks buvo jų gyvenimas iki santuokų, gaubia nežinia, neaišku, ar jos lankė kurią nors mokyklą, ar buvo mokomos namuose, kaip jos susipažino su savo vyrais ir kt.

Ona Daukantaitė-Prušinskienė buvo dvejas metais vyresnė už savo seserį Anastaziją Daukantaitę-Kaunackienę, kurios palikuonių istoriją yra tyrinėjęs, knygose „Dvaras prie Aleksandrijos“ (Klaipėda, 2009) ir „Vargo pelės ainiai“ (Klaipėda, 2018) aprašęs iš dabartinės Aleksandrijos seniūnijos Klauseikių kaimo (Skuodo r.) kilęs skuodiškis žurnalistas, tautodailininkas, kraštotyrininkas Juozas Vyšniauskas (knygą „Vargo pelės ainiai“ jis spaudai parengė kartu su kraujo giminystės ryšių su Kaunackiais turinčiu Vsevolodu Cvetkovu).

Iki šiol rašant apie Onos Daukantaitės-Prušinskienės bei Juozapo Prušinskio vaikus ir jų palikuonius, dažniausiai remtasi ta informacija, kurią tyrinėtojai buvo sužinoję iš jos provaikaičio Kazimiero Prušinskio (1890–1980), XX a. II p. dar gyvenusio S. Daukanto gimtojoje sodyboje Kalviuose, bei jo dukters Uršulės Prušinskaitės (1923–1993).

Rengiant šią publikaciją naudotasi naujausių informacinių technologijų teikiamomis paslaugomis, susipažinta su Internetu prieinamais giminių genealoginiais duomenimis, tyrinėtoms kai kurios išlikusios Lenkimų, Mosėdžio, Skuodo bažnyčių metrikų knygos, gauta atskirų šeimų, kilusių iš to paties giminės kamieno, kaip ir S. Daukantas, sudarytų genealoginių medžių, konsultuotasi su dar esančiais gyvais Skuodo rajone gyvenančiais S. Daukanto sesers Onos Daukantaitės-Prušinskienės ketvirtos–šeštos kartos palikuoniais, tad dabar jau yra galimybė pateikti gerokai daugiau žinių apie Onos ir Juozapo Prušinskių palikuonius.

Simono Daukanto sesers Onos Daukantaitės-Prušinskienės ir Juozapo Prušinskių palikuoniai

Istorikas Vytautas Merkys knygoje „Simonas Daukantas“ (Vilnius, 1990, p. 4) rašo: „*Pagaliam smulkiame 1844 metų Lenkimų dvaro inventoriuje greta Juozapo ir Onos Prušinskių, jų penkių sūnų ir dviejų dukterų randame ir „giminaitės“ Kotrynos Daukantienės pavardę*⁸. *Kadangi neturime duomenų, kad kurio nors Onos ir Juozapo Prušinskio sūnaus žmona būtų buvusi Kotryna, tikėtina, kad ji yra kurio nors Simono ir Onos Daukantų tėvo Jurgio Daukanto giminaitė*“.

Istorikas Elmantas Meilus savo studijoje „Apie Daukantų giminę“⁹ rašo: „*Lenkimų bažnyčios archyve esančiose trijose metrikų knygose (jos jau perduotos saugoti Lietuvos centriniam valstybės archyvui – D. M. pastaba) įvairūs Daukantai nuo 1732 m. iki XIX a. minimi gana dažnai [...]. Tarp jų, tikėtina, galėjo būti ir Onos Daukantaitės giminaičių, o viena jų – minėta Kotryna Daukantienė*“.

E. Meilus, bandydamas atsakyti į klausimą, buvo ar ne Simono Daukanto tėvai kilę iš kilmingos bajorų Daukantų giminės, rašo: „*Kad Daukantai buvo šviesūs ir visuomeniškai aktyvūs to meto Lenkimų parapijos žmonės, liudija Lenkimų bažnyčios archyve esanti šv. Onos brolijos dokumentacijos knyga. Joje esančiame 1762 m. brolijos narių sąraše įrašyta bent keliolika vyriškos ir moteriškos lyties Daukantų, tarp jų Simono seneliai Jokūbas ir Marija*¹⁰. *1763 m. Jokūbas jau tituluojamas brolijos ponu vizitatoriumi, o 1797 m. brolijos narių sąraše minima Kotryna Daukantienė – greičiausiai Simono motina. Prisiminus, kad Simono tėvas Jurgis buvo miškininkas, o abu tėvai ir trys dieveriai dalyvavo Kosciuškos sukilime, kyla klausimas – negi toks visuomeninis ir pilietinis brandumas galimas XVIII a. tarp paprastų valstiečių?*“¹¹

Nepaisant to, kad S. Daukanto mama galėjo būti kilusi iš bajorų, kad bajorai galėjo būti jos giminaičiai Lopacinskiai / Lopačinskiai bei pirmasis vyras Stanislovas Jaušius, kaip rašo V. Merkys, ji nebuvo labai išsimokslinusi, nes „*paskaitydavo maldaknygę, bet rašyti nemokėjo. Tėvas, kaip eigulys, tikriausiai buvo raštingas*“. Tikėtina, kad tėvai, žinodami mokslo svarbą, stengėsi rasti galimybių išmoksinti ne tik savo sūnus Simoną ir Aleksandrą, bet ir dukteris, tarp jų ir Anastaziją bei Oną (yra pagrindo manyti,

(Nukelta į 26 p.)

kad jos buvo mokomos namuose pačių tėvų, brolio Simono arba kito jų namuose gyvenusio raštingo žmogaus, gal net samdomo mokytojo arba lankė Lenkimų parapijinę mokyklą).

Ona iš savo tėvų perėmė didelį ūkį. Tai rodo tas faktas, kad Kotryna ir Jurgis Dukantai bent jau 1796-aisiais, kai vyriausiajam sūnui Simonui buvo treji metai, ūkininkaudami į pagalbą pasitelkdavo ir keletą svetimų žmonių. Pranciškaus Sapiegos Skuodo ir Sedos dvarų 1796 m. inventoriuje rašoma, kad Lenkimų vaitystės Kalvių apyrbėje (*obrab*) Jurgiui Daukantui priklausančioje sodyboje gyvena 10 žmonių, tarp kurių yra jo artimieji ir keturi samdomi žmonės: „30 metų bernas Motiejus, 15 metų merga Ona, 25 metų kaimininkė Rozalija ir 12 metų bernas Jonas.“¹²

Tyrinėjant S. Daukanto sesers ONOS DAUKANTAITĖS-PRUŠINSKIENĖS (1797–1847) palikuonius, paaiškėjo, kad ji, gyvendama santuokoje su JUOZAPU PRUŠINSKIU (1777–?), kurio gimimo vieta, tėvai, broliai, seserys nežinomi, susilaukė 6 sūnų (Juozapo, Pranciškaus, Jurgio, antrojo Juozapo, Aleksandro ir Leono) bei 3 dukterų (Juzefos, Monikos ir Rozalijos).

Ona ir Juozapas ir Prušinskiai savo pirmagimio susilaukė 1816-aisiais (pirmaisiais santuokos metais). Tėvo garbei, kaip tada buvo įprasta daugelyje žemaičių šeimų, jį pavadino JUOZAPU⁷. Berniukas mirė kūdikystėje – tais pačiais 1816-aisiais.

Antrasis sūnus – 1817 m. gimęs PRANCIŠKUS PRUŠINSKIS (jo mirties datos nėra pavykę rasti, yra tik pagrindo teigti, kad Pranciškus buvo vedęs Oną ir kad jų vaikaičio (anūko) PRANCIŠKAUS PRUŠINSKIO (1887–1952) žmona taip pat buvo Ona (1897–?).

Trečias Onos ir Juozapo Prušinskių vaikas buvo taip pat sūnus – 1819 m. gimęs JURGIS PRUŠINSKIS. Jis vedė Rozaliją Bričkutę (?–1859) ir su ja susilaukė sūnaus KAZIMIERO PRUŠINSKIO (1840–1939).

1825 m. Onai ir Juozapui Prušinskiams gimė dar vienas sūnus. Jį, kaip ir 1816 m. mirusį savo pirmagimį, jie pakrikštijo Juozapo vardu. JUOZAPAS PRUŠINSKIS buvo sukūręs šeimą ir, gyvendamas su žmona, susilaukė sūnaus JUOZAPO PRUŠINSKIO (apie 1845–1905), kuris vedė Oną Kniežaitę (apie 1845–1905) ir pratęsė savo giminę, susilauk-

damas 4 dukterų ir vieno sūnaus (išsamesnė informacija apie juos ir jų palikuonius – p. 28–29).

1835 m. Onai Daukantaitei ir Juozapui Prušinskiams gimė dukra JUZEFA PRUŠINSKAITĖ (1835–?), 1840 m. – sūnus ALEKSANDRAS PRUŠINSKIS. Apie Juzefą ir Aleksandrą žinių daugiau nerasta, nežinomos ir jų mirties datos (tikėtina, kad jie mirė kūdikystėje).

Ona ir Juozapas Prušinskiai dar turėjo dukrą MONIKĄ PRUŠINSKAITĖ (apie ją daugiau informacijos taip pat nėra pavykę rasti) ir jos seserį ROZALIJĄ PRUŠINSKAITĖ, kuri, ištekėjusi už Jono Vaitelavičiaus (1804–1864), susilaukė sūnaus PETRO VAITELAVIČIAUS (1835–1895). Šis buvo vedęs Magdaleną Embrasaitę / Imbrasaitę (1858–1940). Jie turėjo tris dukteris (Emiliją / Ameliją, Uršulę ir Magdaleną) bei tris sūnus (Petrą, Antaną ir Norbertą).

Dukra EMILIJA / AMELIJA VAITELAVIČIŪTĖ (1878–1956), gyvendama santuokoje su Konstantinu Rimkumi (1876–1937), susilaukė 4 sūnų (Konstantino, Jono, Adomo, Petro) ir dviejų dukterų (Rozalijos ir Magdalenos). Kitas jos vyras buvo Antanas Želvys (1862–1908).

Emilijos / Amelijos Vaitelavičiūtės ir Konstantino Rimkaus dukra MAGDALENA VAITELAVIČIŪTĖ (1881–1948) buvo ištekėjusi du kartus: už Antano Katkaus ir Jurgio Jablonskio (1889–1940), su kuriuo susilaukė dukters Emilijos Jablonskytės (ji jau yra mirusi).

Sūnus PETRAS VAITELAVIČIUS (1883–1945) vedė Anastaziją Miliutę, su ja susilaukė sūnaus (vardas nežinomas).

ANTANAS VAITELAVIČIUS (1887–1970) vedė Magdaleną Agotą Šemetaitę (1899–1941). Jie turėjo tris dukteris (Antaniną (1925–2002), Magdaleną (1927–2020) Emiliją (1930–1949) ir sūnų Antaną Vaitelavičių (g. 1930 m.).

ANTANINA VAITELAVIČIŪTĖ ištekėjo už Albino Laukineičio (1919–2001) ir su juo susilaukė dukters. Ar savo šeimas sukūrė Antaninos dvi seserys ir brolis, informacijos nėra pavykę rasti.

Patro Vaitelavičiaus ir Magdalenos Embrasaitės / Imbrasaitės-Vaitelavičienės sūnus NORBERTAS VAITELAVIČIUS (1890–1937) vedė Petronėlę Venslauskaitę (1900–1947). Jie turėjo sūnų Norbertą (1929–?) ir dvi dukras: Emiliją Vaitelavičiūtę (1926–2009), kuri ištekėjo už Simučio, ir Petronėlę Vaitelavičiūtę (1924–2020), ištekėjusią už Šakinio.

Jurgio Prušinskio ir Rozalijos Bričkutės-Prušinskienės šeima

Tolesnę pažintį su Onos Daukantaitės Prušinskienės ir Juozapo Prušinskio palikuoniais tęskime nuo įvairiuose rašytiniuose šaltiniuose minimo Kazimiero Prušinskio (1890–1980) tėvų, vaikų, brolių, seserų ir jų palikuonių.

Kaip jau minėta, trečiasis Onos ir Juozapo Prušinskių vaikas buvo 1819 m. gimęs sūnus JURGIS PRUŠINSKIS. Jis vedė Rozaliją Bričkutę ir, gyvendamas su ja santuokoje, susilaukė sūnaus KAZIMIERO PRUŠINSKIO (1840–1939-02-15), kuris buvo vedęs du kartus. Pirmoji jo žmona – 1857 m. Jazdučių kaime (Skuodo r.) gimusi, 1937 m. gruodžio 6 d. mirusi Ona Staniutė, su kuria susilaukė dviejų dukterų: Onos PRUŠINSKAITĖS (1874–1922) ir Stanislovos PRUŠINSKAITĖS (1880–?), kuri 1907 m. vasario 27 d. Lenkimų šv. Onos bažnyčioje susituokė su Pranciškumi Paulausku, gyvenusiu Salantų parapijos Kulalių kaime (jo tėvai buvo Pranciškus Paulauskas ir Rozalija Pabrėžaitė). Daugiau žinių apie Stanislavą nėra pavykę rasti.

Antroji Kazimiero žmona – Liudagra Liudvika Budrikytė / Budrikaitė (1860–?). Ji, gyvendama santuokoje su Kazimieru, pagimdė STASĮ / STANISLOVĄ PRUŠINSKĮ (1890–1978), kuris buvo vedęs 1906–1976 m. gyvenusią Valeriją. Kitas Kazimiero ir Liudagros Liudvikos sūnus buvo VINCAS / VINCENTAS PRUŠINSKIS (?–?). Jis taip pat buvo vedęs. Jam priklausė 30 ha žemės. Kaip yra pasakojęs Kalviuose gyvenęs jo brolis Kazimieras Prušinskis (1890–1980), Vincentas, norėdamas pagerinti savo gyvenimą, nugriovė gimtojoje S. Daukanto sodyboje stovėjusį didelį gyvenamąjį namą ir visą statybinių medžiagą išsivežė į Kauną ir ten pasistatė savo paties didelį gyvenamąjį namą. Dalį ten buvusių patalpų jis nuomodavo.

Abu broliai (Stasys ir Vincas) buvo išsimokslinę. Stasys buvo vokiečių kalbos specialistas, dirbo Kaune vertėju, mokytoju, o Vincas Kaune garsėjo kaip bitininkas, fotografas, muziejininkas. Internete (adresas: <https://inx.lv/JpcEF>) apie jį yra pateikta tokia informacija: „*Prušinskas Viñcas (?–?) – agronomas, bitininkas, prieškarinio metais Žemės ūkio rūmų bitininkystės instruktorius, fotografas. Vytauto Didžiojo karo muziejus 2008 metų almanache (Kaunas, 2009, 49 p.) rašoma: „Susirgus etatiniam, į muziejų būdavo priimamas fotografas dirbti pagal*

sutartį. Vienas iš tokių buvo Vincas Prušinskis, įdomios biografijos žmogus, istoriko Simono Daukanto ketvirtosios kartos palikuonis, bajorų ir kariškių giminės atstovas. 1925 m. V. Prušinskis baigė Dotnuvos žemės ūkio technikumą, po to iki sovietinės okupacijos Žemės ūkio rūmuose dirbo bitininkystės instruktoriumi, padarė ne vieną išradimą korių ir medaus apdirbimo srityje. 1941 m. buvo represuotas. Po reabilitacijos dirbo bitininkystės instruktoriumi Kauno universitete, Žemės ūkio akademijoje. Neblogai išmanė fotografiją, todėl maždaug nuo XX a. 7-ojo dešimtmečio vidurio apie 10 metų (iki 1977 m.) pavaduodavo muziejaus fotografas. V. Prušinskiui dažniausiai tekdavo iš stiklinių negatyvų daryti kontrolines ir ekspozicines nuotraukas. Įdomi buvo asmenybė. Sulaukęs garbaus amžiaus (per 70 m.), į muziejų atvažiuodavo dviračiu (gyveno netoli Zoologijos sodo), jo pagrindinis maistas buvo graikiniai riešutai su medumi“. Šiuos pateiktus duomenis patikrinti nepasisekė. Kaip rašo J. Kriščiūnas, 1926 m. V. Prušinskio knygelę „Pagerintas Dadano avilys“ išleido Lietuvos ūkio kooperatyvų sąjunga, kuri pradėjo gaminti šiuos avilius, tačiau jie neprigijo, nes buvo ribotos apimtys (J. Kriščiūnas. „Geriausie aviliai“, 1933, 7–8 p.). V. Prušinskis straipsnius bitininkystės tematika spausdino prieškarinio metų žemės ūkio periodiniuose leidiniuose.“

Kada ir kur Vincas Prušinskis mirė, kur yra palaidotas, žinių nepavyko rasti. Stasys Prušinskis savo gyvenimo saulėlydžio sulaukė Palangoje (ten jis su žmona turėjo savo namą). Stasys mirė 1978 m. sausio 4 d. Palaidotas Palangos senosiose kapinėse.

Kitas Liudagros Liudvikos ir Kazimiero Prušinskių sūnus buvo KAZIMIERAS PRUŠINSKIS (1890–1980). Kai jo brolis Vincentas nugriovė tėvų namą, gyveno S. Daukanto gimtojoje sodyboje (gyvenimui pritaikytame svirne / klėtelėje).

Kazimieras buvo vedęs Uršulę Vaitelavičiūtę (1885–1959). Surinkti duomenys rodo, kad Uršulė Vaitelavičiūtė buvo Petro Vaitelavičiaus (1835–1895) ir Magdalenos Embrasaitės / Imbrasaitės (1858–1940) dukra, o Petras Vaitelavičius – Jono Vaitelavičiaus (1804–1864) ir Rozalijos Prušinskaitės, kurios mama buvo Simono Daukanto sesuo Ona Daukantaitė Prušinskienė, sūnus. Taigi, Uršulė Vaitelavičiūtė ir jos vyras Kazimieras Prušinskis buvo

(Nukelta į 28 p.)

antros kartos pusbrolis ir pusseserė. Jie, gyvendami santuokoje, susilaukė dviejų dukterų ir dviejų sūnų.

1946 m. spalio 26 d. Kazimiero Prušinskio (1890–1980) sūnus KAZIMIERAS PRUŠINSKIS (1919–1981) vedė Bronislavą Jonkutę (g. 1916). Jie turėjo dukrą ONĄ BRONĘ PRUŠINSKAITĘ (1947–2010), kuri ištekojo už Jono Zeniausko (1944–2007). Jiems gimė sūnus Linas Zeniauskas. O. B. Zeniauskienė, kaip ir jos tėvai, vyras yra palaidota Lenkimų miestelio kapinėse.

Antras Kazimiero Prušinskio ir Uršulės Vaitelavičiūtės sūnus – VLADISLOVAS PRUŠINSKIS. Jis, gyvendamas santuokoje, susilaukė sūnaus Vytauto (gyvena Palangoje) ir dukters Vilmos (gyvena Kretingoje). Vytauto žmona – Nijolė. VILMA PRUŠINSKAITĖ ištekojo už Stasio Bružo (jis jau yra miręs). Gyvendama su juo santuokoje Vilma susilaukė dviejų dukterų: Ingridos ir Sonatos. Ingridos vyras – Stonkus. Jie gyvena Kretingoje, yra susilaukę palikuonių. Sonata ištekojo už vokiečių tautybės kariškio Marko Alberto Martini, dabar didžiąją laiką dalį praleidžia Vokietijoje, o vasaromis atvyksta į Lietuvą, poilsiauja savo tėvų gimtajame Kalvių kaime. Ten jie su vyru yra nusipirkę dalį anksčiau jos giminaičiams Stasiui ir Alfonsui Prušinskiams priklausiusios iš mamos Uršulės Prušinskaitės paveldėtos žemės ir čia pasistatę namą, kuriame, kaip patys sako, galbūt visam laikui įsikurs išėję į užtarnautą poilsį. Sonata ir Marko Alberto turi sūnų Justą.

1931-aisiais gimė ir po 7 savaičių (vasario 25 d.) mirė Kazimiero Prušinskio ir Uršulės Vaitelavičiūtės dukra EUGENIJA PRUŠINSKAITĖ. Kita jų dukra URŠULĖ PRUŠINSKAITĖ (1923–1993) ištekojusi nebuvo, bet susilaukė dviejų sūnų: STASIO PRUŠINSKIO (g. 1967 vasario 27 m.) ir ALFONSO PRUŠINSKIO (g. 1948 m. liepos 11 d.). Jie kartu su mama gyveno S. Daukanto gimtojoje sodyboje, o mirus seneliui Kazimierui Prušinskiui (1894–1980) ir mamai, jų nuosavybėn perėjo ne tik paveldėjimo teise atgauta anksčiau šios sodybos šeimnininkams priklausiusi žemė (dalį jų, kaip jau minėta, nusipirko Sonatos ir Marko Alberto Martini šeima), bet ir S. Daukanto gimtosios sodybos dalis, joje 1973 m. Lenkimų tarybinio ūkio kaip kompensacija už valstybei perleistą buvusį senąjį Daukantų klėtelės svirną / klėtelę tuo laiku „alytnamiu“ vadintas namelis. Toje dabar jau perstatytoje klėtelėje yra įrengtos S. Daukantui ir Večių kaime

gimusiam, lietuviškai rašiusiam botanikui, vienuoliui, kelių knygų autoriui J. A. Pabrėžai) skirtos ekspozicijos. Minėtą „alytnamį“ iš pradžių valdė broliai Alfonsas ir Stasys Prušinskiai, o 1994 m. Alfonsas sau priklausiusią namo dalį perleido Stasiui Prušinskiui, kuris čia paskutinius metais nebegyveno, taip pat ir 2025-aisiais.

Uršulės Prušinskaitės sūnaus ALFONSO PRUŠINSKIO pirmoji žmona – Birutė. Jie, gyvendami santuokoje, susilaukė dukters Ilonos (1973–2014) ir sūnaus Saulius (g. 1970 m.). Ilona Prušinskaitė ištekojo už Jono Miliaus. Jų dukra – Monika Miliutė, sūnus – Martynas Milius. Saulius Prušinskis vedė Dalią Budrikytę (g. 1971 m.). Jie, gyvendami santuokoje, susilaukė dukters Deimantės (g. 1993 m.).

Alfonsas Prušinskis su žmona Birute dėl skirtingų charakterių santuoką nutraukė. Nuo 1983 m. Alfonsas gyvena su Veronika Kunkyte (g. 1951 m.). Jie yra nusipirkę Kalvių kaime anksčiau Onai ir Stasiui Šleiniams priklausiusią sodybą ir ten gyvena. Alfonsas ir Veronika turi sūnų Tomą (g. 1986 m.). Jis su buvusia žmona Sandra Mažeikaite yra susilaukęs sūnaus Beno (g. 2012 m.) ir dukters Ugnės (g. 2016 m.).

Gausi Alfonso Prušinskio brolio STASIO PRUŠINSKIO (g. 1966) šeima. Stasys buvo susituokęs su Rasa Burbaite-Jablonskiene (g. 1973 m.). Jų šeimoje augo Genovaitė Jablonskytė (1992–2016). Stasiui ir Rasai gyvenant santuokoje, 1996 m. gimė dukra Kristina, 1997 m. – sūnus Vilius, 2005 m. – Marius ir Vilma, 2009 m. – Aurimas. KRISTINA PRUŠINSKAITĖ yra ištekojusi už Karolio Gerybos. Jie turi sūnų Ažuolą ir dukrą Liepą. VILIUS PRUŠINSKIS gyvena su Birute Litvinaite, augina dukrą. Kiti trys Stasio Prušinskio vaikai dar nėra sukūrę šeimų.

Didelė Onos Daukantaitės ir Juozapo Prušinskių sūnaus JUOZAPO PRUŠINSKIO (1825–?), kurio žmonos vardas ir mergautinė pavardė nežinoma, šeima. Gyvendamas santuokoje Juozapas taip pat susilaukė sūnaus JUOZAPO PRUŠINSKIO, kuris vedė Oną Kniežaitę ir su susilaukė sūnaus Juozapo bei trijų dukterų: Zuzanos (1910–1990), kuri buvo jauniausia, Onos ir Anastazijos.

ZUZANA PRUŠINSKAITĖ ištekojusi nebuvo. Sužinojusi, kad laukiasi, tėviškę paliko, įsikūrė Jonavoje ir ten 1942 m. pagimdė sūnų ALGIRDĄ PRUŠINSKĄ, kuris tapo energetiku, įsikūrė Rokiškyje, daug metų vadovavo Panevėžio elektros tinklų Rokiškio ETR, yra buvęs Rokiškyje veikusios šio

rajo Žemaičių kultūros draugijos pirmininkas. Žmona – gydytoja Vida Prušinskienė. Jie, gyvendami santuokoje, yra susilaukę palikuonių.

ONA PRUŠINSKAITĖ (apie 1880–1940) išteklėjo už Skutulo (vardas nežinomas) ir su juo susilaukė dviejų sūnų – Vincento ir Viktoro Skutulų. Viktoras buvo vedęs ir, gyvendamas su žmona, susilaukė dukters Vidos, kuri buvo išteklėjusi. Ar ji turi / turėjo vaikų, žinių nerasta.

ANASTAZIJA PRUŠINSKAITĖ buvo išteklėjusi už Petro Šleiniaus (1840–1900), gyveno Paluknės kaime (Skuodo r.), jau yra mirusi. Anastazija ir Petras Šleiniai turėjo 4 sūnus: Stasį (g. 1880), Vilmantą (g. 1882), dar vieną sūnų (vardas nežinomas), jų įbrolį Stanislovą (g. 1884 m.) bei dvi mergaites: dukrą Aldoną Šleiniūtę (1887–1897) bei jos įsėsę Rūtą Šleiniūtę (1885–?). Daugiau žinių apie šiuos Anastazijos ir Petro Šleinių vaikus neturima.

JUOZAPAS PRUŠINSKIS (?–1969) buvo vedęs du kartus. Jis, gyvendamas santuokoje su Stanislava Leksyte (1906–?), susilaukė dukters Rūtos Eugenijos Prušinskaitės (1935–2017), o su Marijana Šakinyte (1909–1982) – sūnaus Adolfo Prušinskio ir dviejų dukterų (viena jų – Marytė Prušinskaitė, o apie kitą dukterį duomenų nerasta).

Juozapo Prušinskio (1900–1969) ir Marianos Šakinytės (1909–1982) sūnaus ADOLFO PRUŠINSKIO žmona buvo Janina. Jie turėjo sūnų Algirdą Prušinską. Adolfas ir Janina jau yra mirę.

MARYTĖ PRUŠINSKAITĖ (1940–2020) išteklėjo už Antano Mikštos (1931–2012) ir susilaukė sūnaus Rimanto bei dukterų Dalios ir Laimos.

RIMANTAS MIKŠTA (g. 1964 m.), gyvena Lenkimų seniūnijoje, daug metų eina šios seniūnijos seniūno pareigas. Jis, gyvendamas santuokoje su žmona Stase, susilaukė dviejų sūnų: Žygimanto (1988) ir Edvardo (1991).

LAIMA MIKŠTAITĖ (g. 1967 m.) išteklėjo už Ričardo Pauliko (g. 1968 m.). Jie turi du vaikus: dukrą Agnę (g. 1997 m.) ir sūnų Mantą (g. 2002).

Marytės ir Antano Mikštų dukra DALIA MIKŠTAITĖ (g. 1965 m.) išteklėjo už Andriejaus Jakučio (g. 1959 m.). Gyvendama su juo santuokoje susilaukė dviejų dukterų (Evelinos ir Elenos) bei sūnaus Luko (g. 1998 m.). Evelina Jakutyte (g. 1991 m.), gyvendama santuokoje su Pauliumi Kazragiu (g. 1989 m.), susilaukė sūnaus Areto (g. 2014 m.), o gyvendama

santuokoje su Linu Taujenu (g. 1985 m.) – dukters Andrejos (g. 2020 m.) ir sūnaus Arono (g. 2022 m.). Elenos Jakutyte (g. 1993) vyras – Edvinas Urbonavičius (g. 1988 m.). Jie turi du sūnus: Igną, kuris gimė 2019 m., ir 2024 m. gimusį Ugnį.

Didžiausia yra Simono Daukanto sesers Onos Daukantaitės ir Juozapo Prušinskių sūnaus LEO-NO PRUŠINSKIO ir jo žmonos Rozalijos Plaušinytės palikuonių genealoginio medžio šaka.

Leonas ir Rozalija turėjo dvi dukras: ONĄ PRUŠINSKAITĖ (g. 1902 m.) ir ROZALIJĄ PRUŠINSKAITĖ.

ROZALIJA PRUŠINSKAITĖ, išteklėjusi už Aleksandro Vyniauto ir Barboros Petrauskaitės-Vyniautienės sūnaus Juozapo Vyniauto (g. 1898 m.), pradėjo naują Daukantų-Prušinskių giminės šaką, kuri turi daug didesnių ir mažesnių šakelių.

ROZALIJA IR JUOZAPAS VYNIAUTAI turėjo 3 sūnus (Juozą, Leoną, Konstantiną) ir dvi dukras (Bronislavą Jadvygą ir Aldoną Joaną).

BRONISLAVA JADVYGA VYNYIAUTAITĖ g. 1935 m.

JUOZAS VYNIAUTAS (g. 1920 m.) vedė Konstanciją Einikytę (g. 1926). Jie susilaukė dviejų sūnų (Juozo, Alfredo) bei dviejų dukterų (Genovaitės ir Dainoros). Juozas vedė Virginiją Venckutę (g. 1955 m.). Jie susilaukė sūnaus Vaido (g. 1977 m.) ir dukters Eglės (g. 1983 m.), kuri turi 2015 m. Šiaurės Airijoje gimusią dukrą Lėją Pieškutę.

ALFREDAS VYNIAUTAS (g. 1959 m.) vedė Viliją Berniutę (g. 1962 m.). Jie, gyvendami santuokoje, susilaukė sūnaus Žymanto (g. 1985 m.) ir dukters Simonos (g. 1990 m.). Žymantas susituokė su Erika Lauraityte (g. 1988). Jie turi dukrą Evą (g. 2012 m.) ir sūnų Povilą (g. 2015 m.).

GENOVAITĖ VYNIAUTAITĖ (g. 1949 m.) išteklėjo už Prano Vyšniausko (g. 1950 m.). Jie susilaukė dviejų dukterų (Dianos ir Editos). DIANA VYŠNIAUSKAITĖ (g. 1974 m.) išteklėjo už Aivarо Šertviečio (g. 1973 m.). Jie turi dukrą Gabrielę (g. 2000 m.).

EDITA VYŠNIAUSKAITĖ (g. 1979 m.) išteklėjo už Kęsto Pikturnos (g. 1976 m.). 2003 m. jiems gimė dukra Gustė o 2007 m. – sūnus Mykolas.

DAINOROS VYNIAUTAITĖS (g. 1967 m.) vyras – Stasys Rumša (g. 1963 m.). Jie turi dukrą
(Nukelta į 30 p.)

Rugilę Rumšaitę (g. 1996 m.), kuri susituokė su Voldemaru Šipšinsku (g. 1988 m.) ir augina dukrą Nikolę (g. 2023 m.).

Kitas ROZALIJOS IR JUOZAPO VYNIAUTŲ sūnus LEONAS VYNIAUTAS (g. 1923 m.) susituokė su Birute Ronkaityte (g. 1927 m.). Jie susilaukė sūnaus Vytauto ir trijų dukterų: Birutės, Jūratės ir Vilijos.

VYTAUTAS VYNIAUTAS vedė Genovaitę Simaitę.

BIRUTĖS VYNIAUTAITĖS (g. 1957 m.) vyras – Vaidas Mitkus (g. 1957). Jie turi sūnų Tomą Mitką (g. 1984 m.), kurio žmona Justina Ringytė (g. 1986 m.) ir dukrą Astą Mitkutę (g. 1987 m.), kuri susituokė su Arūnu Kazakevičiumi (g. 1981 m.) ir susilaukė dukters Augustės Kazakevičiūtės (g. 2021 m.).

JŪRATĖ VYNIAUTAITĖ (g. 1961 m.) ištėkėjo už Algio Braukylos (g. 1944 m.).

VILIJOS VYNIAUTAITĖS (g. 1966 m.) vyras – tais pačiais metais gimęs Virgis Snorka. Jie susilaukė sūnaus Lauryno Snorkos (g. 1993 m.).

Kitas Rozalijos ir Juozapo Vyniautų sūnus KONSTANTINAS VYNIAUTAS (g. 1928 m.) vedė Albiną Donėlaitę (g. 1937 m.). Jie susilaukė dukters Violetos (g. 1964 m.) ir sūnaus Algirdo (g. 1958 m.), kuris vedė Virginiją Babraitę (g. 1959 m.). Jie, gyvendami santuokoje, susilaukė dviejų 1984 m. gimusių sūnų: Dariaus ir Mariaus.

Antroji ROZALIJOS IR JUOZAPO VYNIAUTŲ dukra ALDONA JOANA VYNIAUTAITĖ (g. 1937 m.) ištėkėjo už Gedemino Anužio (g. 1937 m.). Jiems 1965 m. gimė sūnus Mindaugas Anužis, kuris vedė Iną Rakauskaitę (g. 1964 m.). Jiems gimė dvi dukros: Agnė ir Indrė. Agnė Anužytė (g. 1989 m.) ištėkėjo už 1985 m. gimusio Aurimo Jasinskio. Jie turi dukrą Faustą Jasinskytę (g. 2018 m.). Indrės Anužytės (g. 1990 m.) vyras yra Rimvydas Giedra (1983 m.). Jie susilaukė dviejų sūnų: Armanto Giedros (g. 2019 m.) ir Viliaus Giedros (g. 2023 m.).

Antras Aldonos Joanos ir Gedemino Anužių sūnus – Vidmantas Anužis. Jis sukūrė šeimą su Vilma Bagdonaite (g. 1968 m.). Jie turi 1999 m. gimusį sūnų Valdą ir 2002 m. gimusią dukrą Justę.

Aldona Joana ir Gedeminas Anužiai turi dar ir dukrą Rasą. Ji gimė 1972 metais.

Onos Daukantaitės-Prušinskienės vaikaitės Onos PRUŠINSKAITĖS-RAMONIENĖS likimas ir jos šeima

Leono ir Rozalijos Prušinskių dukra ONA PRUŠINSKAITĖ (g. 1902 m.), būdama vos 17 metų amžiaus, Mosėdžio šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje (Skuodo r.) 1919 m. vasario 25 d. susituokė su iš Mosėdžio kilusiu, už ją daugiau negu penkiasdešimčia metų vyresniu ANTANU RAMONU (g. apie 1859 m.), kuriam ši santuoka buvo antroji (pirmoji žmona – Liudvika Petrulevičiūtė, su ja jis toje pačioje bažnyčioje susituokė 1877 m. vasario 7d., gyvendamas su ja, susilaukė vaikų. Tyrinėjant šios šeimos istoriją pavyko išsiaiškinti šešis A. Ramonui gyvenant santuokoje su L. Petrulevičiūtė, gimusius vaikus: 4 dukras ir du sūnus: Monika (1879–1924), ištėkėjusi už Motiejaus Gedrimo (1842–?); Liudvika (1880–?), susituokusi su Kazimieru Knieža; Anelė (1882–?), ištėkėjusi už Aleksandro Blauzdžio; Antanas (1887–?), susituokęs su Ona Norvaišaite; Domas (1905–1960), vėdęs Justiną Galdikaitę (1907–1989). A. Ramono vaikai, gimę jo pirmosios santuokos metu, su jo vaikais, gimusiais jam gyvenant su antrąja žmona – Ona, nesigiminiavo, ryšių nepalaikė. Kadangi šie A. Ramono palikuoniai kraujo ryšiu nėra susiję su Simono Daukanto ir jo sesers Onos Daukantaitės-Prušinskienės gimine, išsamesnė informacija apie juos šiame tekste nepateikiama.

Kodėl ONA PRUŠINSKAITĖ ištėkėjo už Antano Ramono, šiandien sunku pasakyti. Tikėtina, kad mergina taip pasielgė ne savo noru, o patirdama didžiulį tėvų ar kitų giminių spaudimą. Kai ji tuokėsi, A. Ramonas buvo pasiturintis ūkininkas, našlys, jau įkopęs į savo gyvenimo šeštąją dešimtį. Vyro būta ne bet kokio – Ona, gyvendama su juo santuokoje, vieną po kito pagimdė penkis vaikus: dukrą Jadvygą (1928–2009) ir keturis sūnus: Juozapą (1919–1982), Konstantiną (1923–1975), Justiną (1926–1979), Praną (?–1941), kuriam 1941 metais žuvus, mama, sūnaus gedaudama, jį vis Jonuku vadindavo. Visi Onos ir Antano vaikai gimė šalia Skuodo esančiame Narvydžių kaime, kuriame buvo Antano Ramono ūkis. Antano vaikai, gimę jo pirmosios santuokos metu, tėvo antrąjai santuokai nepritarė, o kai tėvas mirė, jo žmoną Oną kartu su vaikais, kuriuos ji sugyveno su Antanu, iš Narvydžiuose buvusio ūkio

tiesiog išprašė. Tada Ona su penkiais mažamečiais vaikais sugrįžo į savo gimtuosius Kalvius, o vėliau prisiglaudė pas dukrą Jadvygą, gyvenusią dabar jau išnykusiame Margių kaime. Kai Jadvyga ištekėjo už Vlodo Simučio, gyveno pas juos ir padėjo jiems auginti vaikus, rūpintis ūkio reikalais.

Tyrinėjant ONOS PRUŠINSKAITĖS-RAMONIENĖS šeimos istoriją, matosi, kad ši šeima buvo gana sėkli, nes visi iš Narvydžių į Kalvius gyventi su mama persikėlę vaikai užaugo, šeimas sukūrė toje pačioje Lenkimų parapijoje. Nė vienas jų didelių mokslų nebaigė – mokslo pagrindus jie įgijo lankydami pradžios mokyklą. Kad kuris nors iš tų 5 vaikų būtų dar kur nors kitur ėjęs mokslus, žinių neturima. Aukščiau pakelti sparnus jiems trukdė nuolatinis nepriteklis. Mamai likus našle ir be rimtesnio pragyvenimo šaltinio, vaikai nuo mažens buvo pratinami prie darbo, mokomi jį laiku ir sąžiningai atlikti. Sovietmečiu gyvi buvę trys broliai ir jų sesuo iš pradžių dirbo buvusios Lenkimų apylinkės teritorijoje veikusiuose Simono Daukanto, „Naujo gyvenimo“ ir Lenkimų kolūkiuose, vėliau, įkūrus Lenkimų tarybinį ūkį, – jame. Šiandien visi Onos vaikai jau yra mirę, visi jie amžinam poilsiui atgulė Lenkimų miestelio kapinėse, kaip ir jų antrosios pusės, tik Konstantino žmona Barbora, po vyro mirties gyvenusi jos pamėgtoje Kretingoje, yra palaidota Kretingos kapinėse, kuriose ji pati iš anksto buvo pasirinkusi savo kapo vietą.

ONA PRUŠINSKAITĖ-RAMONIENĖ buvo labai darbšti moteris, mylėjo ne tik savo vaikus, bet ir anūkus, rūpinosi jais. Niekas neatsimena, kad ji kam nors būtų skundusis dėl savo gyvenimo, patirtų nuoskaudų, vengdavo pasakoti apie savo santuoką su vyru Antanu ir apie tai, kodėl jai teko palikti Narvydžius, tad giminės ir artimieji apie tą jos gyvenimo tarpsnį daugiau sužinodavo iš svetimų.

Ne savo mirtimi mirė Onos ir Antano Ramonų sūnus PRANAS / JONAS RAMONAS. Jis savo šeimos nebuvo sukūręs. Kas konkrečiai įvyko jam lemtingą 1941-ųjų vasarą, nei motina, nei jo broliai, nei sesuo nesužinojo. Vieni žmonės pasakojo, kad jis, prieš įžengiant vokiečiams į Lietuvą, su bendraminčiais buvo suimtas ir prieš ištremiant juos iš Lietuvos, Kretingos rajone, netoli sienos su hitlerininkų okupuotu Klaipėdos kraštu, uždarytas į kariškių saugomą daržinę. Suimtieji, sužinoję, kad vokiečiai

tuoj užims Lietuvą, naktį bandė pabėgti, bet buvo pastebėti. Prasidėjus šaudymui, Pranas / Jonas Ramonas buvęs nušautas. Kita versija, kad jį, pašautą į koją, suėmė vokiečiai ir išvežė į laikino sulaikymo vietą ar koncentracijos stovyklą. Apie tolesnį jo likimą šeima jokių žinių negavo, niekas jai nepasakė mirė jis ar ne, o jei mirė, kur yra palaidotas.

Juozapo ir Petronelės Ramonų šeima

Kitas Onos Antano Ramonienų sūnus JUOZAPAS RAMONAS (1919–1982) buvo vedęs Petronelę Budrikytę (1923–1998). Gyveno jie gražioje, puikiai tvarkomoje Margių kaimo sodyboje, kuri ribojosi su Kalvių kaimu. Ta sodyba yra išlikusi iki šiol (dabar ji priklauso pedagogo, kurį laiką Lenkimų bendruomenės pirmininku buvusio Kazimiero Viršilo šeimai). Netoli šios sodybos sovietmečiu buvo Lenkimų tarybinio ūkio fermos. Ten Juozapas didelę savo gyvenimo dalį ir dirbo, nuolat buvo giriamas už pasiekiamus aukštus rezultatus.

Juozapas ir Petronelė, gyvendami santuokoje, užaugino tris vaikus – Juozapą, Danielių ir Ireną. Vyriausias Juozapas (1943–2018) buvo tėvo garbei jo vardu pakrikštytas. Jis iš pradžių mokėsi Kalvių pradinėje, vėliau – Lenkimų vidurinėje mokykloje, bet didelių mokslų nebaigė. Dirbo bibliotekoje, pašte, draudime, statybose. Buvo vedęs lenkimiškę Reginą Untulytę (1948–2003). Jie pasistatė savo namą Skuode ir ten gyveno. Turėjo sūnų Gintautą (g. 1968 m.), kuris vedė savo bendraamžę Iloną Paulauskaitę. Jie susilaukė sūnaus Manfredo (1992). Jo žmona tapo Rimantė Adomauskaitė (g. 1996).

Antrasis Juozapo ir Petronelės sūnus DANIELIUS RAMONAS, kaip ir jo sesuo Irena, baigė Lenkimų vidurinę mokyklą. Studijuodamas Vilniuje įsigijo statybų inžinieriaus specialybę ir kelias dešimtis metų dirbo inžinieriumi Skuode. Jis, atlikdamas privalomąją karinę tarnybą, sutiko savo gyvenimo moterį Raisą Pyragovą, su ja susituokė ir susilaukė dviejų sūnų (Danieliaus ir Henriko) bei dviejų dukterų (Donatos ir Vitos).

Sūnus Danielius – IT specialistas. Jis su šeima gyvena Vilniuje, Yra vedęs Vaidą Macijonytę, turi 1998 m. gimusį sūnų Eimantą ir 2012 m. gimusią dukrą Akvilę.

(Nukelta į 32 p.)

Aktyvia visuomenine veikla ir kaip sportininkas garsėjantis sūnus Henrikas (g. 1978 m.) vedė Eglę Gudaitytę (g. 1977 m.), įsikūrė Kaune, kartu su žmona augina sūnų Igną (g. 2004 m.) ir tris dukras: Saulę (g. 2002 m.), Rasą (g. 2006 m.) ir Rūtą (g. 2015 m.).

Juozapo ir Danieliaus sesuo IRENA RAMONAITĖ-KONDROTIENĖ (g. 1957 m.) studijuodama įsigijo biologijos mokytojos specialybę, dirba Skuodo Pranciškaus Žadeikio gimnazijoje. Ji, gyven-dama santuokoje su Gerimantu Kondrotu, susilaukė sūnaus Pauliaus (1981–2017) ir dukters Dominykos (g. 1995 m.), kuri yra ištėkėjusi už Mindaugo Viluckio (g. 1994 m.), gyvena Klaipėdoje.

Konstantino ir Barboros Ramonų šeima

Trečiasis Onos Prušinskaitės-Ramonienės sūnus – KONSTANTINAS RAMONAS (1923–1975). Jis vedė iš Mosėdžio parapijos Žalgirių kaimo kilusią Barborą Želvytę (1929–2008). Iš pradžių jie gyveno Sriaupių kaime, vėliau, pasistatę mūrinį namą Lenkimuose, persikėlė gyventi ten, išaugino tris sūnus (Kostą, Adomą, Vaclovą) ir tris dukteris (Danutę, Liudą ir Vilną).

KOSTAS RAMONAS (1949–2006), Lenkimų vidurinėje mokykloje baigęs 8 klases, studijavo veterinariją Klaipėdoje, tačiau mokslų nebaigė, draugų prikalbintas išvyko uždarbiauti į Latviją, vedė netoli Lenkimų (jau Latvijos pusėje) gyvenusią gražuolę Rūtą ir su ja susilaukė dviejų sūnų (vieną jų mirtis pasiglemžė vaikystėje). Kostas daug laiko, ypač paskutiniaisiais savo gyvenimo metais, praleisdavo Skuode. Ten jis ir žuvo. Palaidotas Lenkimų miestelio kapinėse.

Antrasis Barboros ir Konstantino sūnus ADO-MAS RAMONAS (g. 1955 m.), baigęs Lenkimų vidurinę mokyklą, įsigijo zootechniko specialybę ir, sugrįžęs į Lenkumus, dirbo ne tik zootechniku, bet ir Lenkimų apylinkės tarybos pirmininku, ėjo kitas atsakingas pareigas. Buvo vedęs iš tos pačios Lenkimų apylinkės kilusią Reginą Mickutę (g. 1960 m.), kuri, gyvendama su juo santuokoje, pagimdė dukrą Giedrę (g. 1979 m.) ir sūnų Paulių Tomą. Reginos ir Adomo santuoka nebuvo tvari ir nutrūko. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę ir atsiradus galimybei išvykti gyventi į užsienį, Giedrė išvyko į Ispaniją ir ten iki šiol gyvena. Pirmasis Giedrės vyras – Tomas

Plokštys (g. 1977 m.). Su juo ji susilaukė sūnaus Heroldo. Antrasis Giedrės vyras buvo Pedro Melero Arlandis (1969–2014).

Paulius Tomas, taip pat mėgino kurti gyvenimą užsienyje, bet po kelių metų sugrįžo į Lietuvą, įsikūrė Klaipėdoje ir dirba informacinių technologijų srityje. Jo žmona – Laura Gadliauskaitė. Jie augina du sūnus: Faustą ir Saulių. Paulius Tomas dar turi ir sūnų Paulių Ramoną Toledano.

VACLOVAS RAMONAS (g. 1963 m.) mokėsi Lenkimų vidurinėje mokykloje, vėliau Klaipėdoje įsigijo amatą, dirbo, gyveno Skuode, Kretingos ir Klaipėdos rajonuose, Rietavo savivaldybėje, Plungėje. Jis buvo susituokęs su iš Klaipėdos rajono kilusia Adele Mickute (g. 1964 m.). Gyvendamas su ja susilaukė dviejų sūnų: Evaldo (g. 1990 m.) ir Edmundo (1995 m.) bei dviejų dukterų: Kristinos (g. 1987 m.) ir Ritos (g. 1993 m.). Kristina jau yra sukūrusi savo šeimą – susituokė su Vilmantu Ambloziejumi (g. 1982 m.) ir susilaukė trijų dukterų: Rūtos, Emilijos ir Ievos. Savo šeimą yra sukūręs ir Edmundas. Jis vedė Indrę Litvinaitę ir su ja turi du sūnus: Igną (g. 2022 m.) bei Roką (g. 2024 m.).

Vyriausioji Konstantino ir Barboros Ramonų dukra – DANUTĖ RAMONAITĖ-MUKIENĖ. Ji taip pat baigė Lenkimų vidurinę mokyklą, vėliau Vilniaus universitete įsigijo žurnalistės specialybę, gyveno ir dirbo Skuode, Palangoje, Kretingoje, Vilniuje, ten dirbo žurnaliste, redaktore, muziejininke, knygų leidėja, ėjo įvairias atsakingas pareigas. Gyvendama Skuode ištėkėjo už Eduardo Muko (1954–2016) ir susilaukė dviejų dukterų: Loretos (g. 1977 m.) ir Živilės (g. 1980 m.). Loreta Mukaitė-Sungailienė mokėsi Skuodo ir Palangos Vlodo Jurgučio vidurinėse mokyklose, vėliau studijavo Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, ten įsigijo etnomuzikologės specialybę, mokydamasi doktorantūroje apsigynė mokslų daktarės disertaciją, yra televizijos laidų bei renginių vedėja, dainininkė, dirba Lietuvos nacionaliniame kultūros centre nematerialaus kultūros paveldo specialiste. Jos vyras yra iš Alsėdžių (Plungės r.) kilęs aplinkosaugininkas, verslininkas Dalius Sungaila (g. 1976 m.). Loreta ir Dalius Sungailos turi tris vaikus: dukrą Liepą (g. 2010 m.) bei du sūnus: Vilių (g. 2005 m.) ir Girių (g. 2012 m.). Loretos sesuo Živilė šeimos nesukūrė, gyvena Vilniuje su mama.

Konstantino ir Barboros Ramonų dukros –

Liuda (g. 1959 m.) ir Vilma (g. 1970 m.), Lenkimų vidurinėje mokykloje baigusios 8 klases, toliau mokėsi Klaipėdoje veikusioje medicinos seserų mokykloje, joje įsigijo med seserų (dabar – slaugytojų) specialybę ir iki šiol dirba medicinos įstaigose.

LIUDA RAMONAITĖ ištėkėjo už iš Ėpilties kaimo (Kretingos r.) kilusio Vytauto Grikpėdžio (g. 1957 m.), daugelį metų dirbusio statybų srityje, ir, gyvendama su juo santuokoje, susilaukė dviejų sūnų: Andriaus ir Vytauto. Andrius turi sūnų Deimoną. Vytauto žmona – Rasa Gaidukevičiūtė. Jie turi dukrą Ugnę (g. 2010) ir sūnų Joną (2015).

VILMOS RAMONAITĖS vyras – iš Klaipėdos rajono Plikų kaimo kilęs Rimantas Tautavičius (g. 1966 m.). Vilma ir Rimantas iš pradžių gyveno Palangoje, vėliau – Plikuose, dabar – vėl Palangoje, ten abu ir dirba. Jie turi dvi dukras: Gretą (g. 1992 m.) ir Agnę (g. 1994 m.).

Justino ir Bronislavos Ramonų šeima

Gerokai gausesnė negu brolių Juozapo ir Konstantino yra JUSTINO RAMONO (1926–1979), kurio žmona buvo BRONISLAVA BARKAITĖ (1928–2010), šeima. Joje gimė ir užaugo 9 vaikai: 5 dukros (Bronelė, Adelija, Aldona, Irena, Janina) ir 4 sūnūs (Alfonsas, Rimantas, Pranas, Justinas). Visi jie yra sukūrę savo šeimas, susilaukę vaikų, kai kurie savo tėvus jau džiugina anūkais bei proanūkais.

Vyriausioji Justino ir Brinislavos Ramonų dukra BRONELĖ RAMONAITĖ, ištėkėjusi už Stasio Paulausko (g. 1949 m.), įsikūrė Luknių kaime (Skuodo r.) ir ten iki šiol gyvena. Jie užaugino dukrą Laimą (g. 1972 m.) ir du sūnus: Algimantą (g. 1977 m.) ir Darių (g. 1986 m.).

Laima Paulauskaitė, susituokusi su Kęstučiu Rimkevičiumi (g. 1972 m.), susilaukė trijų vaikų: sūnaus Valdo (g. 1998 m.) ir dviejų dukterų: Eimantės (g. 1996 m.) ir Monikos (g. 2004). Eimantė ištėkėjo už Beno Vorevičiaus (g. 1999 m.) ir augina sūnų Adomą (g. 2025 m.). Valdas vedė Airidą Vaištaraite (g. 1994 m.) ir, gyvendamas su ja santuokoje, susilaukė dukters Matėjos (g. 2005 m.). Monika Paulauskaitė šeimos dar nesukūrė.

Algimantas Paulauskas, gyvendamas su Sandra Žygute (g. 1980 m.), susilaukė dukters Akvilės (g. 2000 m.). Jos vyras – 2000 m. gimęs Vilius Šarutis. Algimantas dar turi ir dukrą Gabrielę.

Darius Paulauskas vedė 1985 m. gimusią Aureliją Martišiūtę, turi dukrą Gabrielę (g. 2019 m.).

JANINA RAMONAITĖ (g. 1951 m.) 1970 m. ištėkėjo už Stasio Šateikio (1946–1986), kuris gyveno Plungėje. Jie susilaukė penkių vaikų: Daivos (g. 1970 m.), Stasio (g. 1972 m.), Sauliaus (g. 1974 m.), Janinos (g. 1977 m.) ir Jurgitos (g. 1983 m.).

Daiva ištėkėjo už Antano Grauslio. Jie, gyvendami santuokoje, susilaukė keturių dukterų (Onos, Ingos, Julijos, Simonos) ir dviejų sūnų (Antano ir Tomo). Ona Grauslytė su vyru Remigijumi Stonkumi turi du sūnus – Tautvydą (g. 2015 m.) ir Dovydą (g. 2018 m.). Inga yra ištėkėjusi už Andriaus Jurgeličiaus. Jie vaikų dar neturi. Antanas Grauslys su drauge susilaukė dukters Liepos. Stasys Šateikis 1993 m. vedė 1974 m. gimusią Editą Porutytę. Jiems 1995 m. gimė dukra Indrė. Sauliaus Šateikio žmona – Renata Stirblytė (g. 1976 m.). Jie turi dukras Sandrą (g. 1994 m.), Agnę (g. 1996 m.) ir sūnų Nerijų (g. 2007 m.). Sandra Šateikytė ištėkėjo už Martyno Mikalausko. Jie augina dukrą Pauliną (g. 2018 m.) ir sūnų Adą (g. 2024 m.). Janina Šateikytė 1998 m. susituokė su Steponu Tamošausku (g. 1977 m.). Jiedu turi dukrą Ernestą (g. 1999 m.) ir sūnų Valdą (g. 2001 m.). Valdas 2025 m. vedė Ievą Valiukonytę. Jurgita Šateikytė 2003 m. ištėkėjo už 1982 m. gimusio Vytauto Pavlovičiaus (g. 1982 m.) ir, gyvendama su juo santuokoje, pagimdė du sūnus: Vismantą (g. 2014 m.) ir Žygimantą (g. 2016 m.).

1991 m. Janina Ramonaitė-Šateikienė susituokė antrą kartą. Tada jos vyru tapo Romaldas Bronius Sakalauskas (g. 1948 m.). Jiems 1992 m. gimė dukra Ramutė Sakalauskaitė. Ji, gyvendama su draugu Stirbliu, susilaukė dukters Skaistės Stirblytės (g. 2010 m.), o gyvendama su draugu Tomu Sakalausku, – sūnaus Modesto Sakalausko (g. 2015 m.) ir dukters Karinos Sakalauskaitės (g. 2016 m.).

ADELIJA RAMONAITĖ (g. 1953 m.) taip pat vestuves šventė dukart. Gyvendama santuokoje su Petru Valinsku ji susilaukė sūnaus Vidmanto (g. 1976 m.), kuris su žmona Giedre (g. 1974 m.) turi du sūnus: Vilių (g. 1997 m.) ir Aurimą (g. 2000 m.) bei dukrą Faustina (g. 2009 m.). Aurimas yra vedęs 2001 m. gimusią Eveliną.

Adelija, susituokusi su antruoju vyru Petru Mališausku (g. 1958 m.), susilaukė dviejų sūnų: Tomo (g. 1990) ir Romo (g. 1991 m.).

(Nukelta į 34 p.)

Tomas Mališauskas su buvusia žmona Dovile turi dukrą Gabrielą (g. 2015 m.).

Romo pirmoji žmona buvo Inesa (g. 1992). Su ja jis turi sūnų Matą (g. 2011 m.). Su antrąja žmona Gintare Romas augina sūnus Eideną (g. 2015 m.), Aroną (g. 2020 m.) ir dukrą Elėją (g. 2025 m.).

ALFONSO RAMONO (g. 1961 m.) žmona yra 1953 m. gimusi Zofija. Jie turi dukrą Rasą (g. 1992 m.) kuri yra išteklėjusi už savo bendramečio Mindaugo Knietos. Jie turi sūnų Neidą (g. 2017 m.).

ALDONA RAMONAITĖ (g. 1963) išteklėjo už Algimanto Mikavičiaus (g. 1961 m.). Jie, gyvendami santuokoje, 1987 m. susilaukė dukters Editos, ši išteklėjo už Ginto Vaitkevičiaus (g. 1978 m.) ir savo tėvams padovanojo anūką Jaunių (g. 2016 m.). Aldona ir Algimantas Mikavičiai dar turi ir du sūnus – Ričardą ir Marių. Ričardo (g. 1992 m.) žmona – Eglė. Jie vaikų dar neturi. Marius, gyvendamas su žmona Aušra, susilaukė dukters Kamilės ir sūnaus Kajaus.

RIMANTAS RAMONAS (g. 1968 m.) vedė 1975 m. gimusią Jūratę Riepšaitę, su ja turi sūnų Mantvydą (g. 1994 m.) ir 1997 m. gimusią dukrą Deimantę. Mantvydas vedė du kartus. Gyvendamas santuokoje su Rasa Mikeliūnaite, 2025 m. susilaukė sūnaus Margirio. Deimantė (g. 1997 m.) yra susituokusi su Vygantu Kundrotu. 2025 m. jiems gimė dukra Amėja.

IRENA RAMONAITĖ, išteklėjusi už Adolfo Girkonto, susilaukė dukters Ingos ir dviejų sūnų: Egidijaus ir Dariaus. Ingos vyras – Tomas Lebednykas. Jie turi du vaikus: Leo ir Lee. Dariaus žmona – Toma. Jiedu, gyvendami santuokoje, susilaukė dukters Patricijos ir sūnaus Jorinto. Egidijus susituokė su Virginija. Jie augina dvi dukras: Norą ir Milėją.

PRANAS RAMONAS yra vedęs žmoną Eleoną. Gyvendamas su ja, susilaukė dviejų sūnų (Kęstučio, Irmanto) ir dukters Ritos, kuri išteklėjo už vyro Tado ir su juo augina dukrą Emiliją. Kęstučio žmona – Edita. Jiedu augina sūnų Aironą. Irmantas vedė Rūtą. Jie turi du sūnus: Matą ir Nojų.

JUSTINAS RAMONAS, gyvendamas santuokoje su žmona, susilaukė dviejų sūnų (Žydrūno bei Evaldo) ir dukters Kristinos. Žydrūno žmona yra Sigita. Jiedu augina dvi dukras: Sintiją ir Emeritą. Evaldas yra susituokęs su Ingrida. Jie vaikų dar neturi. Kristinos Ramonaitės vyras – Henrikas Ritschel. Jų vaikas – Oliveris Ritschelis.

Jadvygos ir Vlado Simučių šeima

Tarp Antano ir Onos Prušinskaitės Ramonų palikuonių gausiausia – jų dukters JADVYGOS RAMONAITĖS-SIMUTIENĖS (1928–2009), kuri buvo išteklėjusi už Vlado Simučio (1919–1996), šeima. Jadvyga, gyvendama santuokoje su vyru, susilaukė net penkiolikos vaikų (trys iš jų – Aldonėlė, Vladukas ir Broniukas – mirė kūdikystėje). Išaugo, į žmones išėjo septynios dukros (Jadvyga, Danutė, Rimutė, Aldona, Irena, Adelė, Jūratė) ir 5 sūnūs (Vladas, Vaclovas, Juozas, Rimantas, Valdutis).

Vyriausios tarp dukterų – tais pačiais 1946-aisiais metais gimusios seserys Jadvyga ir Danutė. Jos nėra dvynės, tik viena gimė metų pradžioje, kita – metų pabaigoje.

JADVYGA SIMUTYTĖ (g. 1946 m.), baigusi Lenkimų vidurinę mokyklą, studijavo ir įsigijo pradinį klasių mokytojos specialybę. Susituokusi su Antanu Šukiu (1944–2024), ji įsikūrė Kuršėnuose (Šiaulių r.) ir ten kelis dešimtmečius mokytojavo, liko gyventi ir išėjusi į užtarnautą poilsį. Jadvyga ir Antanas Šukiai išaugino du sūnus (Aidą ir Darių) bei dukrą Iną. Tragiškai žuvusio Aido Šukio žmona (1967–1998) buvo Rasa. Jie, gyvendami santuokoje, susilaukė dviejų sūnų: 1993 m. gimusio Mariaus ir jo brolio Tomo (g. 1995 m.). Darius Šukys (g. 1973 m.) įpėdinių neturi. Ina Šukytė (g. 1981 m.) išteklėjo už Rimanto Rimkaus (g. 1979) ir susilaukė dviejų vaikų: sūnaus Edvino (g. 2007 m.) ir dukters Izabelės.

DANUTĖ SIMUTYTĖ (g. 1946 m.) taip pat baigė Lenkimų vidurinę mokyklą. Studijuodama ji įsigijo agronomės specialybę, vėliau daug metų dirbo Akmenės rajone agronome, ten, Alkiškių kaime, gyvena ir dabar. Danutė buvo išteklėjusi už Igno Kriaučiūno (1947–2015). Jie išaugino dukrą Violetą ir keturis sūnus: Saulių, Raimondą, Igną ir Tomą.

Saulius Kriaučiūnas (g. 1971 m.) susituokė su Raimonda Kačinskaite (g. 1977 m.), turi dvi dukras: Eveliną (g. 2000 m.) bei Rugilę (g. 2003 m.).

Raimondo Kriaučiūno (g. 1973 m.) žmona – Valerija Butkutė (g. 1978 m.). Jie turi dvi dukras: Ugnę (g. 2008 m.) ir Agnę (g. 1996 m.), kuri kartu su Dominyku Bartausku (1994 m.) augina sūnų Jokūbą (g. 2017).

Violeta Kriaučiūnaitė (g. 1983 m.) išteklėjo už Žydrūno Švažo (g. 1981 m.). Jiems gimė du sūnūs: Armandas (g. 2006 m.) bei Matas (g. 2008 m.) ir dukra Sofija (g. 2014 m.).

Ignas Kriaučiūnas (g. 1987 m.) vedė Editą Gedu-

tytę (g. 1974 m.). Jie turi dukrą Liuciją (g. 2009 m.) bei sūnų Nerijų (g. 2012 m.).

Tomas Kriaučiūnas šeimoje jauniausias – gimė 1988 m., vedė Viktoriją Abramovaitę (g. 1989 m.), augina 3 vaikus: dukrą Karoliną (2019 m.) bei du sūnus: Roką (2020 m.) ir Mindaugą (2023 m.).

RIMUTĖ SIMUTYTĖ (g. 1948 m.) ištekojo už Tado Bružo (g. 1946 m.). Gyvendama su juo santuokoje, išaugino du sūnus (Sigitą bei Tadą) ir dvi dukras (Indrą bei Dianą).

Sigitas (g. 1973 m.) susituokė su bendraamžė Jolita Blinkinaite ir su ja susilaukė dviejų sūnų: Domanto (g. 1997 m.) ir Kasparo (g. 2002 m.).

Domantas Bružas vedė Gabrielę Martinelytę.

Tadas (g. 1979 m.) su žmona – Jolanta Trušinskaite turi du sūnus: Edviną (g. 1999 m.) ir Emilį (g. 2005 m.).

Indros (g. 1977 m.) vyras – Paulius Naumovas (g. 1973 m.). Jų šeimoje – du sūnūs: Matas (g. 2000 m.) ir Bernardas (g. 2004 m.). Diana (g. 1978 m.), gyvendama santuokoje su Nikolajumi Antonenkovu (g. 1982 m.), augina dukrą Mėją (g. 2014 m.) ir du sūnus: Tajų (g. 2013 m.) ir Gvidą (g. 2018 m.).

ALDONA SIMUTYTĖ (g. 1951 m.) buvo ištekojusi už Antano Rimos (1948–2013). Jie susilaukė trijų sūnų: Romo, Salvijaus ir Antano (1980–2000). Romas (g. 1972 m.) buvo susituokęs su Jolanta Masalskyte (g. 1971 m.). Jų šeimoje gimė du sūnūs: Svajūnas (g. 1989 m.), kuris jau pats yra susilaukęs 5 vaikų, ir Artūras (g. 1991 m.). Vėliau Romas, gyvendamas su Sigita Černikiene (g. 1961 m.), susilaukė dukros Sonatos (g. 2000 m.). Dabar Romas yra vedęs Violetą Bekiš (g. 1971 m.). Salvijus (1973–2009) buvo vedęs Raimondą Razmaite (g. 1973 m.). Jie susilaukė 3 vaikų: dviejų sūnų (Mariaus, Deivido) ir dukters Monikos. Marius (g. 1991 m.) yra vedęs bendrametę Redą Liepytę. Deividas (g. 2005) šeimos dar nesukūrė. Monika (1997 m.), gyvendama santuokoje su Sauliumi Kupšiu (g. 1988), susilaukė dukters Lėjos (g. 2019 m.).

VLADAS SIMUTIS (1955–1978) šeimos nesukūrė. Yra palaidotas Lenkimų miestelio kapinėse.

IRENA SIMUTYTĖ (g. 1956 m.) buvo ištekojusi už Jono Krūmino (g. 1953 m.).

VACLOVAS SIMUTIS (g. 1959 m.) vedė bendrametę Dalytę Vaičekonytę. Jie turi du sūnus: Mantą ir Nerijų. Mantas (g. 1985 m.) susituokė su Vesta Genyte (g. 1986 m.). Jie augina sūnų Ažuolą (g. 2009 m.) ir dukrą Mėtą (g. 2013 m.). Nerijaus

žmona – Rasa Morozovaitė (g. 1988 m.). Jie turi dukrą Neriją (g. 2016 m.).

JUOZAS SIMUTIS (1960–2009) vedė Aleksandrą Žvinklytę ir, gyvendamas su ja santuokoje, susilaukė dukters Martynos (g. 1988 m.) bei sūnaus Dovydo (g. 1992 m.). Juozas yra palaidotas Lenkimų miestelio kapinėse.

ADELĖ SIMUTYTĖ (g. 1963 m.) ištekojo už Gintauto Matuzo (g. 1964 m.). Jie susilaukė dviejų dukterų: Dvilės (g. 1991 m.), kuri ištekojo už Justino Petrausko (g. 1989 m.), ir Mildos (g. 1988 m.), kuri susituokė su Luku Nauckumi (g. 1985 m.) ir su juo augina dukrą Vaivą (g. 2015 m.) bei sūnų Martyną (g. 2018 m.).

RIMANTO SIMUČIO (g. 1964 m.) sutuoktinė – Sigita (g. 1962 m.). Jie užaugino dukrą Odetą (g. 1985 m.). Ji kartu su Sauliumi Stončiumi (g. 1978 m.) turi dvi dukras: Egidiją (g. 2006 m.), Orestą (g. 2008 m.) ir sūnų Luką (g. 2011 m.).

VALDUČIO SIMUČIO (g. 1965 m.) žmona – Daiva Lenkauskaitė. Jų šeimoje – dvi dukros: Laura ir Rūta. Lauros (g. 1989 m.) vyras – Stanislas Balutinas, jie turi dukras Ievą (g. 2018 m.) ir Mariją (g. 2020 m.). Rūta (g. 1990 m.) yra susituokusi su bendraamžiu Bronislovu Gustu. Jie augina dukrą Emą (g. 2020 m.) ir sūnų Vincą (g. 2023 m.).

JURATĖS SIMUTYTĖS (g. 1968 m.) vyras – Vidas Mileška (g. 1964 m.). Jie turi dvi dukras: Liną, kuri gimė 1992 m., ir Sandrą (g. 1987 m.). Sandra yra ištekojusi už Vytauto Monstvilio (g. 1988 m.), augina 3 vaikus: sūnų Henriką Vytautą (g. 2017 m.) ir dukras Patriciją (g. 2019 m.) bei Juną (g. 2022 m.).

Šios publikacijos tikslas – parodyti, koks tvirtas, plačiai išsišakojęs ir žaliuojantis yra S. Daukanto sešers Onos Daukantaitės-Prušinskienės ir jos vyro Juozapo Prušinskio pradėtas giminės medis. Kiekvienoje jo šakelėje, kad ir persipynusioje su kitų giminų šakomis, dar ir šiandien galima rasti Daukantų giminės geno. Ši giminė labai plati, duomenys apie ją šeimas, ankstesnių kartų narius dar ne visi surinkti, tad būsimų tyrinėjimų laukas vis dar labai platus.

Laikui einat daug kas keičiasi, atsiranda naujų duomenų, atsiveria nauji archyvai, kiti šaltiniai, tad šis tekstas nėra galutinė šios giminės istorijos versija.

Čia nėra nurodyta daugelio asmenų, ypač paskutiniųjų kartų, vardai, pavardės, gimimo, mirties metai, nes jų jie patys ar jų tėvai, kiti artimieji šios informacijos neviešina arba jos nežino.

Išleistas penktasis Kelmės krašto kultūros ir istorijos žurnalo „Sietuvos“ numeris

Egidijus ŪKSAS

2025 m. pabaigoje išleistas Kelmės krašto istorijos ir kultūros žurnalo „Sietuvos“ penktasis numeris. Jo sutiktuovės vyko gruodžio 17 d. Kelmės Žemaitės viešojoje bibliotekoje. Renginio dalyvius pasveikino rajono meras I. Petkevičius, savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjo pavaduotoja S. Vencienė. Muzikinius kūrinius susirinkusiai auditorijai padovanojo Kelmės kultūros centro Pakražančio filialo S. Venckaus ir V. Jagaudienės vokalinis duetas. Renginį vedė Kelmės mažojo teatro direktorė S. Zakarienė.

Kasmet žurnalo visuomeninė redakcinė kolegija kreipiasi į fotografijos meno mėgėjus, prašydama atsiųsti nuotraukų būsimam numeriui. Šiemet „Sietuvų“ viršelį papuošė fotografės A. Saponkienės nuotrauka „Svajos“.

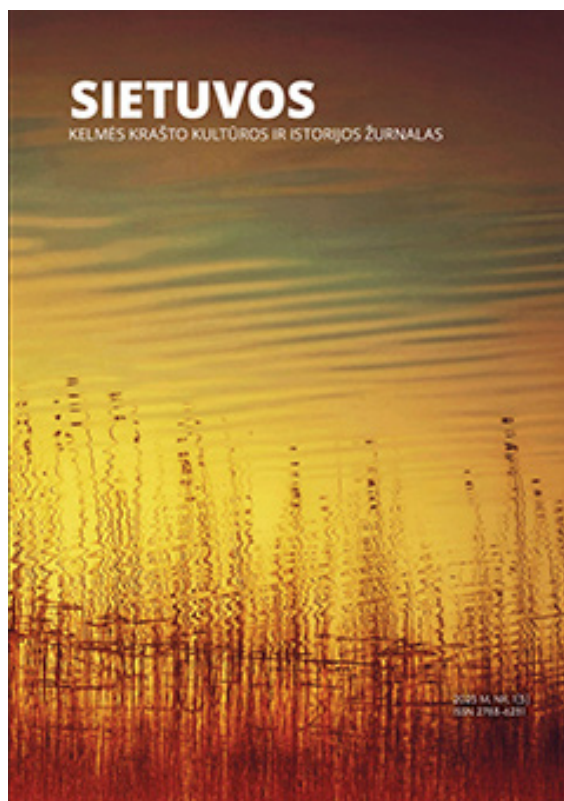
E. Simonavičienės, I. Matulienės, M. Kmitaitės, K. Miliuskaitės ir S. Starkutienės nuotraukos sugulė į tradicija tapusią parodą „Metų atspindžiai“.

Žurnalo skiltyje „Istorijos vingiuose“ paskelbti penki straipsniai, skirti Kelmės krašto istorijos tyrinėjimams. Jų autoriai: S. Sabaliauskienė, V. Lukošius, L. Giedrimas. Pirmą kartą žurnale paskelbta tarptautinio tyrimo medžiaga – Lietuvos istorijos instituto doktorantas L. Giedrimas ir JAV Jidish centro tyrėja Christa P. Whitney, kurios prosenelė yra gimusi netoli Vaiguvo esančiame Pikelių kaime) apžvelgia ekspedicijos į Užvenčio žydų kapines rezultatus.

Redakcinės kolegijos narė D. Garnienė žurnalo sutiktuvių metu papasakojo, kaip gimė leidinio rubrikos „Po renginio“ idėja.

Kelmės krašto kultūrinis gyvenimas turtingas. Čia kasmet atidaroma daug menininkų kūrybos parodų, kurias pristatant daugiausiai dėmesio skiriama kūriniams, o jų autorių asmenybės, kūrybinio proceso detalės dažniausiai neakcentuojamos. Tuo tarpu interviu su menininku suteikia galimybę praplėsti meno gerbėjų ir skaitytojų akiratį.

2024 m. žurnalo numeryje buvo publikuotas interviu su daug menininkų išugdžiusia mokytoja, dailininke I. Sabaitiene. 2025-ųjų metų numeryje paskelbtas interviu su I. Sabaitienės buvusia mokine – iš Kelmės kilusia knygų



Žurnalo „Sietuvos“ penktojo numerio viršelis

ilustratore, dailininke L. Eitmantyte-Valužiene, kurios dailės kūrinių paroda 2025 m. buvo eksponuojama Kelmės kultūros centro J. Liaudanskio dailės galerijoje ir Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešojoje bibliotekoje.

Vyresnioji bibliotekininkė V. Dichavičienė renginio metu pristatė leidinio skiltį „Kultūros duburyje“. Joje – dėmesys R. Biržinytės premijos 26-ajai laureatei D. Griškevičienei ir jos kūrybai. Kitame straipsnyje dr. Ž. Nedzinskaitė apžvelgia M. K. Sarbievijaus gyvenimą ir kūrybą. Rašytojos Žemaitės 180-osioms gimimo metinių proga žurnale išspausdinti dr. D. Čiočytės ir Žemaitės premijos laureatės, rašytojos N. Kepenienės straipsniai. Iš Tytuvėnų krašto kilusio poeto, keturvėjininko A. Rimydzio 120-osioms gimimo metinėms skirtas dr. I. Žakevičienės straipsnis. Šiaulių „Aušros“ muziejaus muziejininkas J. Kiriliauskas savo straipsnį paskyrė L. R. Ivinskiui, o Užvenčio kraštotyros muziejaus vedėja M. Balvočiūtė-Knyzelienė apžvelgia 2025 m. festivalyje „Užventis MENE“ iškilusio čiurlioniško „Žemaičių kapinių“ kryžiaus prasmę.

Žurnalo el. versija: <https://inx.lv/JpuO7>.

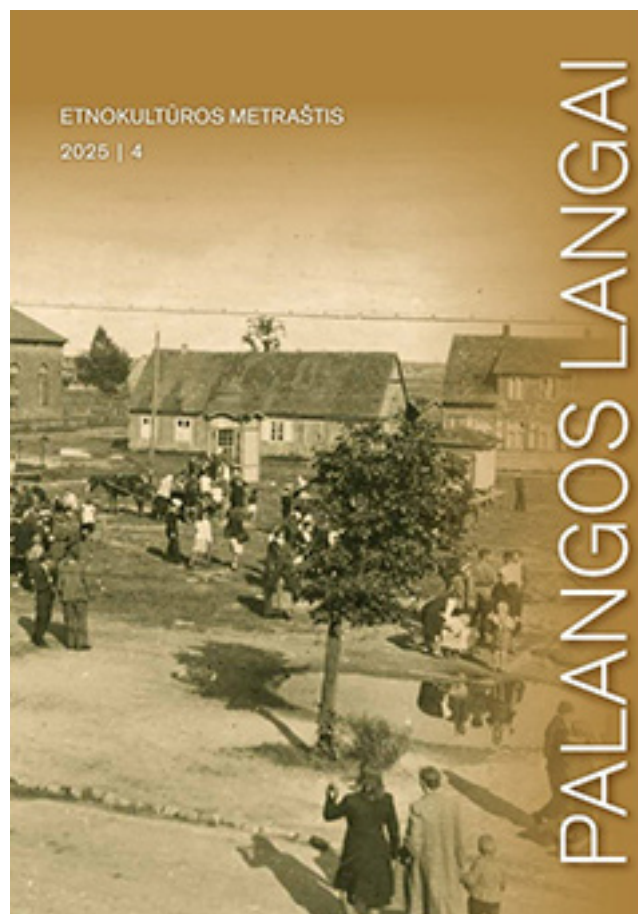
Ketvirtasis etnokultūros METRAŠTIS „PALANGOS LANGAI“

Palangos miesto savivaldybės viešoji biblioteka, plėtodama leidybinę veiklą, 2025 m. pabaigoje skaitytojus nudžiugino ketvirtuoju etnokultūros metraščio „Palangos langai“ numeriu. Jo leidybą finansavo Palangos miesto savivaldybė. Metraščio sutiktuvės vyko bibliotekoje.

Renginio pradžioje gausiai susirinkusius kurorto gyventojus ir jų svečius pasveikino Palangos viešosios bibliotekos direktorė Agnė Abramovičienė. Ji pasidžiaugė naujuoju leidiniu ir padėkojo visiems, kurie prie jo išleidimo prisidėjo savo darbu, įžvalgomis bei iniciatyvomis.

Apie metraščio ištakas, leidybos kelią papasakojo bibliotekos direktoriaus pavaduotoja Aura Banevičienė. Ji prisiminė, kokius lūkesčius bibliotekininkai puoselėjo 2018-aisiais, pradėdami sudaryti pirmąjį leidinio numerį, ir padėkojo visų publikacijų autoriams, bendražygiams, ypač sudarytojams – buvusiam bibliotekos vadovui Kęstučiui Rudžiui ir buvusiai vyr. bibliotekininkei Bronislavai Spevakovienei; jų indėlis itin svarus leidžiant šį metraštį nuo pat pirmojo iki dabartinio jo numerio.

Leidinio turinį ir autorius renginio metu pristatė vyr. bibliotekininkė kraštotyros darbui Dainora Kaniavienė. Šiame etnokultūros metraštyje Genovaitė Žukauskienė pateikia plačią XX a. I p. Palangos valsčiaus amatų ir amatininkų panoramą. Pratęsta ankstesniuose numeriuose pradėta tradicija publikuoti palangiškės kraštotyrininkės Emilijos Adiklienės rankraščius, kuries saugomi Palangos bibliotekoje. Šio numerio publikacijoje – pasakojimas apie Palangos valsčiaus Užkanavės kaimo gyventojus. Savo šeimos istorijomis, o tuo pačiu ir apie Užkanavę, kintančią krašto būtį dalinasi du šio krašto senbuviai: Valdis Flaksas ir Zita Beržanskytė. Apie balandininkę rašo Palangos balandininkų klubo vadovas Reinoldas Liaudanskas. Dainoros Kaniavienės straipsnyje – pasakojimas apie bajorų Okuličių šeimą, jų indėlį į krašto savivaldos, bankininkystės, kulinarijos, verslo istoriją. Julius Ka-



Etnokultūros metraščio „Palangos langai“ viršelis

narskas rašo apie Palangos dvarą, grafų Tiškevičių archyvą, saugomą Kretingos muziejuje. Architektas Edmundas Benetis dėmesį koncentruoja Vytauto gatvei, Birutės alėjai, rašo, kaip ir kodėl kito Palangos gatvių pavadinimai. Mindaugo Surblys pateikia pasakojimą apie Sinagogos gatvę. Leidinio Meno skyriuje – Vytauto Žeimanto tekstai – apie skulptorę Nijolę Gaigalaitę ir Palangą bei apie Palangos fotometraštininką Ziną Joną Kazėną.

D. Kaniavienės pasakojimą papildė K. Rudžio įžvalgos. Renginį praturtino Kretingos muziejaus direktoriaus pavaduotojas J. Kanarskas, pateikęs naujų faktų apie Palangos istoriją, palangiškių gyvenimą ir grafus Tiškevičius, jų ūkiškumą. Apie XX a. I p. amatus ir amatininkus Palangoje daug ką įdomaus atskleidė radiotechnikos inžinierė, kraštotyrininkė, ilgametė muziejininkė, Šiaulių krašto šviesuolė G. Žukauskienė. Architektas E. Benetis į sutiktuves atvyko su dovanomis, skirtomis bibliotekos Kraštotyros fondui.

Palangos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos informacija

MAŽEIKIŲ žiemos namų ūkio mokykla (1932–1944), jos auklėtinės ir jų likimai

Juozas VYŠNIAUSKAS

Skiriu Stasei Pociutei, suvedusiai į pažinę mano tėvus

Visuotinis pakilimas, entuziazmas

1918 m. valstybingumą atkūrusi Lietuva entuziastingai, sparčiai žengė į priekį. Pažangą įprasmino, skatino įvairių sričių konsultantai, patarėjai, atvykstantys į nuošalius kaimus. Juose savaitei apsigyvendavo agronomas, statybų specialistas. Moterys ir merginos klebonijose, mokyklose, kaimų didesnėse trobose mokėsi išdarinėti, išpjaustinėti skerdieną, gaminti įvairius patiekalus, serviruoti stalus, kepti pyra-



Mažeikių Vasario 16-osios gatvė 1940 m. Fotografas nežinomas. Jolantos Balandytė Bitinienės nuotrauka

gus, tortus. Vyrai amato mokėsi, dirbdami vyriausiojo statybininko pagalbininkais, kalvių, stalių gizeliais...

Pradinis išsilavinimas tapo privalomu. Pradžios mokyklose maži ir dideli mokėsi skaityti, rašyti, skaičiuoti, skatinama kuo daugiau plėsti akiratį. Gyventojai vis dažniau pradėjo prenumeruoti laikraščius, domėtis praktinio pobūdžio knygomis. Buvo rašomi laišakai, keičiamasi nuomonėmis, patirtimis.

Tačiau... Vis dar buvo ir tokių gyventojų, kurie nesuprato mokslo reikšmės. 1918 m. gimusi Stefa Aselskytė, prisimindama tuos laikus, kai ji buvo 8–9 metų amžiaus, draugui guodėsi: „Užrašė ji (mama) mane į mokyklą eiti. O, Dieve, niekad nenorėčiau



Šeiminkinių (gaspadinių) kursų dalyvės ir jų dėstytojai Aleksandrijos parapijos klebonijoje apie 1938-uosius metus



Iš kairės: Mažeikių žiemos žemės ūkio mokyklos auklėtiniai su dėstytojais prie inspekto per užsiėmimus. Tolumoje matosi statoma Mažeikių apskrities ligoninė. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš www.limis.lt, saugoma Mažeikių muziejuje, MM F 2563; prie Mažeikių žiemos žemės ūkio mokyklos – būrelis jos auklėtinių. 1934 m. Nuotrauka iš: <https://inx.lv/jpu8X>

daugiau girdėti dėl manęs taip barant mamą, kaip tada ją barė mano tikras tėvas, nes jis nenorėjo leisti mane į mokyklą, o aš eiti net ir per daug norėjau...“ Ji šiaip taip į pradžios mokyklos suolą pateko, bet vėliau nuolatos išgyveno, kad liko pusiau bemokslė. Apie vidurinę (gimnaziją) nedrįso net pasvajoti.

Iš pradinės – į kitas mokyklas

Skuodo rajono Klauseikių kaimo valstiečiai, norėję, kad jų vaikai mokytųsi, turėjo galimybę leisti juos į Truikinų bažnytkaimyje 1910 m. atidarytą Aleksandrijos pradinę mokyklą, kurioje pamokos vykdavo rusų kalba. Klauseikiškiams keturių skyrių lietuvišką mokyklą pavyko įsteigti tik 1937 metais.

Gintališkės kaime (Plungės r.) gimusi Adelė Senkutė tarpukariu, prieš ištekdama už klauseikiškio Antano Skutulo, baigė Rietavo mergaičių žemės ūkio mokyklą. Klauseikiškis Mečislovas Daržinskas žinių, reikalingų pienininkams, mokėsi Belvederio rūmuose (Seredžiaus seniūnija) veikusioje pienininkų mokykloje. Vėliau kaip tos srities specialistas jis daug metų dirbo Tryškių pieninėje.

Tarpukario metais Žemaitijos kaimuose, miesteliuose ir miestuose vykdavo žemės ūkio, amatų, namų ruošos mokyklos, vykdavo įvairūs žemės ūkio, amatų, namų ruošos mokymo kursai. Vieni būdavo mišrūs, kiti – skirti tik berniukams ar mergaitėms. Jų veiklą reglamentuodavo naujai priimti Lietuvos įstatymai, kiti teisės aktai. Net ir hitlerinės Vokietijos okupacijos metais Mažeikiuose veikė šeiminių mokykla, kurioje buvo labai plati dėstomų dalykų programa. Joje 1942 m. žiemą mokėsi iš Klauseikių kaimo atvykusios trys merginos: Adelė Kuokštytė, Stasė Pociutė ir Adelė Abdulskytė.



Mokslas ten truko penkis mėnesius – nuo rugpjūčio 1 iki gruodžio 31 dienos. Plinkšėse, buvusiam grafų Pliaterių ūkyje ir rūmuose, net iki 1958 m. veikė sodininkystės ir bitininkystės mokykla.

Trys ūkininkai iš to paties didelio kaimo

Abipus vieškelio Skuodas–Ylakai dar tebesančiame kaime iki Antrojo pasaulinio karo ir besikeičiančių okupacijų buvo šešiasdešimt trys gyventojų sodybos. Keturių šeiminių valdė po 30 ha žemės, kiti – po 25, 20, 18, 14, 12, 8 ir mažiau. Šioje publikacijoje – pasakojimas apie tris iš jų.

Kukščiai (Kuokščiai)

Žemaitiškai juos kaime visi vadino Koukštės. Dažniausiai būdavo užrašomas pirmasis pavardės variantas. 1920 m. vasario 20 d. Aleksandrijos bažnyčioje kun. J. Tėveinis, abiem pusėm išreiškus sutikimą, palaimino 36 m. amžiaus Leono Kukščio ir 28 m. turėjusios Adolfinos Čeporaitės moterystės ryšį. Jie abu buvo iš Aleksandrijos parapijos (Mažeikių apskrities Ylakių valsčiaus Klauseikių kaimo).

Jų užsakai ėjo: sausio 25 d., vasario 1 ir 2 dienomis. Liudytojai: K. Bernotas, B. Jautakis, L. Urvikis, D. Kukis. Jaunavedžiai tapo iš Leono tėvų perimto 28 hektarų dydžio ūkio savininkais.

Leonas ir Adolfina susilaukė 6 vaikų: 1921 m. – Leono, 1922 m. – Adelės, jų vaikai buvo ir Petras, Antanina, Izabelė, Napoleonas. Kukščiai sėkmingai ūkininkavo. Jų sodybą sudarė kiemas, didelis ir erdvus dviejų galų gyvenamasis namas, gana naujai atrodanti kūtė-tvartas, klėtis, daržinė. Sodyboje puikavosi žalią vainiką į viršų iškėlęs šimtametis ąžuolas.

(Nukelta į 40 p.)

Prabėgo Nepriklausomybės dvidešimtmetis, užaugo vaikai. Sūnus Leonas už antisovietinę antiokupacinę veiklą 1941 m. sausio 10 d. enkavedistų buvo suimtas, nežinia kur išvežtas ir nužudytas (kalbėta, kad Pravieniskėse). Žmonės pasakojo, jog jį suėmė vien už Maironio „Lietuva brangi“ padainavimą ar ne mokyklos scenoje per kažkokį renginį. Tikslesnės jo suėmimo ir žūties aplinkybės sužinotos tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir gavus įslaptintus atitinkamus dokumentus – jo asmens bylą. Joje pagrindiniu įkalčiu nurodytas ranka rašytas tokio turinio plakatas: „*Tautiečiai! Nebalsuokit, nes balsuodami užsitrauksit badą ir skurdą. Nebalsavęs sulauksi tikros Nepriklausomos Lietuvos.*“

Vyriausiąją dukrą Adelę tėvai 1942 m. ryžosi leisti mokytis gospadinystės (šeimininkavimo) į Mažeikių žiemos namų ūkio mokyklą, nuo namų esančią už keturiasdešimties kilometrų. Tuo pačiu metu į šią mokyklą mokytis išsiruošė ir dar dvi to paties kaimo merginos. Tikėtina, jog jos iš anksto buvo susitarusios dėl tų mokslų vasarą iš tėvų gavusios leidimą lankyti minėtąją mokyklą. Kuri pirmoji iš jų sužinojo apie tokią mokyklą ir ėmėsi iniciatyvos susirasti draugų, norinčių vykti kartu į apskrities centrą penkiems mėnesiams, neaišku. Tiesa, dar iki šiol kalbama, jog prasidėjus mokslams, Kukščiams kilusi mintis atsiimti Adelę iš mokyklos, atseit, geriau tegu eina tarnauti. Gal dėl to, kad merginos tėvai



Kazimiero ir Adolfinos Pocių šeima. Dešinėje pirma stovi Stasė Pociutė. Fotografuota prieš Antrąjį pasaulinį karą

jau buvo dukros mokslams skyrę pinigų, jie galop nusprendė ją leisti užbaigti tą mokyklą. Jei būtų nutikę priešingai, Klauseikiai ir Jedžiotai nebūtų turėję savo garsiosios gospadinės – vyriausiosios šeimininkės.

Abdulskiai

1897 m. vasario 11 d. klauseikiškis Juozas Vyšniauskas Šačių bažnyčioje susituokė su Magdalena Joneikyte. Po metų jiems gimė Domicelė, 1900-aisiais Kostas, 1901-aisiais – Petras, 1913-aisiais – Adelė.

Domicelė Vyšniauskaitė apie 1916 m. ištekėjo už tame pat kaime gyvenančio Kučkos. 1917 m. jiems gimė dukra Rozalija. Kučkai mirus, našlė Domicelė tapo Prano Abdulskio žmona. Gyvendama su juo santuokoje susilaukė sūnaus Petro ir dukters Adelės, gimusios 1923 metais. Abdulskių ūkeliui priklausė 12 hektarų žemės. Jų sodyboje stovėjo dviejų galų troba su kaminu viduryje, tvartas (kūtė), nedidelė klėtis, kiek atokiau nuo šių pastatų – daržinė, o už prūdo – nedidelė pirtis.

Pociai

Abdulskių kaimynystėje gyveno, 18-oje hektarų žemės turėjusiame ūkyje šeimininkavo Kazimieras ir Adolfina Pociai. Jų sodyba buvo prie pat kelio į Gėsalus ir netoli vieškelio Skuodas–Ylakiai. Paėjus apie kilometrą link Skuodo, prie pat vieškelio gyveno Kukščiai. Pocių šeimoje augo dešimt vaikų: keturios mergaitės ir šeši berniukai. Vyriausioji buvo 1918 m. gimusi dukra Staselė (Stanislava). Pocių sodyboje stovėjo gana naujas gyvenamasis namas, klėtis, vinkelinis tvartas ir daržinė su linų džiovykla, vadinamoji douba, bei pirtis.

Namų ūkio darbų mokymas Mažeikių apskrities centre

Tarpukariu dabar Skuodo rajono teritorijoje esantis Klauseikių kaimas priklausė Mažeikių apskrities Ylakių valsčiui. Minėtos trys klauseikiškės merginos – Adelė Kuokštytė, Adelė Abdulskeytė ir Stanislava Pociutė – į apskrities centre veikusią, jas sudominusią Žiemos žemės ūkio

mokyklą, kurioje veikė Namų ruošos skyrius, kartu išvyko per patį darbų karštymetį. Per penkis mėnesius (nuo 1942 m. rugpjūčio 1 d. iki tų pačių metų pabaigos), kaip tai nurodyta mokyklos baigimo pažymėjimuose, joms ir kitoms šios mokyklos auklėtinėms buvo dėstomos tokios svarbiausios disciplinos kaip virimas, kepimas, konservavimas, namų tvarka, skalbimas, rankdarbiai, higiena. Aktualu tai, kad pažymėjimo aukščiausioje vietoje būdavo nurodomas mokinės elgesio vertinimas. Net vertinimo lentelė pradedama tokiais žodžiais: „Jos elgesys ir dėstytojų dalykų mokėjimas taip vertinamas“.

Antrame plane – pamokos, skirtos vaikų augimui ir dailiajam (geram) elgesiui (vėl įvardintas elgesys!), gyvulininkystei, sodininkystei, daržininkystei ir bitininkystei. Vertinimo lentelės pabaigoje yra surašyti balai iš visuomenės mokslo, lietuvių kalbos, skaičiavimo, dainavimo ir kūno kultūros.

Kūno kultūra – paskutinėje vietoje, regis, todėl, kad mokyklos vadovai manė, jog tai nėra merginoms svarbi veiklos sritis, nes kol moterys užsiima visais lentelėje išvardintais ir kitais nepaminėtais, bet dažnai gyvenime pasitaikančiais darbais, jos prisisportuoja tiek ir tiek.

Mažeikių žiemos žemės ūkio mokyklos pedagogų taryba, įvertinusi mokslo metais atliktus darbus ir vykusius egzaminų rezultatus, pripažino, kad Adelė Kuokštytė yra baigusi pilną šios namų ūkio mokyklos kursą, tad buvo nutarta jai duoti minėtą mokslo baigimo pažymėjimą. Jį pasirašė Žemės ūkio politikos departamento atstovas, Mažeikių žiemos žemės ūkio mokyklos vedėjas ir šeši mokyklos Pedagogų tarybos nariai. Pažymėjimo išdavimo vieta ir data: Mažeikiai, 1942 m. gruodžio mėn. 31 d.

Mažeikių žiemos žemės ūkio mokykla, dar vadinta ir Mažeikių namų ūkio mokykla, buvo įsteigta 1932 m. lapkričio 15 dieną. Ji veikė Mažeikių Nepriklausomybės gatvėje stovėjusiame name Nr. 23. Mokyklą įsteigė ir išlaikė Žemės ūkio rūmai, jos veiklą reglamentavo 1926 m. lapkričio 12 d. priimtas Žiemos žemės ūkio mokyklų įstatymas, Žiemos žemės ūkio mokyklų statutas bei taisyklės, taip pat ir 1937 m. lapkričio 30 d. Žemesniųjų ir vidurinių specialiųjų mokyklų ir kursų įstatymas. Tai buvo mišri mokykla, kuri rengė kvalifikuotus žemės ūkio ir namų ruošos darbininkus. Į mokyklą priimdavo 16–30 metų moksleivius, turinčius pradinį išsilavi-



Adelė Kuokštytei išduoto Mažeikių žiemos žemės ūkio mokyklos baigimo pažymėjimas

nimą. Nuo 1940 m. rugpjūčio 1 d. mokykloje veikė Namų ūkio skyrius.

Iš pradžių šiai mokyklai vadovavo agronomas A. Šukys (dirbo iki 1935 m. gegužės mėnesio pradžios). Vėliau, iki 1940 m. rugpjūčio 29 d., jos vedėjas buvo Juozas Gaidamavičius, jo pareigas perėmė Marija Kaunaitė, ją pakeitė Mečislovas Liaugaudas.

Beveik visą laiką mokykloje dirbo du nuolatiniai mokytojai, kiti buvo samdomi (jiems už valandą mokėdavo po 4–10 litų). Pamokas čia yra dėstęs Mažeikių apskrities agronomas Jonas Jasiūnas, „Lietūkio“ skyriaus vedėjas Jonas Butkus, gydytojai Povilas Tautvaišas ir Veronika Gliaudytė, mokytojai Aleksandra Želvienė, J. Gadeikis, Karolis Pukevičius, Stasė Lizdenienė, Albinas Žvirblis ir kt.

Nepasiturintiems moksleiviams už mokslą apmokėdavo Žemės ūkio rūmai, vėliau – Valdyba. Savivaldybė ir kitos organizacijos bei įstaigos nepasiturintiems moksleiviams skirdavo pašalpas. Mokiniais, kurie į mokyklą važinėdavo traukiniais, mokslo metais bilietams taikydavo 50 proc. nuolaidą.

Vienais metais čia mokydavosi vaikinai, kitais –

(Nukelta į 42 p.)



Stefa Aselskytė. Fotografuota Sedos fotoateljė

merginos. Pavyzdžiui, 1939 ir 1941 metais – tik vaikinai, o 1940, 1942 ir 1943 m. – tik merginos. 1933–1943 m. mokyklą baigė 224 mokiniai.

Mokykloje buvo dėstomos tokios žemės ūkio disciplinos kaip sodininkystė, daržininkystė, bitininkystė, zoohigiena, gyvulininkystė, statyba, kooperacija, ekonomika, skaičiavimas, visuomenės mokslai, žemės ūkio teisė, karinis paruošimas, kūno kultūra, higiena ir lietuvių kalba. Merginos čia įgydavo šeimininkėms reikalingų žinių, buvo mokytojos ir kitų disciplinų.

1937 m. spalio mėnesį Juozas Lukštaraupis pagal sutartį šiai mokyklai trejiems metams išnuomojo mūrinį dviejų aukštų gyvenamąjį namą dabartinėje J. Basanavičiaus gatvės name nr. 13, sandėliuką mal-koms, garažui, skalbyklai, žemės sklypelį. Nuomojamame pastate buvo įrengta salė, klasės ir bendrabutis. 1939 m. į jį visi mokiniai jau nebetilpdavo. Nepatekę ieškodavo nuomojamų kambarių mieste.

1940 m. sovietams okupavus Lietuvą, mokykla tęsė savo veiklą. Nuo 1940 m. rugsėjo mėnesio ji buvo

pavaldi Lietuvos SSR žemės ūkio liaudies komisariato Žemės ūkio švietimo valdybai, 1941–1944 m. – Žemės ūkio vadybai, kuri ją ir išlaikė. 1944 m. lapkričio mėnesį dėl nežinomų priežasčių tuometinės valdžios sprendimu mokykla buvo uždaryta.

Pažintys su mokslo draugėmis iš kitų vietovių

Aprašomoje Mažeikių žiemos žemės ūkio mokyklos 1942 m. laidoje buvo 25 merginos. Trys iš jų – minėtosios klauseikiškės, o kartu su jomis: Mylė Bagdonaitė iš Buknaičių (Mažeikių paštas), Albertina Navickaitė iš Laižuvos, Ona Šarkytė iš Žiuogaičių kaimo (Viekšnių paštas), Bronė Rodzytė iš Traškučių kaimo (Mažeikių paštas), Eufemija Knabikaitė iš Žibikų kaimo (Viekšnių paštas), Irena Zatlėraitė iš Rusteikių kaimo (Latvelių paštas), Kazė Jasmontaitė iš Šapnagių kaimo (Kruopių paštas), Zuzana Valentinavičiūtė iš Juodeikių kaimo (Pikelių paštas), Vincė Švažaitė iš Laižuvos, Adelė Liauksminaitė iš Jonaičių kaimo (Tirkšlių paštas), Juzė Viliutė iš Letenių kaimo (Tirkšlių paštas), Bronė Virkutytė iš Letenių kaimo (Tirkšlių paštas), Vera Žibavičiūtė iš Ukrinų kaimo, Jadzė Augustauskaitė iš Obeliškių kaimo (Židikų paštas), Liuda Jurkutė iš Gricaičių kaimo (Ylakių paštas), Aleksandra Girdenytė iš Juodeikių kaimo (Lekavos paštas), Stefa Kestavičiūtė iš Dapšių kaimo (Ventos paštas), Anyda Dragūnaitė iš Biliūniškės kaimo (Papilės paštas), Erika Rudzytė iš Vydaučių kaimo (Vegerių paštas), Hermina Kniubytė iš Mažeikių, Lidija Grėtininkaitė iš Naikių kaimo (Mažeikių paštas), taip pat ir šio sąrašo sudarytoja Stefa Aselskytė iš Nausodės kaimo Zabrukių vienkiemio (Sedos paštas). Ji savęs į tą sąrašą neįtraukė, nes jį sudarė norėdama turėti bendramokslių adresus, kad galėtų joms po mokslo baigimo siųsti laiškus. Šiame sąrašė pirmą įrašytą klauseikiškę Stasę Pociutę, antra – Adelę Kuokštytę. Tai padaryta neatsitiktinai.

Mokymosi užrašai ir mokslo baigimo pažymėjimas

Mano rankose – Adelei Kuokštytei išduoto mokslo baigimo pažymėjimo kopija ir Stefos Aselskytės mokymosi metu atliktų užrašų sąsiuviniai. Iš horizontaliai suliniuotų didelio formato lapų siūlais susiūtas sąsiuvinis. Jo viršeliai dvigubi – iš pilkš-

vo ir rusvo šiek tiek storėlesnio popieriaus. Ant priekinio viršelio savininkės plunksna juodu rašalu pabrėžta „Raštų pavyzdžiai“. Tik tiek. Jo viduje ta pačia plunksna nusirašyti raštvedybos pavyzdžiai. Tik neaišku, per kokius užsiėmimus tai daryta – gal per visuomenės mokslo.

Pirmajame puslapyje – pavyzdžiai, kaip raštu užsisakyti laikraštį ir prekes, kituose – kaip rašyti įvairius prašymus, sutartis, pažymėjimus, įgaliojimus, pakvitavimus, aktus, protokolus, testamentus. Tokiais pavyzdžiais užpildyta tik pusė sąsiuvinio.

Po šiais raštvedybos pavyzdžiais – datos: 1942 m. rugpjūčio mėn. 20 d.; 1942 – VIII – 31; 1942 m. rugsėjo 15 d.; 1942 m. gruodžio 15 d. Jos rodo, kad užrašai vesti šioje mokykloje mokymosi metu.

Kita sąsiuvinio pusė – mieliems užrašams

Kitų S. Aselskytės raštų sąsiuvinį neišliko. Gal daugiau jų ir nebuvo. Todėl verčiame antrąją aprašytojo sąsiuvinio pusę. Ji prasideda prisiminimais, kurių – septyni. Po jų – eiliuotas pasakojimas „Mažiečių Ž. Ž. Ūkio Mokykla“. Jį sudaro 54 posmai. Pirmasis jų:

*Pirmoje gražaus rugpjūčio,
Kai šiltieji vėjai pūtė,
Mes važiuojam iš namų
Miestan semti sau žinių.*

Aprašomi dėstomi dalykai, tarp kurių ir dailūs elgesys. Po to, pradėdant mokyklos vedėjų, apdainuojami, apibūdinami kiti dėstytojai.



Merginų ir moterų mokymų kursų dalyvės kartu su savo dėstytojomis. Pirmoji iš kairės (sėdi ant vejų) – Stefa Aselskytė. Spėjama, kad merginos – 1942 m. vykusio kulinarijos kursų klausytojos. Nuotrauka iš J. Vyšniausko albumo

*Kitas lektorius petingas
Ir iš tikro gan juokingas.
Nesakysiu pavardės,
Nes jis paukščių giminės.*

*Vieną akį jis primerkia.
Jei nežinom ko, tuoj keikia.
O mes netveriam juokais,
Visos lendam po suolais.*

Ir devynioliktas posmelis apie šių mokslų svarbą:

*Šitas mokslas sudėtingas
Ir mergaitėms reikalingas.
Žinome, kad be tvarkos
Nėra laimės nei doros.*

Užrašytas dar ir kitas eilavimas – jo pavadinimas „Kombinuojam“. Šešiolikoje posmų aprašoma būtinybė kombinuoti ne tik mokantis iš knygų ar klausantis lektorių bei atsakinėjant, bet ir kepant duoną, gaminant kitus valgius, kai karo metais stokojama vienų ir kitų produktų.

Na, ir aštuoni posmai apie tai, „Kiek kainavo diplomai“. Paskutinis jų:
*Na, ir aštuoni posmai apie tai, „Kiek kainavo diplomai“.
Dabar esam diplomuotos,
Šypsomės linksmi.
Eilės jau padeklamuotos,
Jums lenkiamės žemai.*

Po juo: 1943-I-3. Prisiminimui J. Augustauskaitė

Paskutinis kūrinėlis, atrodo, rašytas ir užrašytas mokslo draugės Jadžės Augustauskaitės, nes kitas braižas. Neaišku, ar pirmieji du eilėraščiai irgi jos,

(Nukelta į 44 p.)

ar kitos šios mokyklos auklėtinės. Visa tai – mokyklos auklėtinės Stefos Aselskytės išlikusiame mokslo metais rašytame sąsiuvinyje.

Aselskiai ir Stefa Aselskytė iš Nausodės kaimo

1861 m. Nausodės kaimo Zabrukių vienkiemyje gimęs Jonas Aselskis apie 1899-uosius metus į žmonas parsivedė 1878 m. Luobos kaime gimusią ir užaugusią Prano Remenio dukrą Rozaliją Remenytę. Su ja susilaukė aštuonių vaikų. Vyriausioji dukra Genutė 1920 m. išteikėjo į Ketūnus už Povilo Antanavičiaus.

Šeimos galva Jonas Aselskis mirė 1934-aisiais, būdamas 72 metų amžiaus. Prieš tai, sausio 6 d., namuose buvo surašytas jo testamentas, pagal kurį žemė, visas namų ūkis ir turtas atiteko J. Aselskio žmonai Rozalijai. 1935 m. pavasarį J. ir R. Aselskių duktė Rozalija išteikėjo už kaimyno Bonifaco Šakio. 1937 m., sirgdamas džiova, mirė sūnus Kostas.

1938 m. buvo atliktas ilgokai lauktas turimo miško apskaičiavimas-įvertinimas 1926 m. taksa. 1940 m. liepos 19 d. pas Sedos notarą Balį Knyvą Rozalija Aselskienė ir jos sūnus Bronius Aselskis sudarė dovanojimo aktą. Pagal jį žemės ūkis (jam priklausė 30 ha 58 arai žemės) su visais jame esamais gyvenamais ir negyvenamais trobesiais, gyvu ir negyvu inventoriumi perėjo pilnon ir išimtinon sūnaus Broniaus Aselskio nuosavybėn.

Šiame dovanojimo akte nurodyta, kad dovanojamame ūkyje R. Aselskienei skirtuose kambariuose iki jos mirties turi teisę gyventi ne tik ji, bet ir jos duktė Stefa Aselskytė, „o Albinui Aselskiui Bronius Aselskis privalo leisti nemokamai gyventi dovanotame ūkyje, duodant nemokamai visą išlaikymą, iki Albinui Aselskiui sueis pilni dvidešimt vieni metai.“

Galima manyti, kad 1918 m. gimusią Stefą Aselskytę, kai ji mokėsi Mažeikių žiemos namų ūkio mokykloje, išlaikė ir už mokslą mokėjo ne tik mama, bet ir brolis Bronius. Stefa besimokydama susidraugavo su jau minėtomis bendramokslėmis iš Klausėikių, ypač su Stase Pociute, kuri anksčiau pateiktame sąrašė įrašyta pirmuoju numeriu. Jos Stefai papasakojo apie jų kaime gyvenantį gerokai vyresnį Petrą Vyšniauską, kuris tada turėjo tvarkingą šešiolikos hektarų dydžio ūkėlį. Jame, be gyvenamojo namo ir ką tik baigto statyti didelio tvarto su užvažiuojamu tiltu, dar buvo klėtis, daržinė su linų džiovykla, pirtis su meistarne bei nemažas sodas.

Susitikimų, susipažinimų vietos

Nuo Sedos iki Ylakių – 20 kilometrų žvyrkeliu. Tais laikais susisiekti buvo galima ne tik arkliniu vežimu, bet jau ir dviračiu. Dažniausiai buvo keliaujama į aplinkinėse bažnyčiose vykstančius atlaidus, į miestelių tradicinius jomarkus, turgadienius. Toks turgadienis Ylakiuose vadinosi seredos (trečiadienio) turgumi, o Sedoje – petnyčios (penktadienio).

Jaunimas susitikdavo, susipažindavo turgadienių metu, dalyvaudami įvairių jiems skirtų organizacijų veikloje, mokyklose, organizuotuose mezgimo, audimo, šeiminkavimo kursuose.

Mažeikių žiemos žemės ūkio mokykloje, mano žiniomis, austi nemokydavo, nors ir buvo rankdarbių pamokos. Austi Stefa Aselskytė ir Stasė Pociutė mokėsi ne tik iš savo mamų. Yra išlikęs Stefos sąsiuvinis, kuriame – labai tvarkingai pateikti audimo pavyzdžiai, raštai. Kad toks sąsiuvinis atsirastų, mamos žinių neužteko – turėjo būti aukštesnės kvalifikacijos vadovė, specialistė.

Stefos šeimos archyve tebesaugoma pirma lietuviška knyga apie audimą. Jos prakalboje rašoma: „*Leisdami šią knygėlę žemės ūkio rūmai nori sodžiaus audėjoms padėti vieną kitą sunkesnę audimo dalyką paaiškinti, kad joms audimo darbas būtų lengvesnis ir suprantamesnis. Sodžiaus audėjoms nereikia visko iš pat pradžių mokytis. Jos jau yra ėjusios savo motinėlių audėjų mokyklą. Toji mokykla paliko mūsų tautai didelę dovaną – sodžiaus audimo meną. [...] Pagrindines audimo žinias žodžiais ir brėžiniais mes ryžomės užrašyti ir šioje knygėlėje, patiekti skaitytojoms. [...] Ši knygėlė yra pirma apie audimo mokslą lietuvių kalba.*“

Vieno storo sąsiuvinio pirmojo viršelio vidinėje pusėje yra išlikęs toks įrašas „*Virimo receptai. 1936 m. Stapa Aselskaitė*“. Šiame sąsiuvinyje brėžiančia plunksna juodu rašalu surašyta apie 140 įvairių valgių ruošimo, gaminimo receptų. Šie užrašai sufleruoja, jog Stefa Aselskytė, be Mažeikių mokyklos, aštuoniais metais anksčiau baigė dar kažkokius šeiminkavimo kursus arba tuos receptus iš kažko buvo neskubėdama atidžiai persirašiusi.

Žodžiu, klausėikiškė Stasė Pociutė ir nausodiškė Stefa Aselskytė, gyvendamos viena nuo kitos atstumu daugiau kaip 30 kilometrų, viena kitą pažinojo dar prieš susitikdamos Mažeikių žiemos mokykloje. Gali būti, kad ta ankstesnė pažintis jas bei kitas

klauseikiškes ir atvedė į Mažeikius. Tikėtina, kad ir Stefa savo būsimą vyrą pažino gerokai anksčiau, nei galėjome pamanyti. Ji pastarajam 1942 m. kovo 15 d. Zabrukių vienkiemyje rašytame laiške apgailestauja, kad Staselė (tikriausiai, Pociutė) vėlai juos į pažines suvedė, ir kviečia atvažiuoti (tų pačių metų vasarai baigiantis prasidėjo mokslai Mažeikiuose).

Pažadai susirašinėti laiškais

Stefa Aselskytė ir mokydamasi Mažeikiuose susirašinėjo su drauge, kuri, atrodo, tą pačią mokyklą, nors joje audimo ir nemokė, buvo baigusi prieš metus arba kiek ir anksčiau. Gal ji ir kur kitur mokėsi, nes savo laiške ji rašo apie mezgimo, audimo kursus, kuriuos ji veda: „*Stefute, kaip buvau sakiusi, kad bus audimo kursai, bet jie nebeįvyko. Po Naujųjų metų sutikimo 15 dieną sausio bus kartu ir mezgimo kursai. Ir dabar yra mezgimo kursai, vieno mėnesio. [...] Na, kas pas Tave girdėti. Kaip sekas mokytis, ar įdomu? Man buvo labai įdomu ir malonu mokytis. Linkiu pasisekimo moksle. O aš irgi vargstu – mokau nerti vėl Žem. Kalvarijoj. Pavasarį buvo labai geros nėrėjos, o dabar yra silpnesnės – kiek blogiau, bet niekis. Po naujųjų metų bus antra laida nėrimo kursų. Žinai, Navickaitė Stasė atvažiuos pas mus audimo kursų vesti. Būsime mes abi. Kursai bus dviejų mėnesių. [...] Tavęs pasiilgusi Zosė 1942 XII 18 d. Žem. Kalvarija, Šazaičių kaimas.*“

Gal mokytojoms, auklėtojoms paraginusi, o gal savaime moksleivėms prieš išsiskirstant į savuosius namus buvo kilęs noras ir duotas abipusis pažadas susirašinėti laiškais. 1943 m. vasario 21 d. draugė Stefa Kęstavičiūtė iš Dapšių Stefai Aselskytei atsiuntė tokias eilutes: „*Parašyk, kaip gyveni. Juk mes visos, rodos, pasižadėjome rašyti. Tai būtina parašyk. Lauksiu. [...] Tiek to, aš tikiu, kad mudvi vis tik susivažiuosiva ir įspūdžiais pasidalinsime, nes man labai įdomu.*“

Liuda Jurkutė iš Gricaičių 1943 m. vasario pirmąją rašytame trumpame laiškelyje lyg ir pasigiria S. Aselskytei: „*Aš parašiau Kazytei, Herminai, Juzei, Mylei, Erikai, Abdulskeytei ir dabar tau, Stepute.*“

„*Aš iš mokyklos parvažiavusi labai liūdnai gyvenu. Mažai kur išeinu ir į Mažeikius tik du kartus buvau nuėjusi. Sužinojau, kad mūsų mokyklos mokinė Vincė Švažaitė apsivedė su Voldratu iš Juo-*

deikių, kuris buvo atėjęs į išleistuves. [...] Lėteniai, 1943 02 26 Bronė Virkutytė“

„*Sveika, Stefute, [...] O kas link jomarkų, esame juos užmiršę. Niekur nebevažiuojame, nes nėra ko pirkti nei parduoti. Tėvelis nevažiuoja, reikia ir man namie likti, nes pėsčiomis per tolimas kelias, nors esu tavęs labai ir labai išsiilgusi. Juk tu dėl manęs buvai geriausia draugė. Tavo gerumo bei nuoširdumo neužmiršiu niekada niekada, bet prieš likimą žmogus neatsilaikys. Jei Dievas duos, vasaros metu gal galėsime dažniau susitikti ir pasikalbėti. Stepute, tu man rašai, gal aš ištėkėjau už vyro. Juk tu žinai, kad aš neturiu mylimo berniuko, su kuriuo galėčiau taip greitai apsisvesti. Iš viso aš dabar negalvoju nei apie berniukus, nei apie vedybas, nes dabar karo laikas, yra baisūs laikai. [...] Aš gyvenu labai prastai, dirbu kasdieninius namų ruošos darbus. Dabar pas mus Tirkšlių bažnyčioje sekmadienį prasidės rekolekcijos ir tęsis penkias dienas. Jas ves garsus pamokslininkas tėvas Bružikas. Kviečiu, Stapute, atvažiuoti – susitiktume. Jeigu atvažiuosi, palipk pas choristus. Mane ten rasi. Aš visada ten esu. [...] Su pagarba Jums Jūsų išsiilgusi Juzė. Laukiu atsakymo. 1943 IV 02 Lėteniai*“

Cituojamas Juzės Viliutės laiškas – vienas paskutiniųjų, rašytų buvusių mokslo draugų Stefai Aselskytei. Jis išsaugotas jos šeimos archyve. Paskutinis laiškas parašytas 1943 m. balandžio 10 d. jos geriausios draugės Stasės Pociutės.

Karas, kol buvo užimtas Berlynas, tęsėsi dar vienerius metus, o neramūs, baisūs laikai – kur kas ilgiau. 1944 m. rudenį į Lietuvą ilgam sugrįžo rusų okupacinis režimas.

Metas kad ir kuklioms vestuvėms (Stasės Pociutės laiškas)

„1943 I 17 d. 10 val. vakaro

Stepute

Atsimenu, kaip šiandien, kai mes išsiskyrėm, verkėm, bučiavomės, kaip gaila buvo palikti mielas drauges, bet parvažiavusios rodom visokių gyvenimo rūpesčių, nelaimių ir bėdų, kartu ir džiaugsmo, bet mes, Stepute, nepamirškime viena kitos, dalinkimės gyvenimo džiaugsmiais ir rūpesčiais ir bus visom len-

(Nukelta į 46 p.)



Prie naujai atstatyto kaimo kryžiaus. 1933 m. Priekyje per vidurį stovi Stasė Pociutė

gviau, taip, kaip kartu gyvenome, kartu valgėme ir miegojome, prisiminus net ašara rieda. [...] tai, širdelė, kada mes besusitiksime, aš siūlau atvažiuoti į Ylakius trečiadienį, tai yra rods 27 sausio, tuomet aš būsiu ir jis bus, tai sutarsim. Ar šiaip, ar taip, aš manau, kad pareisi pas mus gyventi ar ne taip. Aš manau, jei kelias nebus blogas, tai tikrai lauksim jūsų Ylakiuose. [...] buvau jau po to du sykius Mažeikiuos su mama pas gydytoją, ir buvau susitikusi ponią Želviene, su kuria švelniai pasikalbėjom. Ji parvažiuos į Ylakius kurselių 23 dieną, tai susitiksiu dažniau. Buvau dar sutikus Vincutę ir Juzę Mažeikiuos. Tai tiek to ir baigiu rašyti, nes jau vėlus sekmadienio vakaras, rašau jau ketvirtą laišką iš eilės, vis tom draugėm mielom. Tai iki pasimatymo. Tave mylinti Pociutė“

„Stepute!

[...] aš vėl su savo patarimais. Be to, kaip gerai ir žinomai draugelei linkiu, laukiu, kad kuo greičiau

apsivistum su mano kaimynu, ir aš linkiu ir atvirai sakau, kad tai įvyks, ir, miela Stepute, neatidėliok to, kas galima šiandien. [...] Dar pridėdu nuo savo pusės ir iš tikros širdies, kad tau kas sakys ar peiks, nieko neklausyk ir neimk į galvą, nes aš jį geriau žinau ir pažįstu. Be to, aš žinau, kad ženijantis visada yra visokių kalbų, bet niekuo netikėk, aš už viską atsakau. [...] Jei vyras nepatinka, tai jau čia kits dalykas. Už netinkamo ir nemylimo nepatariu ir aš taip pat neičiau, nors aukso kalnus siūlytų. [...] dabar tai jau tikrai baigsiu ir mama liepia eit miegot, nes jau labai vėlu. Linkiu kuo greičiausiai apsivesti ir laimingai, ir linksmai gyventi. Iki greito pasimatymo Klauseikiuose. Mane pakviesi į pirmojo sūnaus ar dukrelės bunkėtą. Draugė Stasė (To laiško niekam nerodyk).“

„1943 II 17

Stepute!!!

[...] Ir aš noriu, kad tos mūsų piršlybos išeitų į tiesą ir vestuvės nebūtų atidėliotos. Juk žinai, Steput, kad gyvenime yra taip, ką jau pradėdi atidėliot, tai jau tas taip ir nueina niekais. [...] Linkiu kuo greičiausiai pasimatyti Klauseikiuos, dar kartą Klauseikiuos. Broliams daug daug gerų ir linksmų dienų. Pociutė“

„1943 III 17

Stepute! Atleisk, kad drįstu vėl aš savo laišku tave trukdyti. [...] Sakyk, mieloji, kodėl nebėjai už Petro, dėl kokios priežasties, sakyk atvirai [...]. Jis sako, kad po Velykų ar per Velykas sutarė, ar kaip ten, ar tiesa? Ar ne. Man atrodo, kad būtumei ėjus, bėdos gi neturėtum ir nesigailėtum, bet ką aš galiu žinoti, [...] gaila, kad jūs piršlius atmetėt – būtute tikrai apsivedę, jei būtų buvę piršliai. [...] aš audžiu dabar milą, po to ausiu divonus. Sakyki, širdelė, ar negalėtum man patarti, kaip reikia daryti man, nes noriu austi tokius kaišytus, kaip mokinai, patark, kaip reikia nudažyti linus ir vilnas. [...] Žinai ką, ar nepasiokatyti kada nors atvažiuoti į Ylakius, dabar labai geras kelias, su dviračiu galima puikiai važiuoti. Dar žinai ką, A. Kuokštytė ženysis per Velykas ar po Velykų. Bus vestuvės ir mane pakvietė į gaspadines, ot bus šoksenos ten. [...] Ir labai labai laukiu atsakymo. Tave mylinti Stasė. Visiem labų dienų nuo manes ir nuo brolio.“

* * *

„Stepute!!!

[...] Klausi, ar aš galėsiu per vestuves tau padėti. Tau tai su mielu noru galėsiu padėti kada tik reikės, nors ne ką gero aš moku, juk pati žinai, kiek ką mokame, bet juk abidvi susidėjusios šį tą padarysim. Tu, Stepute, ruošies, taisais naujam gyvenimui, skubi kraitį krauti į skryneles ir galvoji, kaip bus, kai apsivesiu, kaip gyvensiu su vyru, ar ne? Juk tiesa, tas yra dabar tavo galvoj. Bet nesirūpink, viskas bus gerai. [...] aš kartais vyresniųjų klausiu, ar gera yra vedusiems, kad visi apie tai svajoja. Na. Jie sako, kad nereikia didelės laimės, kai gali sutarti. Tuomet nei darbas esti, nei neturtas baisus. [...] Be to, moteriai juk reikia visur nusileist, pasižadėt kantrybe ir meile. [...] Ir aš kartais pagalvoju, kaip gera būtų apsivedus, tik, žinoma, už tinkamo. Už netinkamo niekada. Bet dėl manęs, matyt, dar nėra, o gal ir nebus, jei toks likimas [...]. Tuo ir baigiu. Ruoškis, mieloji, juo greičiau, juo geriau bus. Iki pasimatymo, dabar lauksiu tavęs, nors, tiesą pasakius, darbo yra nuo galvos iki kojų, bet kaip tau tai neatsisakysiu. Draugė Stasė. 1943 IV 10^a

* * *

Kaip jau viename laišku užsiminta, per 1943 m. Velykas klauseikiškė Adelė Kuokštytė išteikė už gretimo Jedžiotų kaimo ūkininko Juozo Noreikos. Tais pačiais metais balandžio 26 d. nausodiškė (iš Sedos parapijos) Stefa Aselskytė – už klauseikiškio Petro Vyšniausko. Jų kuklios vestuvės vyko jaunosios pusėje – Zabrukių vienkiemyje. Jose iš jaunojo kaimo dalyvavo (buvo vestuvių šeimininkė) juodu supažindinusi Stasė Pociutė. Adelė Abdulskytė tapo tame pačiame Klauseikių kaime gyvenusio Algirdo Bernoto žmona. Tik Staselė Pociutė, nuoširdžiai besirūpinanti kitais, vis dar nebuvo radusi sau tinkančio, širdžiai mielo vyro.

Okupantų sujaukti likimai

Mažeikių žiemos žemės ūkio mokykla ruošė kvalifikuotus žemės ūkio ir namų ruošos specialistus. Ją baigusios merginos svajojo tapti geromis žmonomis, šeimininkėmis, ūkininkėmis, tačiau užėjęs sovietmetis, prasidėję areštai, įkalinimai, dingimai, žemės ir pastatų nusavinimai, tremtys, kolektyvizacija, sulaužė, sujaukė jų likimus, iššaukė gyventojų pasipriešinimą.



Stefa Aselskytė-Vyšniauskienė ir Petras Vyšniauskas kartu su savo trimis pirmaisiais vaikais. 1947 m.

STASĖ POCIUTĖ

Dar tebesitęsiant karui Kurše ir Vokietijoje, sovietų valdžia areštavo ir be žinios pradangino Stasės Pociutės brolių Mečislovą Pocių bei kaimyną Steponą Gramaliauską. Kitas brolis – Kazimieras Pocius nuo okupantų primestos valdžios slapstėsi. Patikėjęs sovietų paskelbta amnestija legalizuotis, prisiregistravo ir išvažiavo gyventi į Vilnių, bet buvo suimtas ir išvežtas į lagerius. Kalėjo Vladivostoke.

Mažeikių mokyklos auklėtinę Stasę Pociutę už ryšius su rezistentais okupantai 1947 m. išsiuntė dešimčiai metų lagerio. Iš pradžių ją, suėmę tėvų namuose, arkliniais ratais išvežė į Ylakių KGB būstinę. Ten kitą dieną ją aplankyti atvykę artimieji merginą rado labai sumuštą, visą nusėtą mėlynėmis.

Dalis rezistentų, su kuriais Stasė palaikė ryšį, buvo apsimetėliai enkavedistai. Kad nepaaiškėtų, kas jie tokie buvo, lageryje S. Pociutę netrukus nušovė, neva, dėl to, kad ji įžengė į uždraustą zoną.

(Nukelta į 48 p.)



Vyriausioji vestuvių šeimininkė Adelė Noreikienė (kairėje) su padėjėjomis. 1967 m.

Girdėjau ir tokį pasakojimą, kad ji, neištverusi lagerio baisumų, pati, priėjusi prie spygliuota viela aptvertos tvoros, per kurią tekėjo elektros srovė, ir ten žuvo, tapdama dar viena stalinizmo auka.

1948 m. gegužės 22 d. „išvaduotojai“ ir jų talkininkai į šaltąjį Sibirą išvežė būrį klauseikiškių, tarp jų buvo Kazimiero ir Adolfinos Pocių septynių asmenų šeima. Zenonas Pocius liko neištremtas, nes tuo metu atliko privalomą karinę tarnybą okupacinėje armijoje. Į be savininkų likusią Pocių sodybą nedelsiant buvo perkelta kaimo pradinė mokykla. Tuo pasirūpino iš to paties kaimo kilęs tuometis kolchozo pirmininkas. Kitu atveju neseniai statytus namus būtų perkėlę į karo metais sugriautą Skuodą. Mokykla čia veikė iki 1974 metų (kol kaime buvo ją lankančių vaikų), todėl Pocių šeimos nariams sugrįžti į savo gimtuosius namus nebuvo jokių šansų.

Senieji Pociai mirė vienas po kito: tėvas – pirmaisiais tremties metais, mama – antraisiais. Jų palaikus iš Serebrovo kaimo (Irkutsko srities Taišeto rajonas) 1989 m. artimieji parvežė ir palaidojo gimtosios Truikinų (Aleksandrijos) parapijos kapinėse. Na o Stasė Pociutė amžiams liko gulėti kažkur Uralo kalnuose. Jos trys dukterėčios iki šiol gyvena nedraugiškos Rusijos Sibiro platybėse.

STEFA ASELSKYTĖ-VYŠNIAUSKIENĖ

Tris vaikus tuo metu auginanti Vyšniauskų šeima taip pat manė neišvengianti tremties, nes šeimos galva Petras Vyšniauskas tarpukariu priklausė Ylakių šaulių kuopos būriui, dalyvaudavo jų rikiuotėse, pratybose. Negana to, S. ir Petro Vyšniauskų

sodybos pastatai savo didumu ir tvarkingumu švietė iš tolo. Kai kas stebėjosi: „Kaip jų savininkai dar ne Sibire?!“ Bijodami, kad ištremės, P. ir S. Vyšniauskai prisidžiovino ne vieną maišą duonos. Vėliau mes, jų vaikai, lankydami mokyklą, ilgai ta duona alkį malšindavome, ja draugus vaišindavome.

Vildamiesi, kad jei pasirašys į kolūkj, išvengs tremties, S. ir P. Vyšniauskai, ilgai nedelsę, tai ir padarė. 1949 m. gegužės 28 d. už Petro ir Stefanijos Vyšniauskų suvisuomenintą (nusavintą) turtą (1 arklį, 1 porinius ratus, 1 roges, 1 plūgą, 1 akėčias, 1 septynnagius drapakus) komisijos išduotu popierėliu jiems buvo išrašyti 235 sovietiniai rubliai. Turto nusavinimai vyko dar ne kartą, bet panašių popierėlių daugiau nebeišdavinėdavo.

Stefa Vyšniauskienė 1952–1953 m., augindama mažametį sūnų, savo šeimos buvusiam tvarte dirbo kolūkio paukštininke – prižiūrėjo dedekles vištas, buvo atsakinga už kiaušinių surinkimą. Už darbą jai popieriuje užrašydavo darbadienius.

S. ir P. Vyšniauskai vargo kaip ir daugelis kitų kaimo žmonių, tačiau žinojo, kad tiems, kas uždarinti lageriuose, ištremti į Sibirą, gyvenimas kur kas sunkesnis, tad rašydavo laiškus ir siųsdavo siuntinius tremtyje esantiems kaimynams, giminėms, dalindavosi su jais tuo geru, ką patys užsiaugindavo, ir dalindavosi žiniomis iš Lietuvos. Tie laišakai, siuntiniai iš jų namų tada keliaudavo tokiais adresais: Kemerovskaja obl., g. Kiselevsk L. O. J.; Irkutskaja obl., Taišetskij r-n, Talskij s/s., pos. Serebrovo; Taišetskij r-n, poselok Sujetiha, barak 12, kv. 1/z; Irkutskaja obl., g. Čeremhovo, p./otd. Griševo, Hr. Stroij kontora; Taišetski r., poselok Jerda; Irkutskaja obl., Čunskij rajon, poč. otd. Novo-Čunka, poč. jašč. 215/2-06; Gorod Vologda, st. Šieksna, p/a ob 256/12; Obl. Vologda, rajon Bieložiersk, p/o Karl Libkneht, p/a 256/17.

S. ir P. Vyšniauskų šeimoje išaugo penki vaikai.

Stefa, nors tokį būrį vaikų augindama, dar rasdavo laiko verpti, austi, siūti, siuvinėti, megzti, bitininkauti, veldavo veltinius (tūbus) ne tik savo šeimos nariams. Iš kolūkio papildomai imdavo žemės, kurioje augindavo daržoves. Pusę jų tekdavo atiduoti kolūkiui, kitą pusę derliaus buvo galima pasilikti savo šeimos poreikiams. Ji, kaip buvusi Mažeikių žiemos žemės mokyklos auklėtinė, talkino kaimynams surašant testamentus (yra išlikęs vie-

nas juodraštis), tvarkant kitus dokumentus, sumaniai ir kūrybiškai šeiminkavo, skoningai rengėsi. Kviečiama šeiminkauti pas kitus, atsisakydavo, nes tam laiko nebelikdavo. Turėjo dideles atsargas įvairiausių stuotkais vadinamų indų, kuriuos skolindavo kaimynams per laidotuves bei linksmesnėmis progomis. Man, kaip vyriausiam vaikui, tekdavo garbė sudarinėti skolinamų indų sąrašus ir pagal juos sutikrinti, suskaičiuoti, kai juos grąžindavo. Tėvai kitiems pažyčiodavo (paskolindavo) ir divonius (raštuotus audeklus). Atmintyje išliko mūsų sodyboje buvusios vienos išskirtinės dienos akimirkos. Tada, lyg tai kai dar nebuvo kolchozų, per Petrines iš Sedos dideliu dvikinkiu vežimu ir mindami dviračius atvyko būrelis mano mamos giminaičių. Ta proga sode tarp obelių eilių pastatė ir balta staltiese uždengė stalą, ant jo padėjo mamos suruoštas vaises.

Mama 1957 m. spalio 25 dienos laiške rašė: „*Aš išeinu į ligoninę ir todėl jūs visi vaikeliai likit sveiki. Dideliai nesurūpinkitės su manim. Kaip Dievas duos, taip bus...*“ Ji nebesulaukė, kol iš tremties sugrįš brolio Jono šeima, kuri po ilgos kelionės atvyko tiesiai į jos laidotuves. Stefa Aselskytė-Vyšniauskienė Anapilin išėjo 1958 m. spalio 31 d. Mirties priežastis – vėžys, IV stadija.

Dar keletas sakinių apie jos brolius ir seserį:

Aselskių ūkio paveldėtojas Bronius, rusams stumiant vokiečius iš Lietuvos, pasitraukė į Vakarus, vėliau apsigyveno Kanadoje. Mūsų šeimoje buvo aiškina, kad jis dingo be žinios. Taip motina Rozalija Aselskienė, vadinta babūnele, senatvėje liko be testamentu numatytos aiškos ir detalios globos. Jauniausiąją jos sūnų Albiną 1944 m. rudenį, jau savo tvarką įvedinėjant rusams, nušovė į Aselskių tvartą įsibrovę kažkokie plėšikai kareiviškomis uniformomis. Vyriausioji dukra Genutė Antanavičienė amžinybėn išėjo 1956 m., o babūnelė – 1959 m.

ADELĖ KUOKŠTYTĖ-NOREIKIENĖ

Viename Stasės Pociutės laiškų buvo užsiminta, kad jos bendramokslė Adelė 1943 m. ištekojo už Juozo Noreikos į kaimyninį Jedžiotų kaimą. Jaunojo ūkiui priklausė 28 hektarai žemės, tame ūkyje buvęs didelės tvartas su užvažiuojamuoju tiltu, erdvi daržinė, klėtis ir dviejų galų troba (gyvenamasis namas). Rusams vėl užėjus, Juozo Noreikos brolis su kitais kaimo jaunuoliais įsitraukė į pagrindinę antiokupacinę veiklą. Jie buvo išaiškinti.

1951 m., pradėjus mokintis Klauseikių pradinėje mokykloje, žinojau, kad Petras Kuokštys su savo žmona globoja ir į mokyklą leidžia savo dukrą (taip man atrodė) Danutę Noreikaitę. Tik gerokai vėliau paaiškėjo, kad jos tikrieji tėvai yra 1948 m. gegužės 22 d. ištremti į Sibirą. Tėvus ištrėmus, ji gyveno pas dėdę ir senelius, iš jų sodybos eidavo į mokyklą.

Tremtyje Noreikos dar susilaukė dviejų sūnų ir dviejų dukterų: Algio, Romo, Irenos ir Laimos. 1958 m. Noreikos grįžo į Lietuvą. Čia jų nemažą šeimą dar papildė sūnus Vidmantas ir dukra Elena. Po tremties jie apsistojo Šilutėje, vėliau persikėlė į Klauseikius. Tada jų sodyboje šeiminkavo kolūkis, o troboje gyveno viena kolūkiečių šeima. Jai vargais negalais išsikrausčius, Noreikoms buvo leista vėl gyventi savo namuose, kuriuos jie rado labai apleistus, suvargusius. Noreikos ėmėsi juos suremontavo.

Adelė Kuokštytė-Noreikienė net ir ilgų, varginančių kelionių, kraustymosi iš vienos vietos į kitą metu išsaugojo ne tik Mažeikių Namų ūkio mokyklos baigimo pažymėjimą, bet ir ne ką blogiau atrodantį Aleksandrijos pradinės mokyklos baigimo atestatą, išrašytą 1934 metais. Neilgai trukus po sugrįžimo į Lietuvą ji pradėjo garsėti ne tik savo kaime, bet ir plačioje apylinkėje puikiu gospadinavimu, kepamais skaniais tortais. Ji savo darbu įtikdavo ne tik besikeičiančioms vietinio kolūkio valdžioms, bet ir vaišinamiems aukštesniems svečiams. Ji savo pačios lauko virtuvėje pagamintu maistu maitindavo kolūkyje per darbymečius talkininkaujančius studentų būrius, įvairių šefuojančių įmonių darbininkus. Adelė vis būdavo kviečiama vyr. šeiminkės pareigoms į vestuves, laidotuves bei kitomis progomis.

Ne tik aš, bet ir mano brolis bei sesuo ją maloniai prisimename kaip vyriausiąją savo vestuvių šeiminkę ir mūsų mamos mokslo draugę. Vėliau Noreikų užsakymu iš ąžuolo padirbinau ir jų kieme pastačiau kryžių – jų šeimos padėkos ženklą Dievui, kad laimingai sugrįžo į gimtinę iš Sibiro tremties – iš Irkutsko srities Taišeto rajono, Serebrovo kaimo. Ten tremties metu minėtos Pocių šeimos jaunimas kirto mišką, genėjo, tempė, išvežimui krovė medžius. Ten Juozas Noreika, dirbdamas su benzopjūklų, ne kartą pašalo kojas, kurias senatvėje teko amputuoti. Jis į Aleksandrijos kapines iškeliavo 2005 m., Adelė Noreikienė – 2010 m.

(Nukelta į 50 p.)



Adelė Abdulskytė-Bernotienė prie gimtinės berželių apie 1948-uosius metus

Didelė garbė mudviem su žmona Liuda Vyšniauskiene buvo dalyvauti Adelės ir Juozo sūnaus Algio vestuvėse ir vaidinti piršlius. Adelę ir Juozą džiugino dvylika anūkų. Visada Noreikų namuose ne tik pačios Adelės, bet ir jos dukrų būdavome maloniai sutinkami, pavaišinami. Jų gyvenimas (sodyba) beišnykstančiame Jedžiotų kaime yra išlikusi.

ADELĖ ABDULSKYTĖ

Ši mergina už jos gimtajame kaime gyvenusio Algirdo Bernoto ištėkėjo 1948 metais. Jam priklausęs dvylikos hektarų ūkis buvo gatvinio tipo gyvenvietėje palei vieškelį. Adelė šio ūkio, kuriame buvo didelė troba, erdvi daržinė, keli kiti ūkiniai pastatai, šeimininke beveik nespėjo pasijusti, nes po metų nusistovėjusią tvarką sujaukė sovietų valdžios prievartinis būdas įkurti kolūkiai.

Toje pat gatvinio tipo kaimo gyvenvietėje kelių buvusių ūkininkų sodybų gyvenamosiose trobose buvo nurodyta atlaisvinti vietos kuriamo kolūkio administracinio centro reikmėms. Didelėje Bernotų troboje iškart atidarė klubą-skaityklą. Jos vedėju pa-

skyrė Algirdo brolių Bernardą. Neilgai trukus, kaimo jaunimui išsilaksčius į artimiausius Liepojos ir Klaipėdos miestus, Bernotų troboje liko tik veikianti biblioteka. Ji panaikinta 1974 m. – kai Klauseikių kolūį prijungė prie Aleksandrijos kolūkio. Beveik visus tuos metus bibliotekos vedėja su nedidelėmis pertraukomis dirbo Adelė Bernotienė. Kitos čia dirbti paskirtos bibliotekininkės ilgai neužsibūdavo.

Adelė prie kitų kolūkio darbų nėjo. Ji turėdavo įvykdyti tik jai uždėtas įvairias ravėjimo normas.

Namuose ant Adelės pečių gulė visas kolūkiečių namų ūkis, nes vyras Algirdas, tapęs mechanizatoriumi, vikšrinu traktoriumi kolūkyje dažnai turėdavo dirbti ne tik dieną, bet ir naktį. Adelė ir Algirdas turėjo dukrą Romą ir sūnų Zigmą.

Visi, kas pas Bernotus užeidavo, svečiuodavosi, įsitikindavo Adelės pagamintų valgių skanumu, išskirtinumu. Tada jau retas kuris iš kaimynų ir gimių beprisiminė, jog ji šeimininkavimo paslapčių mokėsi Mažeikių žiemos mokykloje. Ji svečius stebindavo mėsos patiekalais, raugintais obuoliais, pyragų vyniotiniais. Kitur šeimininkauti neidavo, matyt, nebūdavo kada. Neatsisakydavo, jei kas paprašydavo, tik duonos, pyragų iškepti kaimynystėje vyksiančioms vestuvėms ar kitų susiejimų proga.

1951–1953 m. Klauseikių pradinės mokyklos, kuri veikė ištremtų Pocių troboje, mokytoju dirbo viengungis Pranas Jašinskas – mano gyvenimo pirmasis mokytojas. Jam valgyti gamindavo ne kuri nors kita arčiau gyvenusi kaimo moteriškė, o Adelė Bernotienė. Jai savo trobos didžiajame kambaryje vieną sezoną prisiėjo maitinti ir kaime melioracijos darbus vykdžiusius, devyniasdešimt ažuolų išnaikinusius melioratorius.

Adelė Bernotienė į Aleksandrijos kapines, kuriose palaidotos ir šiame tekste paminėtos dvi jos moksladraugės, atgulė 2004 metais. Jose kol kas dar nėra antkapinio paminklo Stasei Pociutei, į pažinę suvedusiai mano tėvus.

Tiek glaustai apie keturias nuostabias Mažeikių žiemos žemės ūkio mokyklos Namų ruošos skyriaus 1942 metų auklėtines. Kas apsakys likusiųjų dvidešimt vienos bendramokslės gyvenimus, likimus?

Publikacijoje panaudotos nuotraukos, kuriose nenurodyti jų savininkai – iš Juozo Vyšniausko albumo. Jų autoriai nežinomi

ŪKININKŲ švietimas tarpukario Lietuvoje

Parengė Kazimieras PRUŠINSKIS

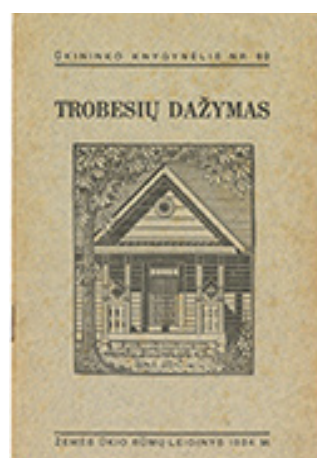
Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, švietimas tapo prioritetine Vyriausybės veiklos sritimi. Pagal Suomijos, Šveicarijos ir kitų šalių švietimo modelį buvo pradėta kurti ir įgyvendinti naujoji švietimo sistema. Ūkininkų mokymu, kvalifikacijos kėlimu rūpinosi 1926 m. įsteigti Žemės ūkio rūmai. Nuo 1929 m. aktyviai veikė jaunųjų ūkininkų rateliai (1939 m. jų užsiėmimus lankė apie 46 000 narių). 1929 m. buvo priimtas Amatų įstatymas. Ketvirtąjį dešimtmetį pradėjo veikti Žiemos žemės ūkio mokyklos. Jas steigė ir išlaikė Žemės ūkio rūmai, kurie rūpinosi ir populiarių, kaimo gyventojams skirtų, praktinio, edukacinio ir kultūrinio turinio nebrangių knygelių apie žemės ūkį, namų ruošą, įvairias kitas ūkininkavimo sritis leidyba. Itin populiarius buvo „Ūkininko knygynėlio“ leidiniai. XX a. 3–4 dešimtmečiais juos leido Kauno „Sakalo“ leidykla.

Žiemos žemės ūkio mokyklų veiklą reglamentavo 1926 m. lapkričio 12 d. priimtas Žiemos žemės ūkio mokyklų įstatymas, Žiemos žemės ūkio mokyklų statutas bei taisyklės, 1937 m. lapkričio 30 d. Žemesniųjų ir vidurinių specialiųjų mokyklų ir kursų įstatymas. Keletas tokių mokyklų veikė ir Žemaitijoje, viena jų – Kretingoje. Tai liudija ir išlikusios ano meto nuotraukos.

Nuotraukoje dešinėje: Kretingos žiemos žemės ūkio mokyklos auklėtiniai ir jų mokytojai 1936 metais. Kretingos G. Januškos fotografijos centro nuotrauka, saugoma Kretingos muziejaus rinkiniuose – KM-IF4616. Nuotrą iš www.limis.lt



Stasio Vaitkevičiaus nuotraukose: Kretingos žiemos žemės ūkio mokyklos (veikė XX a. 3–4 deš.) rankdarbių pamoka, šios mokyklos auklėtinės ir jų dėstytojai. Nuotraukos iš Kretingos muziejaus rinkinių: KM-GEK3146, KM-GEK31461



1931–1939 m. Lietuvos ūkininkams, namų šeimininkėms skirtų leidinių viršeliai

Lietuviškai ir žemaitiškai rašęs Edvardas RUDYS

Danguolė ŽELVYTĖ

Edvardas Rudys (1936–2015) – vienas žymiausių autorių, rašiusių žemaičių ir lietuvių kalba. Kūrė eilėraščius, apsakymus, apysakas. Jis gimė 1936 m. gruodžio 15 d. Skuodo rajono Mosėdžio miestelyje. 1944–1955 m. mokėsi Mosėdžio vidurinėje mokykloje, 1956–1961 m. studijavo Lietuvos žemės ūkio akademijos Ekonomikos fakultete, 1961–1963 m. dirbo Skuodo rajono Luknės kolūkio pirmininku, 1964 m. įstojo į Lietuvos žemės ūkio ekonomikos mokslinio tyrimo instituto aspirantūrą, bet LKP Skuodo rajono komiteto sekretorius jo mokytis neišleido, nes norėjo, kad jis ir toliau dirbtų rajone. E. Rudys vis dėlto tais metais iš Skuodo rajono išvyko ir pradėjo dirbti Vilniaus rajono Panerio zoninio normavimo punkto vedėju. 1965–1970 m. dirbo Vilniaus žemės ūkio buhalterinės apskaitos technikumą dėstytoju, 1971–2000 m. buvo Lietuvos žemės ūkio ekonomikos mokslinio tyrimo instituto mokslinis bendradarbis, nuo 1976 m. – skyriaus vedėjas. Gilino žinias Vilniaus valstybiniame universitete ir čia 1975 m. apgynė mokslų kandidato disertaciją tema „Techninių kultūrų produkcijos realizavimas ir tolesnis jo tobulinimas Lietuvos TSR“. Nuo 1965 m. gyveno, dirbo, kūrė Vilniuje.

Iki 1999 m. buvo išspausdintos 9 jo knygos įvairiais žemės ūkio klausimais, kurias jis spaudai parengė dirbdamas Lietuvos žemės ūkio ekonomikos mokslinio tyrimo institute.

Laisvalaikio rašydavo prozos kūrinius bei eilėraščius. 1996 m. Vilniuje Žemaičių kultūros draugijos Informacinis kultūros centras (RKIC, žurnalo „Žemaičių žemė“ redakcija) išleido didelio skaitytojų susidomėjimo sulaukusią ir daugelį autorių žemaitiškai paskatinusią rašyti E. Rudžio apsakymų knygą „Kuotrė“. Tai buvo pirmoji žemaičių kalba parašyta ir išleista knyga Lietuvoje po nepriklausomybės atkūrimo. Antrąją jo žemaitiškai parašytą knygą – „Sėmuo-na malūnā“ RKIC išleido 2001 metais.

E. Rudys savarankiškai spaudai parengė ir išleido 3 savo lietuviškai parašytų eilėraščių, novelių, apysakų, apybraižų knygas: „Laukai ir jausmai: eilėraščiai“ (1989 m.); „Žemės žalumoj, dangaus žydrumoj“ (2000 m.); „Nuodėmė ant laužo: istorinė apysaka“ (2008 m.).



Edvardas Rudys 1958 metais. Nuotrauka iš RKIC saugomo E. Rudžio archyvo

E. Rudys mirė 2015 m. rugsėjo 15 d. Vilniuje. Jis palaidotas Skuodo rajono Ylakių kapinėse.

Paskutiniais savo gyvenimo metais jis nemažai sukūrė prozos ir poezijos kūrinių, dalį jų viešino įvairiuose Interneto leidiniuose, tačiau daugiausiai parašytų kūrinių liko jo namuose darbui naudotų asmeninių kompiuterių kietuosiuose diskuose, kompaktinėse plokštelėse. Šiame archyve buvo daug jo parašytų kūrinių versijų (savo kūrinis jis daug kartų koreguodavo).

Našle likusi, tuo metu dar gyva buvusi E. Rudžio žmona Zita Rudienė rūpinosi, kad tai, kas vyro sukurta ir tinka sklaidai, būtų paskelbta. Ji žurnalo „Žemaičių žemė“ redakcijai sudarė galimybę kompiuterių diskuose prieinamą E. Rudžio kūrinių archyvą nusikopijuoti. Įsirašytuose failuose radome jo pradėtus sklaidai rengti prisiminimus apie Mosėdį, nemažai nuotraukų, foto-reprodukcijų, liudijančių šio miestelio istoriją.

Prieš keletą metų į redakciją paskambinęs rašytojo sūnus pranešė, kad jis planuoja išleisti tėvo prisiminimus apie Mosėdį. Tikimės, kad jie bus išspausdinti. Na mūsų žurnalo skaitytojams ši kartą siūlome fragmentą iš paskutiniais savo gyvenimo metais E. Rudžio kurto žemaitiškai eiliuoto pasakojimo apie rašytoją Juliją Beniuševičiūtę-Žymantienę (Žemaitę). Mūsų redakcijai Z. Rudienės perduotame vyro skaitmeniniame archyve yra tik dalis šio kūrinio (eilės apie rašytojos gyvenimą, tarnystę Džiuginėnų dvare ir jausmus Laurynui Žymantui). Ar E. Rudys buvo užbaigęs parašyti ir kur nors išsaugojęs kitas šio pasakojimo dalis, nežinome.

Jolītės gyvenėms pas Gorskius Džiuginienės

RUDIS Edvards

Tarnistės pradė

Naujuo vėituo Jolė bova pasakīta
Pareigas atmintė, sava vėituo būtė.
Darbs nebova sunkos, nes reikiejė tiktā
Senmergė Gorskītė gerbtė ė slaugītė.

Ta pana gīvena ontram'ė rūmu aukštė,
Kor pro longa maties tvėnkėnīs ė suodnos,
Apsnėgtūs krūmaliūs skėnda saulės auksos,
Vo truobuo poikavuos prašmatnībės nuognas.

Jolės kombarielis – i šiaurėnė posė,
Rūškanā ramībė bova nosėteikės,
Džioga kalna šlaitė – stagarā nososė,
Viejė snėigūs jaukies kuo ne vėsa laika.

Lėnkėškas kultūras dvarou tam netrūka,
Ėš Gorskītės žuodiu sklaidies kėlnės mintis.
Jolė truopnė tvarkė senmergītės ūki –
Līgėna ė lonkstė jopelės patrintas.

Ėš jaunutės Jolės svaigės mintis trīška –
Akis gaudė kuožna jodesi aplinkou –
Garizontė matė ana aukšta mėška,
Krimtonti i nakti saulės rausva rinki.

Dvara spintuos kningu bova vėsuokiausiu –
Lėnku ė prancūzu raidiem drokavuotu.
Jolė laisvo laiko – kninguos isėrausos'ī;
Ta nomū ramībė anuos bova laukta.

Jolė sava kuojuom nikomet nemīnus
Tėp gražė raštoutu kombarė parketu,
Puonu baliūs sokuos, tarp dvariuoku trīnies,
Jaunesnius žaviejė įpruotės koketės.

Vaišiū stalā lūža valgīmās apdietė,
Jolė baliūs vīrus akim liuob nožvelgtė.
Toštegarbems puonams nieka nežadieję –
Anā tuokėi žmuonės tumet nerūpiejė.



Rašytoja Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė (Žemaitė).
1845–1921 m. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš
RKIC archyvo

Krėštuolėnės taurės ėšpūstās pėlvelės
Ont stalās stuoviejė pėlnotelės vīna.
Jolė kap i minkštas doknas isėvielos'ī,
Tou toštībė matė, bet ne tas rūpiejė.

Pasėvažėniejėmā

Gorskiu valdas platės, pažintiū daugībė,
I bažnīcė arklės puorėninkās liekė,
Jolė i Gorskienės ratus isėtaisos'ī,
Liekė kap ė kėtė Dieva tėkou žmuonis.

Garizonts važioujint jod kap atsėgavės,
Šuok kalnās i vėršo, opalėlės ronguos,
Riežiūs karvės ganuos, skaba žuolės avis,
Telšiū aukštė mūrā remas i pat dongo.

Miesta gatvies žmuonis ligo ondou maišuos –
Muotrėšku bliuskelės kap gielīnā aitrė,
Laukė ont stalelės nu pat rīta – vaišės
Šėlda linksmus vīrus ligo saulė kaitri.

(Nukelta i 54 p.)

Jolė kartās lonkė ešdėdoma gūsė –
Juk so Gorskės karto vėsor liuob lonkītėis,
Kas, ka kombarielis anuos šiaurės posie,
Ė pri pėrma stala vėitas nepaskirė.

Jolė liuob žavietė puonu mintis gražės –
Sokėlėmou skėrtas, krėtosėms pagerbtė,
Liūdesīs ba žuodiu dėinū švėisa dažė,
Pri vėsū priaugės ligo kūlė kerpė.

Sosėgīvenėms so dvaro

Lėnkėškāsės žuodės vėsas mintis pīnies,
Jau nebiduomavuos kometīna vargās,
Ė lietoviu kalbuos skombesīs auksinis
Nebatruodė anā dėdėlė patrauklos.

Net manieras Gorskiu jau žaviejė Jolė –
Raiškės žuodiu kluostės, dailė sotaīsitas,
I pat šėrdi diejuos, kartās net kartuojė
Svarbės anū mintis, kėtėms pasakītas.

Bet, ka liuob tarnistė ana apsvarstītė,
Aiškė liuob soprastė – ī tiktā somdīta,
Gorskė tarp savėškiu anuos nelinksniava,
Ė mėiguotė davė dvara šiaurės posie.

Jauna merga bova... Tėkrā ne vėinuolė,
Leistė sava laika tīlė nenuoriejė,
Rodėns vėina nakti, smarkė litou līnont,
Vakaruotė rīzuos so kėtās kaimietės.

Sosėtėkėms so Laurīno

Atskėrā nu puonu rinkuos čė dvarėškė,
Sava kombarelie rinksės vakaruotė.
Liuob karto joukoutė, lėižovius atrėštė,
Aprokoutė svarbius notėkėmus svieta.

Ka tik šeimėninkā, sosėkruovė manta,
Ėšvažious lonkītė gėmėniū, sosiedu,
Jolė so dvarėškės jau, veiziek, ī karto,
Karpa akim merga Žimanta Laurīna.

Vaikis liuob siedietė ožstalie so vīrās,
Iš mėškū parėjės ligo snaus pri stala,
Bet... vėsė aplinkou greitā jau žėnuojė:
Jolė pasėruodios, šėrdės anam sal vės.

Nier kuo ni stebietėis – lažininka vākou
Ta mergātė ruodies tėkra karalaitė,
Bet Laurīnou vėdaus ešmintės vės sakė:
Vīnougės – ne lapė; kažkor bova skaitės.



Džiuginienu dvara puonu gīvenamasis noms XX omžiaus I posie. Puotuograpš Perkovskis Juzeps. Portėgrapėjė iš Žemaitiu moziejaus „Alka“ rinkėniū

Tas traukėms pablūdės kuožna mīla dėina
Nedavė ramībės vaikiou ni mėnotė,
Ė matītė Jolė ne kor nuors pri dvara,
Vo če, kombarelie, bova lig stebūklos.

Jolė, ons soprata, klausuos anuo nuorė,
Tad, ka tik galiejė, bėnt kėik isėterptė,
Diestė ons jausmingā, liuob ožbaigs paduorė,
Nenoleisdams akiū nu Jolitės veida.

Laurina pasakuojėmā

Tas Laurins toriejė nebluogā ilėita,
Tarsi kalvie pluonā paplakta lėižovi,
Ė pradiejė tēmtė kap ėš opės sėita:
Kap vaikīstie varga, kap nevalgės džiūva.

Žėimuos laiko klumpė gerā šėlda kuojės,
Rėk tik žekės vėlnu stuoras ožsėmautė,
Vo Laureliou šaltis blauzdas vėn vanuojė,
Basas kuojės bova ba mėnkiausė auta.

Su tuom patiuom klumpiem par snėgus, par leda
Liuob nešiuotė laiškus Abruomou i truoba,
Tas, nogėrdės vāka, ėšmuonė atrada –
Lėip kazuoka šuoktė ė vaidintė buoba.

Je Laurioks neklausa – kuojės skaud kraujoutas,
Fuoks pri šuona brauka rimba tarsi peili;
Nesenė mergātė plakė tik ont jouka,
Bet po tuo pagoldė i kapieli jouda.

Laurins šuok kazuoka, Abruoms pluo i takta,
Daužuos klumpės sunkės ont kraujoutu kuoju –
Tėp tuom sava kuojuom ons noėjė rata,
Tonkė nosagstīta mėrtėnās pavuojės.

Baudževa ne vėina vāka nepaklosni
Klopdė ne ont žėrniu – ont aštriausiu šokiū,
Mindė jauna žmuogo ligo snėiga posni,
Verga paklosnoma kuožna dėina muokė.

Jolės ožuojauta

Jolė klausont akis ašaruom vės tvinka,
Vo šėrdie plazdiejė gailestis baisiausis.
Jau Laurins nebova „netašīta trinka“
Anuo žuodė Jolė smėga gėlė – i pat šėrdi.

Einont laikou nika pagarba tam dvarou,
Kors žaluojė žmuonis ne tiktā so rīkštiem.
Pasėpūtė Gorskė tėik skriaudū pridarė,
Ka bekielė jouka mintis vakarīkštės.

Vakarus ėlgiausius, rodėniou ožtraukos,
Jolė liuob praleistė pas savus noėjos'ī,
Tėn, pri bėndra stala, jaukė isėtaisios,
Anuos akis Laurou bova maluoniausės.

Če lėnkībės raugo nepotuoje mintis –
Tik žemaitiu žuodės vėrė vėsas kalbas.
Žmuonis, baudžiavėnem'ė kaimė išaugintė,
Paistalū nepėlstė – ruoda vedė rimta.

Akis viel pradiejė jolė atsėvertė,
Traukies pamažėlės nu dvarū linksmībui,
Vakarou atėjos pro gonkelės žvalgies,
Sava naujus draugus ėjė aplonkītė.

Tiktā atsėsiedos pri anū stalalė,
Ont notrinto soulo ėprasto ė ėlgo,
Ana liuob pajostė, ka ė viel laiminga, –
So jaunās bėndrautė vėn ė pasėėlgos'ī.

Karto sokėlėma epuopiejė sklaidė –
Laurins tou darītė vėlnėškā muokiejė.
Bova aprokoutas skaudės kuovu klaidas,
Kāp gīvėijė mėškūs sožeistūsiaus slaugė.

Jolė aiškė jota, ka krūtėnie šėrdės
Klausontėis Laurina praded šuokėnietė,
Vos ėšgėrdos anou, nebie nieka svarbiau,
Vėsa kaist līg būtom artėi kuokė lauža.

Pasakuojėms aple Gorski

Gorskis tik pavėršiou, kas nežėna nieka,
Ruodies duorā stūmė dvara vėsa ūki,
Laurins ne ėš pėršta laužė anuo griekus,
Žmuogžodio vadėna akiū nenosokės.

Vaikė šėrdie vėrė gėlėi pasliepts skausmos –
Laura drauga Gorskis nuodās nomarėna,
Ka Šaukienu žemės dvarou priklausītom,
Ė ni vėns nedrīstom prieš pasėsakītė.

(Nukelta i 56 p.)

Jolė negalvuojė, sapnūs nesapnava,
Ka poikiūs parketūs, stuotkūs porceliana,
Slepas ešdavīstiu mērtėnė pavuojė,
So dvarū pasaulio truonė sogīvenė.

Laurīna paveikslos

Žėnuomās, tas vaikis žėna sava vertė –
Kou manā, juk dvara mēška keravuo ons.
Tor ėr varda, douna, vėita puonu dvarė,
Darba, miela šėrdė, anou juk ešmana.

Šautova toriejė, mēškė, ka reikiejė,
Žvieri somedžiuojės, parneš pas savūsius
Ė ešrėdavuojės, ont ognėis eškepės,
Pavadins ož stala ė kėlnuos ls buokala.

Kuožna dvara merga aple tuoki vīra
Naktimis svajuoja ė anuo ėlgiejuos,
Šalėp vėskuo kėtkuo – dā kuovū dėdvīris,
Šėrdie neapkėntės nikuokiuos vergėjės.

Sokėlėma žmuonis juk ne viejus gaudė –
Je Laurīns atėjė, kalbas daruos karštas –
Žovė artėmėijė, somuokietas baudas,
Kuožna šėrdi spaudė kap gelžėnė varžtā

Jolės jautrė šėrdi Laurīns tēp patraukė,
Ka mielesnė žmuogaus kėtor nebematė.
Ė ana juk bova sokėlėma laukė,
Vežė mēška vīrams drabužius ė maista.

Pritarė Laurīna pasakītėms žuodems,
So anou praleistė vakarus vės traukė –
Pasakītė žuodius, katrėi šėrdie kaupies,
Šuokont vakaruškuos, klumpius asluo daužont.

Soartiejėms

Meilė tarsi minkštas katėna lepšėlės –
Slīst pro vėsus spīglius, so vėsās gražioujo,
Tik paspaudė poukus, jausmos apšėvalės,
Ė nagās aštriausės ana ešsėžiuojė.

Jolė nuor priėtė ė priglaustė galva,
Ka Laurīns skaudiūju vaizdū nebmatītu,
Anuos ronkas tėisas žmuogou i pagalba,
Kvėit linksmā sošuoktė kuoki mondri šuoki.

Jolė tas dvarėškis eš galvuos vės nējė,
Meilė šėrdie maišies, gailestis vės gėldė,



Rašītuojės Beniušėvičiūtės-Žīmantienės Jolėjės (Žemaitės) tievėškė. D. Mukienės portėgrapėjė

Tas, kas diejuos Jolė nikuokiuos gaziėtuos,
Kad ė kėik ėiškuosi, vėskas būtom veltou.

Kāp gīva legėnda tam būrelie sokuos –
Žīmantėnės žuodės dvasė sokėlėma,
Ana plaukė tilė ba juokiū jaustoku,
Tēp, kap žmuonis matė ė gīvenėms liemė.

Jolė vės sapnavuos ne tik žiaurės kuovas,
Bet ė vīrā jaunė, gražė, patraukliausė,
Saulė nosėleidōs, ka goliejė luovuo –
Tarpās jau nuoriejė būt Laurīna auklė.

Tas mēškū bernātis tortu nier sokruovės,
Vėskas – tā adīnā, pėlvou ė drabužiou,
Tik a rūp jaunīstie kažkuoki geruovė,
Je i šėrdi braunas ligo pats gegožis?

Žīmants matė Jolės akis atsėviero,
Laukė ė solaukė – tēp anam atruodė,
Ka anuos pražīsto ne tik jausmū jūra,
Bet ė meilės karštis, nenosakuoms žuodės.

Jolė so Laurino, tēp jau atsėtėka,
Abėposėms jausmams stėprė atsėviero,
Anėi grīžtė atgal jau ėr nebnuoriejė,
Aple kraiti, žemė ni vėns negalvuojė.

Jolė dā žėnuojė namažā taisikliu,
Ėš tievū pasaulė palėkėma gautū,
Bet... Jaunistė siautont, kas gal pagalvuotė:
Kad ī kas svarbesnė ož plakėma šėrdėis.

Sosėlėijėms

Žimants ėr toriejė ėšdėdoma rauga –
Bikuokė ni sorėšts žuodė nenomesto.
Jolė bova dvara priegluobstie ėšaugos'ī,
Ana Laurou bova ėš aukštesnės kastas.

Kėta karta būtom lig ne sava kailie,
I panaitė tuokė net akis pakielės.
Jolė bova graži, noaugėma dailė,
Akies kap velniokā spindolelē šielā.

Ana vėsor bova ligo žėborielis,
Dā... Gīven so puonās, tēn anū pakajūs,
Kor pri balta longa žid vėsuokės gielės,
Kor Laurins tebova tik nomū liuokajos.

Ons ni patėkietė pradiuo negaliejė,
Kap sapnūs gīvena, liuob net savės klaustė,
Kāp ta poiki merga, baigos vakaruotė,
Anuo dūšė soteik tėik vėsuokė pena.

Žėnuomās, ėš lieta, baigos vakaruotė,
Laurins Jolė tonkė lig truobuos līdiejė,
Vo paskou abodo, lig praradė pruota,
Liuob dous valė ronkuoms – nieka neveiziejė.

Soės i truobelė, soteikta Laurinou,
Dā pasėrokoutė valondelė trumpā
Ė, ligo apsvaigė nu jaunistės vīna,
Jims pu asla šuoktė, vėns kėta apkabėnė.

Epopiejė bėngies, ka Laurins soklopa,
Ė abodo griova ont pakluotas luovas,
Noplaukė kap valtie par slėnkstieta opė,
Sruovė pasėdavė, meilės negailiejė.

Notarė abodo – nebier kuo begaištė,
Gal kas sotrokdītė, gal kas atsėtėktė –



Gīvenamāsis noms rašytuojės Beniuševičiūtės-Žymantienės Jolėjės (Žemaitės) gimtuojie suodībuo – Bukantės dvarelie, kor dabā veik rašytuojės memuorialėnis moziejos. D. Mukienės portėgrapėjė

A senė ėe bėngies siautolingė maištā,
A senė norėma žmuoniū akis pėktas?

Ka jau atsėdūrė sava meilės ragies,
Kuožna valondelė ėlgesi nešiuojies,
Ėjė a stuoviejė – bova ožsėdegė,
Ligo Aduoms, Ėiva švėntam'ė Dėiva ruojou.

Mitā ė tėkruovė

Skaitont aple didi rašta žmuogaus kieli –
Neteisībės vėsas vėžėmė netėlpto.
Ruduos, ka ėš kūna kas ėštraukė lielė,
Ė palėka vėina kadaroutė kėlpuo.

Ruoduos, ka tas žmuogos baltā melsvo veido
Kelie nesotėka ni aistruos, ni meilės,
Laimės nepatirė, ons tik sprendė mėsłė,
Kāp kningelė sava kuo greitiau ėšleidos.

Vo ėš tėkra īr juk kėtėp mūsa žemie –
Žmuogaus kūna sīvė remas i pat dvasė,
Ė sieluos tomsībies sosėkaupė žliemā
Īr švėsiuos kūribas žėidūs isėkasė.

Kas neėšgīvena intrigu ė skausma,
Kas nu meilės strieliū nikumet negīdies,
Ė sieluos dainioujint nikumet neklausies,
Nenešiuojė šėrdie galontė pavīda,

Tuo ė puosmā šaltė, kninguos nie gīvībės,
Kask to, kou tik nuori, būs vėn tik toštībė.
Jolė neprikiši tū laikū poikībės,
Nes pati patirė baisė daug soktībės.

(Nukelta i 58 p.)



Mūs rašītuos Sprindis atvertē Žemaitēs
Būvē ķeik gēliesni ē tēkriesni veida –
Atēdīau paskaitēs anuo poikē kninga,
Sožēnuosi, daug kou aple mūs žemaitius.

Jolēs ožsēspīrēms

Jolēs keistus jausmus Gorskē pastebiejē,
Kvēitīes i saliuona, žuodiu negailiejē:
A jaunā dvarēškē so tuokēs jaunēkēs,
So tuokēs betortēs rēk i varga brēstē?

Jolē klausies, stēprē dontis vēs sokondos.
Priekaištā teisingē, bet a meilē karšta
Īr kas nuors iveikēs žuodēs pranašingās,
Ē gal panaikintē tēkruos meilēs varžtus!?

Anou vēs vēdēnē viesolā nešiuojē,
Aistra jiemē vēršu, smēga lig pat kuoju,
Degēna kap kaitri pragara ognelē,
Kāp anā gīventē, klausies tik šērdeļēs.

Jolēs nepakeisi, ana laikuos tvērtā,
Je sotēka Laura, vēns kēta pamēla,
Pasērīža karto sava kelio eitē,
Je rēks, ē aukuotēis, sunkumus pakeltē.

Ana vēs kap kētas nuotakas galvuojē,
Ka priš anuos akis aušt gražus rītuojos,
Vo ka isēkors jau karto so Laurīno,
Būs palaimas naktīs, vēsuokēs gerībēs.

„Tuoks ons miels, tuoks švelnos, klausā mona žuodiu –
Vedo kalnus versīau, būšīau ēr baguotē“, –
Tēp Jolēlē māstē, nuors aplinkou matē,
Ka žanuotēms tonkē dēinas nie jau tuokē gražēs.

Tievā, kap ē Gorskē, poulē atkalbietē:
„Ne! Negal tuoks varģos Jolēs juk mīlietē“.
„To ožtrauksi gēntē dēdēlē sarmata,
Pati varga varģsi, dēina pakeis naktēs.“

„Juk plēkē abodo, nier truobuos, ni tvarta,
Ni rakonda kuokē, tiktā paikas kalbas.
Ligo būtom pruota abodo pametē,
Nesēklausa nieka, sava tiktā mata.“

Vēsē kap sotarē Jolē priekaištava,
Mama nosēkriuokos' i vēltēis neprarada,

Aiškēna: „To dabā nu jausmū klejuoji.
Tau ne puora Žīmants. Sakau tau, brongiujoi“.

„Mūsa neklausīsi – laimēs netoriesi,
Je mes neparēmsem, varģē tik toriesi.
Be tievū palaimas jausīs lig našlaitē,
Tuoki žingsni žēngont rēk ē saika jaustē.“

Jolē sava laikies, bova nosēstatijsi –
Laura neapleistē, eitē sava tako,
Neatsakē žuodē, Žīmantou žadieta,
Nieka negalieje net tievā padietē.

Po laža ē atgavos žada

Ētont kaima dērvuom sotinki sparnouta
Cīroli on žemēs soartuos gimtuosēs,
Vasara – beržīnus kvepontius ba pruota,
Rodēni – spalvuota paopē pakluota.

Baudžiavā nonīkos kaima žmuogos meties
Artīau pri žemelēs, ēšsvajuotu laukū.
Bet... Žmuoniū svajuonēs greitā jiemē bliestē,
Be padargū gerū kaupies vēn ēškadas.

Je žanuotu dēinas auštom vēs švēisiausēs,
Omžēnā žīdietom meilēs jausmū ruojos,
Ē nerēktom jimtēis diel bolvīnēs šaukšta,
Diel pavīda, žuodiu, pasakītu tēisē.

Būtom tēkra laimē, gieris mūsa žemie, bet...
Tēi kelē krumslē žmuogo stēprē krata.
Vākams tenk aukuotēis, pripratēms keit meilē,
Laiks paruoda patē tēkra vīra veida.

Svarbo atsētēistē, nebējuotē keistēis,
Droušē atsēmērkos i savēm pažvelgtē,
Priesaku paisītē, žuodēs netaškītēis,
Vo ožkrauta našta rīžtēis nosēmestē.

Jolē bova stēpri, sunkē dērba, gimdē,
Doktēris augēna, puoēls ožmēršos' i,
Bet, atējos laikou, ligo praregiejē,
Ana sosēprata: rēk ēr paēlsietē.

Gimto sava kalbo, žuodēs išmintingās
Vēskou, kou patirē, kou tik bova matios' i.
Nogolē i kningas, bova pripažinta,
Dā ē šēndēin sakuom: „Tuos ī mūs Žemaitēs“...

Bliūdžiuvienė Regina

BURBURIOKS I ELIGIOKS

Šiū dīnū pasaka

Tāp jau siki atsitėka,
Ka virš suodna susitėka
Pasišiaušėn kap vuožė
Du pikčiornas debesė.

Vīns i kėta isispīri,
Žaibus kap ragus supīni,
Trinktelieji tuoki griausma,
Ka pats dongus apsilblausis
Būtu užsikimšis ausi.

Jie tik būt anon turiejis.
Ali vuos tik nudundieji,
Apvals tuoks kap burublioks
Strikteliėji Burburioks.

Buru buru parītieji,
Dā dikčiau suapvalieji
I nu jūda debesina
Gal natīči kīk paslida.

Vuo lītaus šalti lašiukā
Kap mažiukā vabaliukā
Burburioka tāp aplėpa –
Mažinės anuo nablėka.

Tiktā vies par stuoras lūpas
Pūsteliėji kap par trūbas
I mažioka Burburioka
Tāp suspaudi, tāp susoka,
Ka i žemi tas nudrėba.
Al' kaiž kor minkštā užkėba.

Pasiporti, atsidosa,
Bėški šonu pasisoka.
Vuo ka tāp gerā tupieji,
Kap ugnėki sublizgieji.

Ruods, aplinkū nieka nie.
Al' kaiž kas tāp tilė riek:
– Kuo tu pūlė kap ugnis?
I monis tujau nablėks.

Juk aš tāp gražė židiejau.
Šėluma i sauli gieriau,
Laukiau margū pleštekėkiu
I atliekusiū bitėkiu.

Tu palėk mona židoka.
Tūpkės gal ont akminoka.
Aba linsk giliau i žemi.
Ai, skaudi tava ugneli.

Burburioks isižiūrieji,
Ka ons kiaupīnie tupieji.
Pačiam žida vidurie
Glaustiesi kap debesie.

Burburioks kor dabā dings?
Juk i debesi nabgrinš.
Kas priglaustu kibirkštėki –
Tuoki gėstonti ugnėki?

Kiaupīni irgi nuliūda.
– Tu esi par karšta būda.
Nasurasi juoki drauga.
Nieks suodni ugnīs nasauga.

I aš tavis nalaikīsu,
Ont žemėkis nukratīsu.
Kap nukrėsi, i užgesi,
Nieka suodni nauždegši.

Tik anī napastebieji,
Anū šnekta ka girdieji
Na bi kas, vuo Eligioks –
Linksmas i judrus vaikioks.

Ons iš miesta čia atvika,
Pas senuolius pasilėka.
Tad puo suodna i puo kīma
Žaisti liūb par vėsa dīna.

Dabā, liti ka nustuoji,
Suodni basas jau biegiuoji.

Juk tik daug rėk pamatīti,
I surast, i aplonkīti.

Čia ons akminoka krapšta,
Kaiž kon runkiuo, kaiž kon stata.
Ve, jau dviratoka men,
Kaiži kon iš darža sken.

Vuo greitoms anuo kap vieji,
I muočioti nasuspieji
Iš paskuos anam lakstīti,
Sauguoti i prilaikīti.

Jie nuorietumė sugauti,
Skubinā liek apsimauti
Šimtamīliu batu puora.
Siki ons par kīma tuora
Paršuoka isibigiejis,
Nie vartoku naatkielis.

Šindī tor anam rūpieti,
Kāp senuoliu nužiūrieti,
Ka tas niekor naišvīktu
I anuo karts napalėktu.

Traktuoriu senuolius korkin,
Kažkon krapšta, kažkon borbin.
Eligioks tujau pribūs,
Jie senuolius kor važiūs.

Traktuoriu kap sutvarkīs,
Šindī kažin kon darīs.
Nu ta kas, ka maža vaika
Tik ont sava keliu laika.

Eligiukū tikra laimi,
Ka gīven senuolius kaimi.

I kabina pats išuoks,
Jie senuolius tik pamuos.
Ta dabā i Burburioka
Eligotis atsisoka.

I anon pasižiūrieji,
Kakta pasikrapštīnieji,
Dā biškioka pagalvuoji,
Vuo tada i prasižiuoji:
(Nukelta i 60 p.)



– Mūsu traktuorius sugeda.
A matā tēn, pri garaža,
Iš pat rikmeti senuolius
Judēn visuokiausius guolius.

Aš girdiejau, kāp ons saka,
Kibirkštis ka naužteka.
Vuo jie kibirkštis naras,
Traktuorius naužsives.

Gal galietum tu padieti
Mūsu traktuoriū burbsieti?
Juk sakē, ka tu ugnis –
Tikra žaiba kibirkštis.

Namirgiek čia pagal tuora.
Biek i traktuoriaus matuora.
Jie padietumē užkorti,
Tēn galietum isikorti,
I namērtum unt žuolies,
Kuol kuoki varlie sujies.

Burburioks švīsti nušvēta.
Ta mintis anam patēka.
Juk dabā numus turies,
Vis darbūsis i burbsies.

– Aš tavi suodni radau,
Ka nupūlē iš dungaus.
Gal i miesta kap sugrīšu,
Tavis jau i nabišvīsu.

Burburioks tik sublizgieji.
Eligiokū pažadieji:
– Kor tik borzgaus matuorioks,
Tēn darbūsis Burburioks.
Būsu su tavēm visor –
I numūsi, i svetor.

Kuol abodu čia šnekieji,
Čiaudiet traktuorius pradieji.
Burbtelieji sudrebiejis
I gražiausē užburbsieji.

– Burburiokas! Burburiokas! -
Šauk iš džiaugsma Eligiokas.
I nubiega pri garaža.
Kāp užaugs, ta pats pasaka,

A iš pasakas senuos
Burburioka pažinuos,
Ka matuora krapštinies,
Vaira runkuo sukinies.

Aš žinau, ka tuoki drauga
Eligotis tikrā sauga.
Daug abodu važinies,
Vīns kitam tikrā padies.

KĀP BUOBOTIS ŽUODŽIUS GANI

Žmuonis jau tikrā nu sena
Žuodžius kap žonsīčius gana.
Varinie puo sava kīma,
Nuved i laukus, i pīva.
Puo ražīnas led knapsieti,
Senas varpas knebinieti.
Karts paplaukiuo i puo prūda
Anī, veizieik, susigrūda.

Vuo jie tāp gerā ganā,
Žuodē jau kap žonsinā
Kakla ištis i gagen.
Kartās tavi pati gen,
I pakinklis isikimb.
Būk tuoks mondras, atsigink.

Aš tū žuodžiu-žonsinū
Tāp sugnaibīta esu,
Ka tik unt tuoruos užšuokus
Paklausau tus fuokus-muokus.
Jie turi tu bēški laika,
Nabijē žonsū, ka žnaiba,
Šalip monis unt tuoruos
Valondēki pazauksuok.
Paklausik ausis ištēmpis,
Kon tēn klīkaun pīvuo pēmpis.

.....

Dvi buobotis pri aplūka
Susitēka i pabūga:
Par ton dēdeli liekima
Vīna kēta vuos pažēna.

Vuo kap jau atsikūtieji,
Žuodžius variniet pradieji.
– Kor tāp leki? A kas baida?
Gal patruopijē palaida
Jorkaus kali, i dabā
Dedi kolnis atbulā?

– Vuo kuo tu tuoki nuliuopus?
Iš veselis neši luopus?
Ka gerā paveseliuoji,
Kuoju vėlkti nabvaliuoji.
Jiegu gera veselēki,
Užtrunk vēsa nedielēki.

– Jau kap biednas, tāp i dorns.
Unt tavis kap šonis orzg.
I veseli navadēn
I už stala nasvadēn.
Juk ka ēni i veseli,
Tiktā naužmēršk rīšeli.
Juk žinā, ka tik davotis
Visumet būs pats gerotis.

– Neškis neškis. Naskūpiek.
Dūk anīms i dribteliek.
Saka, ciekauniuoji Zuosi
Ba rīšeli i nudruoši.
Kiaulis akis pasijiemus
I pri stala atsisiedus.

– Musiet ana giminie.
– Je, kap šunī ī katie.
– Al' nakēšk anuos i maiša.
Kartās žids tēn barzda kaiša.
Kad i žiūri, namatā,
Sukavuoti ī galā.

– Priš veseli unt skidrīna
Šuok i neginis kap gīvas.
Tap jau ī nu pretku metu –
Visi šnīpštaun kap gīvatis.

– Je, tada i sužinā,
Kas esi i kum buvā.
Luo kap šonis, pūln kap kalis.
Naužriši kap terbalis.
Gal tuoks Dieva palikēms –

Buoba – velni sutvierėms,
Ka tik kėta apšnekieti,
Dā nu savis kon pridieti.

– Kas moms už ližovi tompa,
Ka unt savis patis bombam?
Nu vuo kāp tavuoji marti –
Pasaldieji a dā karti?

– Stumduomies kuol kas gerūju.
Kartās i apiburniūju.
Priš muni atgal našuok,
Vėsus darbus dėrbti muok.
Nuosi prasukam pruo šali.
Juk iš tuo patis bliūdali
I bulbīni,
I kleckīni.

– Dvi pri somti sunkė tilps,
Kuoc ton pati potra pils.
Vuo su vīru kāp sutink?
– Tris kiluometrus aplink
Gal praėti ba lazduos.
– Je, už sena – puo barzduos,
Vuo už jauna – puo vuotaga.
Juk teisībi žmuonis saka.

– Kor tu rasi vīra gera?
Karts patruopiji už kera.
Vuo tikiejės būt už mūra.
Kāp sujiedi droskas pūra,
Išlend kap iš maiša ila.

– Aušt dīnėki – aušt naujina.
Gerā gīvenu i vīna.
Mon nie vīrs, nie vaikā –
Ainiuoliški mon laikā.
Atsigolis basižargā.

– Tu tik tāt munī sakā.
Jie tāt gerā visīms būtu,
Dūms i dongu tīsē rūktu.
Al' visuoms juk vėrp širdėki
Kap avėkis ūdegėki:
Kuoc už klėša i kupruota,
Ka tik būtumė žanuota.
Gal žanatvie i nusvėlsi,
Eglis atbuluos navėlksi.

– Biedas, vargā
Vis tā mergā,
Ka ba vīra
Vakū ira –
Tāt unt jūka žmuonis saka,
Met kap akminis unt taka.

– Muotriška na tik unt jūka,
Al' esi da i unt mūka.
Mīl kap dūši,
Kret kap grūši.
Vuo jie žuodi pasakā,
Viskon išvert atbulā.
Vuo i modvi čiupt už vadžiū
I viel pradedam iš pradžiū.
Nu veselis juk pradiejuom
Ir i lonkas nuplazdiejuom.

– Nieka juk naatsitėka.
Čia šnekieuom, čia palėka.
Tas ližovis na vuotags,
Niekam sobinis naplaks.

– Nuje, nuje. Juk ližovis
Šlapiuo vītuo atsigolis.
Uns ba kaulu, gal vartītis
Kap prūdalie kuoks žunsītis.

– Ali rėk prisiveizieti.
Gali tāt prisišnekieti,
Ka nabūs akiū kor dieti.
Juk žinā, ka par ližovi
Dontis na vīnam išgriova.

– Ve, a tiktā na Tamuošius
Atvelk padirvės kaliuošius?

– Ba kaliuošiu. Basas kasas.
Nu prikėbs dabā kap šašas.
Su anū nie kuo šnekieti,
Nie pabėngti, nie pradieti.

– Kīnuo griekā, tuo pakūta.
Na kuožnam dūnėki jūda.
Vīrs kap borkštėns, vuo darbā
Ba nauduos, vis atbulā.

– Nie dūnėkis ba plutėkis.
Al' Tamuošius – tėkras štrėkis.
Mondras dornius,
Kuoc nusmorgis.

– Ve ve ve, ka paskubieji.
Musiet mumis pastebieji.
Ėnam, kuol dā napristuoji,
Kap dūšėki nalabuoji.
Dvi buobotis i Tamuošius
Būtu juomarks i kermuošius.

.....

Tāt buobotis pašnekieji,
Žuodžius mieti, varinieji.
Kap žonsičius anus gani,
Kuol i numus nusivari.
Gal kitor kor išvarīs
I geruokā paganīs.



Vėngalė Bonifaca
portėgrapėjė

IRENA MARIJA DAUJOTAITĖ (1931.12.08–2025.12.11)



2025 m. gruodžio 11 d. mirė architektė, pedagogė, Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos narė Irena Marija Daujotaitė. Ji gimė 1931 m. gruodžio 8 d. Darbėnuose (Kretingos r.) iškilaus miškininko, Lietuvos pajūrio smėlynų apželdinimo pradininko, Kretingos miškų urėdo Marijono Daujoto (1891–1975) šeimoje. Kartu su ja augo du broliai – Vladas ir Aleksas.

1957 m. Irena baigė Kauno politechnikos institutą (dabar Kauno technologijos universitetas) ir įsidarbino Vilniuje veikusiam Miestų statybos projektavimo institute. Čia 1958 m. kartu su architektėmis Birute Kasperavičienė ir Nijole Monstavičiūtė parengė vieną iš svarbiausių savo pirmųjų ir jos veiklą reprezentuojančių darbų – Vilniaus miesto Centrinio kultūros ir poilsio parko „Vingis“ projektą (įgyvendintas tik iš dalies). Žymiausias to laikotarpio jos kartu su bendraautoriais projektas – Panevėžio miesto generalinis (bendrasis) planas (1962 m.).

Einant metams pradėjo specializuotis miesto želdynų planavimo srityje. 1966–1987 m. buvo Vilniaus miesto Statybos ir architektūros valdybos vyriausioji Vilniaus miesto kraštovaizdžio architektė. Tuo laikotarpiu ji kartu su bendraminčiais dėjo daug pastangų, kad būtų formuojamas savitas Vilniaus miesto gamtinis ir urbanistinis veidas,

tinkamai apželdinamos gatvės ir miesto pašlaitės, plėtojami želdynai. Ji siekė, kad nebūtų mieste mažinami žalieji plotai, kad jų sąskaita nebūtų tankinamas teritorijos užstatymas. Daug metų rūpinosi ir Vilniaus sodininkų bendrijoms priskirtų želdynų plotų užstatymo bei tvarkymo planavimu. Eidama Vilniaus miesto kraštovaizdžio (landšafto) architektės pareigas parengė Vilniaus Odminių gatvės skvero (1972), Savivaldybės aikštės (1975), Menininkų rūmų (dabar Prezidentūros) sodo (1977) rekonstrukcijos ir kai kuriuos kitus planus.

1974 m. Lietuvos architektų sąjungoje įsteigus Kraštovaizdžio architektūros komisiją, jos pirmininkės pareigos buvo patikėtos I. M. Daujotaitėi.

1980 m. išleista I. M. Daujotaitės ir jos kolegų sklandai parengta knyga „Balkonų apželdinimas“.

Nuo 1988 m. Vilniaus Gedimino technikos (VGTU) universiteto Urbanistikos katedroje ji dėstė kraštovaizdžio architektūros pagrindus. 2000 m. čia jai suteiktas docentės vardas. Dirbdama universitete ir toliau projektavo, rengė planus, susijusius su kraštovarka: 1994, 1996 m. – Vilniaus želdynų schemas, 1998 m. – Baltarusijos ambasados teritorijos, 2003 m. – Šventaragio naujojo skvero sutvarkymo planą, 2006–2008 m. kartu su kitais – Trakų rajono bei miesto bendrųjų planų dalis, skirtas kraštovaizdžio gamtinei aplinkai ir želdynams.

VGTU ji dirbo iki 2007 m. Tuo laikotarpiu parengė spaudai vadovėlį „Kraštovaizdžio architektūros pagrindai“ (1998), spaudoje paskelbė nemažai straipsnių miestų kraštovaizdžio planavimo klausimais.

Žymiausios I. M. Daujotaitės auklėtinės yra kraštovaizdžio architektės Ramunė Baniulienė, Giedrė Čeponytė, Giedrė Ingrida Laukaitytė-Malžinskienė, Dėja Želvienė.

2013 m. Kauno leidykla „Naujasis lankas“ išleido jos kartu su broliu Aleksu Daujotu sudarytą knygą „Marijonas Daujotas – Lietuvos miškų želdintojas“, kuriame pasakojama apie jų tėvą.

2010-aisiais I. M. Daujotaitė apdovanota Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos garbės ženklu „Už nuopelnus Lietuvos kraštovaizdžio architektūrai“. Ji yra pelniusi ir Architekto Jurgio Algimanto Zavišos fondo apdovanojimą „Už gyvenimo nuopelnus rekreacinės architektūros srityje“.

*Nuotraukoje – Irena Marija Daujotaitė Vilniuje.
Nuotrauka iš: <https://inx.lv/JpjoU>*



Žėimuos pasaka.
Vengalė Bonifaca portėgrapėjė



Žeimpos pasaka.
Vengalė Bonifaca portėgrapėje